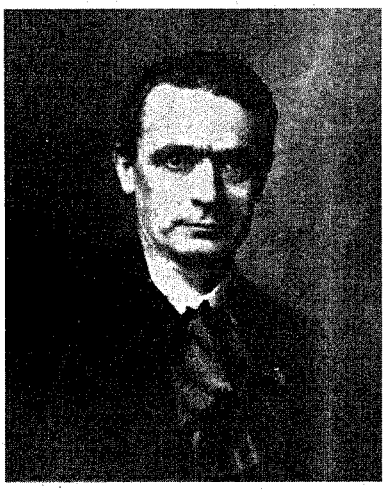

Rudolf Steiner (1861 - 1925)

Filozof, medic, artist și pedagog, Rudolf Steiner este creatorul științei spirituale moderne - **antroposofia**.

El a dăruit umanității o operă imensă prin proporțiile sale și neprețuită prin valoarea sa.

Colecția Sophia

Rudolf Steiner

OMUL ÎN RAPORT CU ANIMALELE ȘI SPIRITELE ELEMENTELOR

ASTROLOG

Colecţia Sophia

Rudolf Steiner

OMUL ÎN RAPORTURILE SALE CU ANIMALELE ŞI SPIRITELE ELEMENTELOR

EDITURA ASTROLOG
Bucureşti – 2001

Ca manuscris...

Rudolf Steiner, în "autobiografia" sa, în capitolele 35-36, martie 1925, se referă la caracterul acestor lucrări nedestinate publicului, în felul următor:

"În prezent pot fi luate în considerare două rezultate principale ale activității mele antroposofice: în primul rând cărțile publicate și, în al doilea rând, un mare număr de cursuri tipărite, rezervate inițial numai membrilor Societății Teosofice (mai târziu antroposofice).

Aceste cursuri au fost stenografiate și nu am avut timpul necesar să le revizuiesc. Aș fi preferat ca exprimarea liberă, prin viu grai, să fi rămas cuvânt rostit, dar membrii Societății doreau exemplare tipărite din conferințele ținute de mine.

Este absolut necesar de a explica în această autobiografie rolul pe care trebuiau să-l joace și ce trebuiau să reprezinte în ansamblul activităților mele antroposofice, atât lucrările mele cât și aceste cursuri imprimate.

Cel ce vrea să-și dea seama de luptele mele interioare și de eforturile pe care a trebuit să le fac pentru a forma mișcarea antroposofică, trebuie să se documenteze din lucrările mele publicate.

În operele mele am discutat despre doctrinele epocii și am consemnat ceea ce am aflat prin contemplare spirituală, grație unei limpezimi din ce în ce mai mari și care a devenit ea însăși edificiul mișcării antroposofice, deși sub o formă, din anumite puncte de vedere, imperfectă.

Pe lângă datoriile impuse de sarcina mea de a constitui mișcarea antroposofică și de a comunica lumii intelectuale din această epocă, cu discernământ, revelațiile spirituale, a mai fost nevoie să fac față altei exigențe, aceea de a satisface nostalgia după cunoaștere spirituală, pe care am întâlnit-o la membrii Societății... Este vorba numai de membrii Societății, ei erau deja familiarizați cu adevărurile elementare antroposofice și deci era posibilă dezvăluirea unor lucruri despre care nu se puteau vorbi într-o lucrare destinată publicului larg.

În aceste cercuri restrânse, puteam destăinui anumite revelații și descoperiri antroposofice, sub a formă pe care ar fi **trebuit** cu siguranță să o modific, dacă aceste adevăruri spirituale ar fi fost date publicității.

De fapt, în privința inspirației, scrierile publicate și cele cu caracter particular nu provin din aceeași sursă. Cărțile sunt rezultatul propriilor mele eforturi și cercetări, pe când la conferințele mele imprimate, a colaborat în mod indirect întreaga Societate antroposofică. Ascult vibrând viața sufletească a membrilor și, în comuniune vie cu ea, găsesc tonul și substanța cursurilor mele.

În tot acest timp nu am spus niciodată ceva care să nu fie conform liniei directoare pe care şi-a trasat-o antroposofia şi nu am făcut niciodată nici cea mai mică concesie în faţa prejudecăţilor sau a exigenţelor inacceptabile ale membrilor. Cititorul acestor conferinţe nu va găsi în cuprinsul lor nimic contrar învăţăturii antroposofice; au putut fi date într-o manieră accesibilă tuturor acelora care le cereau insistent, chiar şi celor care nu erau antroposofi. Cu toate acestea, este bine de reamintit că există erori în exemplarele pe care nu le-am putut revizui.

Totuşi, vom considera ca fiind foarte firesc ca orice drept de a **emite vreo apreciere asupra conţinutului acestor cursuri**, să nu poată fi acordat decât aceluia care posedă cunoştinţele cerute; este imperios necesar pentru majoritatea acestor cursuri, să se cunoască **cel puţin** organizarea interioară a omului şi structura cosmosului conform antroposofiei, precum şi datele istoriei antroposofice reproduse după revelaţiile spirituale".

Prima parte
Raporturile dintre Univers, Pământ, animale şi oameni

Conferința I

Am arătat adesea în cadrul precedentelor noastre considerații, şi în special în cadrul considerației legate de *Cursul anului şi Misiunea Arhanghelului Mihail* că, prin structura sa şi modul său de viață, omul reprezintă un mic univers, un microcosmos ce reflectă în mod fidel macrocosmosul, cuprinzând în el toate legile, toate misterele naturii. Să nu credeți că înțelegerea acestui aforism abstract ar fi ceva simplu. Nu, căci pentru a putea să regăseşti în om legile universului, trebuie să pătrunzi adânc în varietatea şi complexitatatea fenomenelor cosmice.

Astăzi vom aborda această problemă astfel: la început vom face câteva considerații asupra Universului, în legătură cu unele fapte precise. Vom cerceta apoi omul, încercând să descoperim modul în care se inserează el, ca microcosmos, în macrocosmos. Bineînțeles că nu vom putea vorbi despre macrocosmos, decât fragmentar, căci o privire de ansamblu ne-ar obliga să parcurgem întregul univers în imensitatea lui.

Să ne ridicăm deci privirea către ființele care planează imediat deasupra noastră, făcând parte din anturajul nostru direct, către ființele care aparțin regnului animal, cu toate că locuiesc în aer; vom vorbi despre zburătoare, despre păsări.

Oricine poate să-şi dea seama că pasărea, alcătuită pentru a vieții în aer, nu are aceeaşi structură cu animalele care sunt destinate să se deplaseze pe suprafața pământului sau sub această suprafață. Încercând să vorbim în mod obişnuit despre o pasăre ne vom referi la capul ei, la trunchiul ei, la membrele ei... Am atras deja deseori atenția asupra faptului că pentru a putea ajunge la înțelegerea intimă a universului, trebuie să ne ridicăm încetul cu încetul de la o concepție intelectuală către o intuiție artistică a realității. Veți accepta că în raport cu capul celorlalte animale, capul păsării este extrem de redus, că aproape nu este un adevărat cap. Evident că, privind-o din exterior, şi ajutându-ne de intelectul nostru, vom spune că pasărea are asemenea tuturor vertebratelor, un cap, un trunchi şi membre. Însă ce fel de membre sunt aceste labe de pasăre! Comparați-le cu cele ale unei cămile sau ale unui elefant! Şi comparați capul păsării cu cel al leului sau al câinelui. Regăsim în acest cap de pasăre cel mult ceva din partea din față a capului unui elefant sau din botul unei pisici, deci zona

bucală a mamiferului, dar cu ceva mai multă complexitate. Vorbind despre membrele păsării spunem că sunt complet atrofiate. Dă dovadă de o înțelegere anti-artistică și anti-imaginativă cel care presupune, așa cum se face în mod obișnuit, că membrele anterioare ale mamiferelor s-au transformat la păsări, în două aripi.

Pentru a putea pătrunde în secretele universului trebuie să ținem seama în primul rând de forțele formatoare, de forțele constructive. Corpul eteric al păsării, iată ceea ce are importanță. Or, în momentul în care trecem de la observarea fizică la vederea eterică, percepem că în corpul eteric al păsării nu există nici trunchi nici membre. În esență el nu este decât un cap. Întregul animal nu este altceva decât metamorfoza unui cap. Și capul fizic exterior al păsării corespunde într-adevăr bolții palatine împreună cu părțile bucale anterioare. Tot restul scheletului - cu toate că îi găsim analogii cu coastele și coloana vertebrală - nu este în mod real decât o prelungire, o alterare a unui cap.

Pentru a înțelege pasărea, trebuie să ne întoarcem foarte departe în istoria Pământului. Pasărea are înapoia ei un lung trecut, o lungă evoluție, având o origine mult mai veche decât, de exemplu, cămila. Păsările condamnate să meargă pe sol, ca struțul, au coborât ultimele, dar cele care planează liber în aer, ca vulturul și uliul, sunt niște locuitoare foarte vechi ale planetei noastre. În raport cu vechimea lor, ele au dobândit progresiv, în cursul perioadelor terestre succesive (Lună, Soare), perfecțiunea formei și forța zborului. Toate acestea au urmat în ele calea de la interior către exterior, ajungând până la piele în care apar elemente remarcabile, ca ciocul cornos și penele. Aspectul actual al păsării este de o dată mai recentă, dar se datorează dezvoltării imemorabile a "naturii-cap", care constituie esența lor. Relativ târziu, pe Lună și Pământ, păsările au adăugat penajul organizării lor primitive, care datează din vremuri mult mai îndepărtate.

Acest mister este mult mai profund decât am crede la prima vedere. Să contemplăm o pasăre, un vultur de exemplu, care se leagănă în aer într-un zbor maiestuos. Razele soarelui i-au dat penajul și ciocul cornos. Ele sunt darurile pe care Soarele le-a dat acestei ființe care planează în lumina sa. Însă Soarele nu are numai forțele luminoase și calorice pe care le studiază fizica.

Am arătat în diverse ocazii, și în mod special atunci când am vorbit despre *Misterele Druizilor*, că forțe spirituale sunt unite luminii Soarelui. Sunt acele forțe spirituale care acționează prin intermediul aerului asupra vulturului și care dau diferitelor specii de păsări coloratia lor variată și caracteristicile specifice. Numai printr-o privire spirituală se poate

înţelege cum vulturul datorează Soarelui penajul său. Să ne cufundăm în contemplarea "naturii-vultur", să dezvoltăm în noi o intuiţie subtilă care să acorde întreaga valoare elementului spiritual al lucrurilor, să simţim influenţa formatoare a impulsurilor solare, activitatea lor artistică (impulsuri care, pe de altă parte, sunt fortificate şi prin alte impulsuri, despre care voi vorbi mai târziu), să le vedem revărsându-se din înălţimea cerului către vultur, inundându-l chiar înainte de a fi ieşit din ou, făcând să ţâşnească din el - sau să se insereze în el - ca prin farmec, penele şi să ne întrebăm ce semnificaţie au aceste pene, din punctul de vedere al omului.

Acesta este răspunsul: penele corespund aceleiaşi forţe care face din creierul omenesc creator de gânduri. Pentru a înţelege vulturul, acest mic fragment al microcosmosului, trebuie să ştim care este forţa ce colorează penele sale: este forţa care trăieşte în noi transformând creierul nostru într-un organ de gândire. Da, forţa care modelează creierul nostru - până în circumvoluţiunile sale cele mai mărunte - făcându-l apt să asimileze energiile saline interne, care stau la baza activităţii de gândire, această forţă care conduce creierul nostru până la acest grad de perfecţiune care ne permite să gândim, este aceeaşi forţă care dă vulturului penajul său. Dând că ceea ce corespunde la om penelor vulturului sunt tocmai gândurile, ne vom simţi ca invadaţi de aceste gânduri. Da, gândurile ţâşnesc din creierul nostru tocmai cum ţâşnesc penele din corpul vulturului.

E necesar să ne înălţăm de la planul fizic la planul astral pentru a putea formula această idee, de o aparenţă paradoxală: forţele care aduc pe planul fizic formarea penelor, aduc pe planul astral formarea gândurilor. Acoperirea vulturului cu pene constituie corespondentul fizic al genezei gândurilor omeneşti. Sau invers, se poate spune că gândirea omului este corespondentul astral al creşterii penelor la păsări.

Am spus înainte că pasărea este în întregime cap. Capul său fizic exterior nu este ca să spunem aşa, decât un simulacru de cap. Gândurile sale sunt penele sale. Pentru sufletul dotat cu un simţ just, capabil de a simţi natura în toate frumuseţile sale, nu există ceva mai mişcător decât resimţirea acestei intime înrudiri dintre gândirea omului şi penele păsărilor. Putem resimţi aceasta într-un mod absolut concret şi, după ce vom câştiga o anumită obişnuinţă în aceste experienţe, vom ajunge să ştim cu exactitate în ce momente avem gânduri ca un vultur, ca un păun sau ca o vrabie. Singura diferenţă dintre aceste două fenomene este că unul este astral, iar celălalt fizic.

Geniul limbilor populare a dovedit deseori un straniu spirit deductiv. În momentul în care, după ce a fost tăiată o pană, i se goleşte

pulpa, se spune popular că s-a scos "sufletul din pană". Putem să considerăm că această exprimare nu dovedeşte decât o coincidenţă superficială. Dar putem să presupunem de asemeni că ea cuprinde o presimţire obscură a esenţei spirituale care rezidă în ansamblul penei: misterul genezei gândurilor.

Să părăsim acum vulturul, acest rege al aerului, pentru a lua ca subiect al studiului nostru un mamifer: leul. Pentru a putea înţelege un leu trebuie să încercăm să resimţim bucuria, satisfacţia pe care o are acest animal prin vieţuirea în sânul atmosferei care îmbăiază pământul în apropierea imediată a solului. Nici un alt animal - exceptând pe cele înrudite cu leul - nu este înzestrat cu o funcţie respiratorie atât de puternică şi atât de bine echilibrată. În general, în organismul animalelor, ritmul respiraţiei se armonizează cu ritmul circulaţiei. Adesea însă ritmul circulaţiei este îngreunat de funcţiunea digestivă, cu care este corelat. Ritmul respirator este adesea accelerat printr-o tendinţă de deviere către sfera mai subtilă a funcţiunilor centrale. Această respiraţie ajunge să fie ea însăşi o activitate centrală la pasărea care nu este decât cap, devenind atât de puternică încât pare că anihilează aproape tot restul: nimic din senzaţiile păsării nu trădează nici cea mai mică îngreunare cauzată fie de fluxul sanguin, fie de funcţiile digestive. La leu se stabileşte un echilibru între respiraţie şi circulaţie. Acest ultim ritm este uşor încetinit, dar nu în aceeaşi măsură ca la cămilă, bou etc.; la ultimul efectul funcţiilor digestive exercită o influenţă considerabilă asupra sistemului circulator. Leul este înzestrat cu un aparat digestiv relativ scurt, fiind organizat în aşa fel încât digestia să se efectueze într-un timp cât mai redus, fără a îngreuna asfel prea mult ritmul circulator. Pe de altă parte, "natura-cap"- ea însăşi foarte dezvoltată la leu - influenţează şi armonizează ambele funcţiuni rimice. Trebuie să reţinem că leul este animalul care are o fericită echilibrare, compensare a **acestor** două funcţiuni ritmice. Pătrunzând în viaţa sa subiectivă, vom putea descoperi efectele acestui echilibru. El are un mod aparte de a-şi înghiţi prada, are o imensă ferocitate; s-ar putea spune că se grăbeşte să-şi sfârşească hrana. Or,

el este atât de feroce tocmai pentru faptul că foamea îl face să sufere mai mult decât pe oricare alt animal; dar nu vom observa niciodată manifestându-se la el lăcomia sau pofta. El nu are timp să guste ceea ce devorează. Pentru a ajunge la acea senzaţie de bine ce rezultă din echilibrul funcţiilor sale organice, este necesar ca hrana sa să treacă repede în sângele lui. Leul nu se simte pe deplin leu decât în momentele în care cele două ritmuri vitale ale sale - respiraţia şi circulaţia - sunt pe deplin acordate, iar această acordare depinde de hrana absorbită.

Observaţi un leu care merge, care sare. Remarcaţi modul în care îşi poartă capul, expresia privirii sale. Toate acestea revelează schimbul ritmic, perpetuu, echilibrul care se reface fără încetare. Privirea leului produce o impresie puternică, stranie. El pare că fixează şi contemplă în depărtare o anumită viziune. Cea ce el fixează, ceea ce el contemplă sunt propriile sale forţe interne antagonice, dar îmblânzite şi stăpânite într-un acord perfect. Să observăm apoi şi botul leului, structura atât de caracteristică a gurii sale. Oricât de puţin simţ artistic am avea faţă de semnificaţia formelor, vom simţi că bătaia inimii propagă fluxul sanguin până în această extremitate a animalului şi că ritmul respirator îl reţine, îl modelează. Pentru a înţelege botul, gura leului, trebuie să înţelegem sensul acestei interacţiuni.

Leul este, în esenţă, o cutie toracică. El este animalul care pune cel mai bine în evidenţă sistemul ritmic. Comportamentul său exprimă în permanenţă raportul special dintre inimă şi plămâni.

Deci, cercetând omul pentru a-i găsi ceva asemănător păsării, vom găsi: capul; iar dacă vom cerceta prin ce se apropie mai mult de leu, vom găsi: toracele, sediul funcţiilor ritmice.

Să lăsăm de-o parte aceste animale. Am vorbit deseori, în diverse ocazii, despre bucuria pe care o simţim la vederea unei frumoase turme de bovine culcată în iarbă, pe o păşune, sătulă de iarba proaspătă şi absorbită de plăcerea pe care le-o furnizează o digestie încetă şi calmă. Poziţia, ţinuta animalului, expresia privirii sale, fiecare din mişcările sale trădează această funcţie digestivă care îl acaparează în întregime. Observaţi, la o vacă culcată în pajişte, modul în care înalţă capul la orice zgomot neobişnuit. Este minunat să priveşti această mişcare a capului: întreaga mişcare exprimă greutatea; vaca simte cum capul său este prea greu pentru a-l ridica. S-ar putea spune că vaca este uimită ori de câte ori vrea să-şi mişte capul pentru altceva decât pentru păscut. "De ce să-ţi mişti capul dacă nu paşti iarbă?"

Observaţi mai de aproape ce există într-o asemenea mişcare. Nu ne putem imagina un leu ridicându-şi astfel capul. Forma şi greutatea capului,

întreaga configurație este diferită la aceste două animale. Și dacă vom continua cu cercetarea noastră, dacă vom examina forma întreagă a vacii, vom constata că ea este în întregime un imens aparat digestiv. Greutatea digestiei copleșește circulația sângelui, respirația, activitățile cerebrale. În esență, vaca nu este decât digestie. Prin contemplarea spirituală a acestor lucruri, ne dăm seama despre sublimul ce se ascunde în această coborâre de la zborul ușor al păsării la greutatea plină de grandoare a vacii sau a boului. Oricât de evoluată am presupune că este organizarea fizică a acestor animale, nu ni le putem imagina transformate în păsări. Și totuși să efectuăm în mod imaginar această metamorfoză, transportând animalul în aer; să prelungim această metamorfoză până în corpul lor eteric pe care îl vom adapta mediului aerian și umed; să continuăm apoi să-l ridicăm până în astral: el devine acolo pasăre. Ca astralitate, vaca este pasăre.

Suntem uimiți în fața acestor lucruri: da, corpul astral al păsării, acela care acolo sus elaborează penajul ei, acela există în vacă în interiorul cărnii sale, a mușchilor săi și a oaselor sale. Astralul păsării coboară în capul vacii până în fizic. Bineînțeles că aspectul acestor două animale nu este asemănător nici în lumea astrală, dar ceea ce am spus nu este lipsit de exactitate.

Să procedăm în mod invers, făcând să coboare corpul astral al păsării, însoțind acest transfer de o metamorfoză eterică și fizică: vom vedea cum pasărea devine asfel vacă. Căci ceea ce există ca astralitate în pasăre se încarnează, se materializează în vaca ce rumegă stând culcată pe sol. Pentru ca această puternică digestie să se poată realiza a fost necesar un aport considerabil de forță astrală. O vacă rumegând constituie pentru privirea clarvăzătoare un aspect de o sublimă frumusețe. Considerăm adesea, alăturându-ne ideilor limitate și preconcepute, că digestia este o funcție de disprețuit. Ne vom revizui această prejudecată dacă vom putea contempla cu privirea spirituală, de la înălțimea unui observator, minunata activitate digestivă a unui animal de genul vacii. În această digestie se depune o prodigioasă și măreață muncă ce poartă amprenta celei mai înalte spiritualități. La leu, această muncă este departe de a ajunge la un asemenea grad de perfecțiune. La pasăre și mai puțin, căci la ea procesul digestiv este pur fizic, corpul eteric participând foarte puțin, iar corpul astral aproape deloc. La vacă, dimpotrivă, forța astrală care însuflețește acest proces de digestie este de o prodigioasă anvergură. Digestia acestui animal, privită în astral, cuprinde o întreagă lume!

Să cercetăm acum la ce corespunde ea în ființa omenească. Găsim

desigur ceva în procesele digestive ale omului, ceva care aminteşte despre această încarnare a astralului în trup. Însă, la om, aceste procese sunt mai armonios împletite cu alte procese; pe de altă parte, aparatul digestiv este prelungit prin sistemul membrelor, care, în cazul omului, este ceva cu totul nou.

Sintetizând, vom spune: în regiunea atmosferei superioare, vulturul care planează duce la apogeu activitatea capului; în regiunea intermediară, razantă pământului, leul realizează cel mai fericit echilibru al sistemului ritmic; în regiunea inferioară, vaca se leagă de forţele subterane ale globului terestru, care guvernează aparatul său digestiv. Astfel, pornind din înălţimi către adâncuri, întâlnim trei entităţi care se unesc în om într-o perfectă armonie:

Capul omului este pasărea metamorfozată.

Pieptul omului este leul metamorfozat.

Aparatul digestiv al omului este vaca metamorfozată.

După ce am îmbrăţişat cu privirea aceste raporturi grandioase, ne dăm seama că omul este, într-adevăr, copilul întregii naturi, din care poartă în el "Întregul". El poartă în special marea familie a păsărilor, a animalelor înrudite cu leul şi a animalelor înrudite cu vaca. Acestea sunt datele concrete legate de afirmaţia pe care am făcut-o la începutul acestei prelegeri: "Omul este un mic univers." Da, el este un mic univers şi cuprinde în el marele univers, tipul animal care planează în aer, cel care vieţuieşte în atmosfera de la suprafaţa pământului şi cel care condensează forţele subterane ale greutăţii; toate acestea se amalgamează în omul terestru, fuzionând într-o armonioasă unitate. Realmente, omul este un compus al vulturului, al leului şi al vacii-taur.

După ce am cercetat acest subiect, fiind călăuziţi de Ştiinţa spirituală, simţim un mare respect faţă de vechea clarvedere prin care oamenii trecutului pătrundeau în misterele Comosului. Admirăm, de exemplu, în mod deosebit marea imagine tradiţională care spune că trei entităţi cosmice -Vulturul, Leul şi Taurul- constituie fiinţa omenească în totalitatea ei.

Înainte de a trece la cercetarea forţelor speciale care înconjoară aceste trei animale, lucru pe care îl vom face probabil mâine, aş dori să vă vorbesc despre o altă corespondenţă care există între omul interior şi universul exterior. Pasărea reflectă activitatea capului omenesc; leul reflectă natura pieptului omenesc: respiraţia şi circulaţia, aceste mistere între mistere; vaca reflectă sistemul schimburilor materiale care întreţin viaţa organismului. Or, capul omenesc este purtătorul gândurilor, pieptul

omenesc cuprinde sentimentele, iar sistemul schimburilor este fundamentul voinţei. Deci omul psihic este imaginea gândurilor cosmice, care brăzdează aerul sub forma păsărilor; el este imaginea sentimentelor cosmice al căror minunat echilibru este reprezentat prin leu. Deşi aceste sentimente sunt diminuate la om, el poartă totuşi amprenta lor atunci când poate fi numit "inimos" şi "curajos"; şi limba greacă a creat cuvintele "inimos" şi "curajos" tocmai pentru a califica atributele morale care se referă la inimă, la piept. Şi, în sfârşit, omul este imaginea profundului mister care sălăşluieşte în vacă, mister care se referă în mod esenţial la voinţa omului.

Tot ceea ce am spus aici poate părea straniu,sau chiar lipsit de sens, în această epocă în care s-a pierdut noţiunea marilor corespondenţe spirituale. Aceste adevăruri au fost însă cunoscute în trecutul îndepărtat. Un om ca Mahatma Gandhi de exemplu, - despre care Romain Roland a dat lumii occidentale un portret destul de îndoielnic, care şi-a orientat către exterior întreaga activitate şi care a adoptat în sânul poporului indian o atitudine destul de asemănătoare cu cea a filozofilor europeni din secolul al XVIII-lea, acest Mahatma Gandhi a păstrat în mod pios, în sânul "hinduismului său luminat", un singur element din vechea religie: cultul vacii. Ne minunăm văzând cu câtă grijă vrea să păstreze acest cult antic de veneraţie.

Pentru a ne putea explica tenacitatea cu care a supravieţuit acest cult al unei străvechi civilizaţii de origine înalt spirituală, trebuie să cunoaştem realitatea misterului vacii, să ştim deci că în acest animal contemplăm o realitate astrală de cea mai înaltă factură, coborâtă şi devenită terestră. Astfel poate fi înţeles ataşamentul hinduşilor faţă de acest cult, în timp ce toate încercările de interpretare raţionalistă nu fac decât să îngrădească acest mister, înconjurându-l cu o solidă confuzie de noţiuni abstracte.

Am văzut că voinţa, sentimentul şi gândirea îşi au corespondentele lor în Cosmos şi în organismul fizic omenesc. Dar mai există şi alte lucruri, atât în Cosmos cât şi în om. Gândiţi-vă o clipă la metamorfoza prin care trece acel mic animal care va deveni fluture.

Ştiţi că fluturele depune un ou şi că din acest ou iese o omidă. Omida apare din oul închis ermetic, ou care conţine potenţial viitorul fluture. Ieşită din ou, omida se târăşte într-o ambianţă de aer, iluminat de soare; acesta este mediul în care se desfăşoară viaţa sa. Reţineţi bine acest fapt: omida trăieşte într-un aer pătruns de focul soarelui. Gândiţi-vă că, în această seară, un fluture de noapte pătrunde prin fereastra deschisă, se apropie de lampa aprinsă şi zboară în jurul luminii până când moare ars de

ea. Atât de mare este forţa de atracţie a luminii, încât fluturele, neputând să se desprindă de ea, se aruncă în ea. Acest mic incident ne poate arăta amploarea puterii pe care o exercită lumina asupra fiinţelor vii.

Or, omida nu se poate apropia de sursa luminii solare pentru a se pierde în ea. (Vorbesc astăzi, despre aceste lucruri, foarte pe scurt căci voi reveni mâine asupra lor). Omida aspiră totuşi în acelaşi mod irezistibil ca şi fluturele, către lumină. Fluturele se aruncă în flacără, dispare în elementul fizic al focului. Omida caută şi ea flacăra solară, dar, pentru că nu se poate arunca în soare, aneantizarea ei în lumină şi căldură se petrece printr-un fenomen spiritual. Puterea soarelui se exercită asupra ei într-o formă spirituală. Ea se târăşte în direcţia razelor solare, lăsându-se călăuzită de ele în tot timpul zilei. Mişcarea ei este însă încetinită în acelaşi fel cum şi-o încetineşte fluturele care se aruncă în flacără. Fluturele sacrifică luminii tot ceea ce posedă ca substanţă terestră. Omida sacrifică şi ea luminii, dar mult mai lent, substanţa terestră din care este constituită: ea filează în timpul zilei o mătase foarte fină; se opreşte în timpul nopţii şi îşi reia lucrul la răsăritul soarelui, închizându-se într-o gogoaşă.

Întreaga substanţă a omizii care se lasă antrenată într-un flux de lumină se revarsă în aceste fire de mătase, care formează gogoaşa. Devenind crisalidă, micul animal s-a înconjurat în întregime cu razele solare pe care le-a materializat cu preţul propriei sale substanţe. Fluturele a ars într-o clipă în focul fizic, omida s-a consacrat focului spiritual. Ea a filat mătasea sa chiar în sensul razelor solare. Priviţi o gogoaşă: ea este lumină solară condensată şi această lumină solară nu a putut să-şi facă trup decât prin holocaustul celei care filează. În acest fir minunat, care se roteşte de mii de ori în interiorul gogoşii, este captată lumina. Amintiţi-vă despre cele ce v-am spus în ciclul meu asupra Misterelor Druizilor. Elementul invizibil al luminii solare care pătrunde în cromlech este tocmai acela care se interiorizează în gogoaşă. Soarele a exercitat la început o acţiune fizică asupra omizii, stimulând-o să-şi formeze gogoaşa. Apoi, el acţionează spiritual asupra animalului însuşi, în interiorul gogoşii, metamorfozându-l în fluture. Fluturele se eliberează şi ciclul reîncepe.

Toate fenomenele acestea se regăsesc şi la păsări, dar într-o formă mai prescurtată, mai sintetizată. Să cercetăm depunerea şi ecloziunea oului de pasăre. Cochilia de calcar a oului se formează, printr-un proces biologic special, în interiorul mamei. Forţele soarelui folosesc aici substanţa fizică a calcarului. Formarea unei cochilii de calcar în jurul oului de pasăre reproduce ciclul de metamorfoze al omizii în crisalidă şi în fluture, dar pentru că aici avem o reducere a timpului, toată evoluţia embrionară care urmează este diferită.

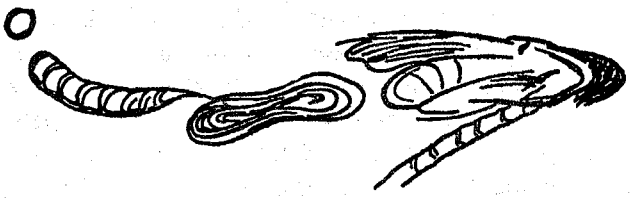

Ce se percepe când se observă aceste faze în planul astral? Ştim că pasărea este reflectarea capului omenesc ce naşte gândurile. Şi fluturele locuieşte în aer, dar dezvoltarea sa este deosebit de complexă. Putem spune că el este o prelungire nelimitată a activităţilor capului. Sunt activităţile capului care se extind fără limită în orice organism omenesc. Evoluţia fluturelui nu are deci o asemănare reală cu evoluţia păsării.

Să examinăm mai atent raportul eteric dintre cap şi formarea oului de pasăre. Dacă omul nu ar avea decât cap, el ar avea numai gânduri instantanee şi fugare. El nu ar fi pătruns niciodată destul de adânc în fiinţa sa pentru a o sesiza în întregime şi pentru a scoate mai târziu de acolo tot ceea ce poate să apară sub formă de amintire.

Or, să cercetăm gândurile noastre instantanee, aşa cum se produc ele sub imboldurile lumii exterioare; apoi să ridicăm ochii spre vultur. Penele vulturului sunt gânduri materializate, dar sunt nişte gânduri subite, fugitive. Dar ce sunt oare amintirile? Geneza lor este extrem de complicată. Ea corespunde unui fenomen spiritual care se desfăşoară în adâncurile fiinţei noastre, fenomen care reaminteşte formarea oului. Pe plan eteric, el este omologul ecloziunii omizii, iar pe plan astral este omologul învăluirii sale într-o gogoaşă, a metamorfozării sale în crisalidă. O percepţie care depune în noi germenul unei amintiri este asemenea unui fluture care depune un ou. Ceea ce urmează apoi se aseamănă cu învăluirea crisalidei. Corpul eteric oferă ceva din viaţa sa, ca holocaust luminii spirituale. El învăluie germenul amintirii cu o reţea astrală infinit de subtilă, ca într-un fel de gogoaşă. La un moment dat, asemenea fluturelui care iese din crisalidă, amintirea se degajează şi ea, eliberându-se.

Găsim deci în penele păsării imaginea gândurilor noastre spontane, iar în aripile multicolore ale fluturelui, imaginea gândurilor noastre amintiri.

Această contemplare ne ajută să simţim cât de înrudite ne sunt fiinţele care populează natura. Noi gândim? Iată în pasărea care zboară, o întreagă lume de gânduri. Noi ne amintim? Iată în fluturele sclipitor o

întreagă lume de amintiri. Omul este într-adevăr un microcosmos. Tot ceea ce există în interiorul nostru ca gânduri, sentimente, voinţă, memorie, toate acestea se regăsesc în diferitele exemplare ale regnurilor naturale.

Iată ceea ce înseamnă "să te adânceşti cu privirea spiritului în realităţile vii ale universului". Intelectul pur, logica, nu pot sesiza nimic din toate acestea, căci, în numele logicii, se pot impune faptelor cele mai contradictorii interpretări. Pentru a ilustra acest lucru, permiteţi-mi să vă expun o mică fabulă.

În tribul de negri numit Felatas se povestesc următoarele: Într-o zi, un lup, un leu şi o hienă s-au asociat pentru a merge la vânătoare. Ei întâlniră o antilopă pe care o masacrară imediat. Cei trei carnivori erau foarte buni prieteni, astfel că se punea problema împărţirii frăţeşti a prăzii. Leul spune hienei: "Împarte tu!" Or, hiena era logică, avea o logică a sa, dar această logică a hienei - care prefera prada moartă în locul celei vii -, se inspira mai mult din laşitate decât din curaj. Ea spuse: "Să împărţim antilopa în trei părţi egale, una pentru tine, leule, alta pentru lup şi o alta pentru mine." Acest fel de logică nu plăcu leului, care se aruncă asupra hienei şi o omorî, adresându-se apoi lupului: "Fă tu împărţeala, dragul meu lup. Cum vei face?" –"Foarte simplu, răspunse lupul. Acum, fiecare din noi nu mai poate primi aceeaşi parte din pradă şi deoarece tu, leule, ne-ai scăpat de prezenţa hienei, vei primi prima treime. Pe cea de a doua treime o voi primi oricum, conform celor propuse de hienă. Cea de a treia treime îţi revine în orice caz, căci tu eşti cel mai înţelept şi mai curajos dintre toate animalele." Astfel a împărţit lupul. Leul îl întrebă : "Cine te-a învăţat să împarţi atât de bine?" –"Hiena", răspunse lupul. Această logică dădu multă satisfacţie leului, care devoră cele trei părţi ale prăzii, dar nu-l devoră pe lup.

Vedeţi, intelectul, logica, capacitatea de a calcula o aveau în egală măsură atât hiena cât şi lupul. Dar aplicarea acestor facultăţi la realitatea lucrurilor a fost atât de diferită încât a condus pe fiecare dintre aceste două animale către un destin diferit. Acelaşi lucru se întâmplă cu toate abstractizările. Putem face cu ele orice, după modul în care le folosim. Să depăşim deci abstractizările şi să găsim, printr-o cale directă, corespondenţele care îl leagă pe om - acest microcosmos - cu macrocosmosul. Nu trebuie să ne limităm la o raţiune logică, ci trebuie să punem în acţiune forţele superioare logicii, să depăşim stadiul de intelectualism pentru a ajunge la o intuiţie artistică.

Numai dacă vom face din această intuiţie artistică un principiu de cunoaştere, numai atunci vom putea sesiza, în natură, elementul într-adevăr omenesc care o înrudeşte cu noi.

Conferința a II-a

Am cercetat ieri raporturile care există între ceea ce aş numi animalele înalturilor - reprezentate prin vultur, animalele regiunilor intermediare - reprezentate prin leu - şi animalele adâncurilor terestre - reprezentate prin vacă sau taur. În consideraţiile noastre de astăzi vom urmări corespondenţele care îl leagă pe om cu universul, pornind de la relaţiile interne cu aceste trei tipuri de animale.

Să ne îndreptăm privirile către aceste regiuni superioare din care vulturul îşi trage acele forţe particulare care fac din el o "organizare-cap". Acest vultur îşi datorează propria sa natură atmosferei îmbibate de lumina solară. V-am spus ieri că el datorează penajul său acestei atmosfere însorite. Acest animal are fiinţa sa propie în interiorul său, iar penajul său este încarnarea pe care i-o dăruie lumea exterioară. În cazul în care efectele acestui aer iluminat de soare nu mai sunt dăruite *din exterior* unei fiinţe - aşa cum se petrece la vultur - ci sunt suscitate *în interiorul* fiinţei - aşa cum se petrece în sistemul nervos al omului - atunci se nasc, aşa cum v-am spus, gândurile spontane şi nepersistente.

Şi acum, îmbogăţiţi cu tot ceea ce ne dăruie o asemenea concepţie, să ridicăm ochii spre înălţimi, spre atmosfera scăldată în radiaţiile luminii solare. De această dată nu vom lua în considerare soarele, căci soarele îşi primeşte forţa sa prin relaţiile pe care le are cu diversele regiuni ale Universului. Omul a exprimat legile acestor relaţii prin cunoaşterea Zodiacului. Cuvântul Zodiac înseamnă chiar "cerc al animalelor". Radiaţiile solare care coboară spre Pământ au de fiecare dată o anumită importanţă, o importanţă diferită atunci când coboară din constelaţia Leului, sau aceea a Balanţei sau aceea a Scorpionului. Pe de altă parte, se fac simţite şi alte modificări, în funcţie de influenţa pe care o exercită planetele sistemului nostru, care întăresc sau slăbesc acţiunea solară. Soarele este unit prin raporturi speciale cu planetele, iar aceste relaţii sunt diferite dacă ne vom referi la planetele aşa-zis "exterioare" (Marte, Jupiter, Saturn) sau la planetele "interioare" (Mercur, Venus, Lună).

Vom folosi aceste noţiuni pentru a înţelege organizarea vulturului. Va trebui să ne referim în special la modificările de intensitate la care sunt supuse forţele solare, datorită influenţelor lui Saturn, Jupiter şi Marte. Nu întâmplător a considerat tradiţia că vulturul este pasărea lui Jupiter, deoarece Jupiter este socotit aici ca reprezentant al planetelor exterioare. Să schiţăm prin desen aceste lucruri, trasând trei cercuri concentrice care reprezintă sferele de guvernare ale lui Saturn, Jupiter şi Marte în Cosmos.

Să adăugăm cestor trei sfere, pe care le-am reprezentat, şi sfera solară. Găsim astfel, la periferia sistemului nostru planetar, o arie în care se unesc acţiunile combinate ale Soarelui, ale lui Marte, Jupiter şi Saturn.

Când privim la vulturul care descrie orbite maiestuoase pe cer, avem dreptul să amintim acest adevăr profund: Forţele combinate ale Soarelui, ale lui Marte, Jupiter şi Saturn se revarsă prin aer şi trăiesc în această formă înaripată. Aceleaşi forţe trăiesc şi în capul omului. Dacă îl vom repune pe om în realele sale condiţii spirituale de existenţă - căci se poate spune că pe pământ el nu există decât într-o formă de existenţă miniaturală - dacă îi vom reda adevăratele sale proporţii din univers, vom fi puşi în situaţia de a-i plasa capul în acea sferă cosmică care este cea a vulturului.

Reprezentându-ne astfel omul, trebuie să situăm poziţia capului său în *sfera vulturului.* Prin acestea am caracterizat ceea ce aparţine, în om, *forţelor înălţimilor.*

Leul însă este tipul animalului solar, în care forţele proprii Soarelui îşi desfăşoară cel mai bine activitatea. Leul prosperă cel mai bine în momentul în care planetele situate deasupra Soarelui se găsesc într-o anumită poziţie faţă de planetele situate dedesubtul Soarelui, poziţie prin care influenţele lor asupra Soarelui sunt aproape anulate. Atunci se petrece acel fapt ciudat pe care vi l-am prezentat ieri. Însăşi forţele Soarelui impregnează aerul, creând în leu un aparat respirator al cărui ritm este într-un perfect echilibru cu ritmul circulaţiei, şi aceasta nu după legile aritmeticii, ci după dinamismul intim al acestor funcţiuni. Cele două ritmuri sunt minunat echilibrate. Respiraţia serveşte ca moderator al circulaţiei, iar circulaţia are rolul de stimulator al respiraţiei. V-am arătat deja că în forma botului leului găsim exprimarea sugestivă a acestei polarităţi, pe care o regăsim şi în privirea atât de stranie a acestui animal, privire ce se îndreaptă, uneori plină de calm, către interior, fixând alteori cu îndrăzneală exteriorul.

Tot ceea ce trăieşte în această privire există şi în organismul ritmic al omului, corelat cu celelalte elemente ale naturii omeneşti.

Referindu-ne acum la sfera de acţiune a Soarelui, ne vom reprezenta omul ca fiind înglobat în această sferă solară prin regiunea inimii şi plămânilor. Am caracterizat astfel elementul - leu al naturii omeneşti.

Să trecem acum la planetele interioare, la planetele cele mai apropiate de Pământ. Vom întâlni la început sfera lui Mercur, sferă la care omul participă prin procesul schimburilor organice, dar prin elementul cel

mai subtil, cel mai fluid al acestor schimburi: transformarea substanţelor alimentare în limfă şi alte lichide analoage, care se revarsă apoi în circuitul sanguin.

Continuând astfel, intrăm în sfera de acţiune a lui Venus. Ajungem astfel la elementele mai puţin subtile ale schimburilor vitale: prima transformare a substanţelor alimentare ce au fost ingerate de stomac. Urmează sfera Lunii. (Ordinea pe care am urmat-o pe desenul meu este cea prezentată de astronomia modernă; aş fi putut alege şi o altă ordine.) Sfera Lunii comandă acele activităţi speciale din cadrul schimburilor vitale, activităţi ce sunt însă supuse direct influenţei lunare.

Omul este deci înserat în ansamblul universului. Ori de câte ori vom vorbi despre influenţele cosmice care emană de la Soare interferând pe cele ale lui Mercur, Venus şi ale Lunii, intrăm în domeniul forţelor care însufleţesc animalul tip vacă, întocmai cum l-am arătat în conferinţa precedentă.

Soarele nu face acest lucru singur, ci forţele sale sunt conduse până la Pământ, prin cele ale planetelor cele mai apropiate de globul terestru. Ansamblul acestor forţe, acţionând în deplină armonie, nu se limitează numai să impregneze atmosfera; ele pătrund sub suprafaţa Pământului, devenind acolo forţe subterane care se vor reflecta apoi către exterior. Toate acestea se manifestă într-o formă fizică în organismul vacii. Vaca este prototipul animalului care reprezintă digestia, dar ea este în acelaşi timp fiinţa în care acest proces constituie cea mai fidelă reflectare terestră a faptelor suprasensibile. Acest proces fiind pătruns de o magnifică astralitate, reflectă luminos întregul cosmos.

Am spus ieri că o întreagă lume este conţinută în organismul astral al vacii, dar această lume este împovărată prin greutatea terestră, adaptându-se legilor ei. Gândiţi-vă că vaca este obligată să absoarbă în fiecare zi circa 1/8 din greutatea ei. Omul se poate mulţumi să se alimenteze zilnic cu 1/40 din greutatea lui, fără ca sănătatea lui să sufere prin aceasta. Pentru ca organismul vacii să se dezvolte din plin, el are nevoie de această greutate terestră. Totul în vacă se orientează către masa materială. Este necesar ca 1/8 din greutatea ei să fie zilnic reînnoită. Acest schimb uneşte strâns cu pământul substanţele din care ea este constituită. Cu toate acestea, prin corpul ei astral, ea este o reflectare a înălţimilor, a Cosmosului. Astfel se explică faptul că, pentru adeptul religiei hinduse, vaca este obiectul unei atât de mari veneraţii. El îşi poate spune: "Vaca trăieşte aici jos, pe Pământ şi trăind în sânul materiei şi al greutăţii, ea îşi clădeşte chiar aici o lume supra-terestră". Pentru el constituie un adevăr

absolut faptul că natura omenească își găsește un echilibru just prin armonizarea celor trei activități cosmice despre care am vorbit: Vultur, Leu, Vacă.

Totuși, dezvoltarea generală a lumii noastre ne-a condus către un pericol, care caracterizează în mod special epoca noastră: tendințe speciale caută să se realizeze separat în om. Începând din sec. XIV și XV până în zilele noastre, acest pericol a crescut din ce în ce mai mult; este însăși drumul evoluției.

Activitatea Vulturului a încercat să pună stăpânire pe capul uman, într-un mod foarte limitat; activitatea Leului a încercat să sustragă din ansamblu ritmurile umane, iar activitatea Vacii a încercat să pună stăpânire pe schimburile vitale ale organismului, ca și întreaga civilizație umană.

Aceasta este pecetea epocii noastre. Omul, printr-un anumit joc al forțelor cosmice, se scindează din ce în ce mai mult în trei elemente și fiecare din aceste elemente manifestă o tendință de a le anula pe celelalte două. În subconștientul oamenilor se face auzit, chiar în zilele noastre, un apel care exercită o mare forță de tentație, tocmai pentru că el are o anumită frumusețe. Omul nu îl percepe în regiunile superioare ale conștienței sale, dar în subconștient răsună *trei chemări* și, fiecare dintre ele, parcă ar urmări să-i capteze întreaga atenție, fără a o împărți cu celelalte. Aș putea spune că tocmai acesta este misterul timpului prezent.

Prima chemare emană din regiunea vulturului, de la ceea ce face din el ceea ce este, de la ceea ce îi dă vulturului penajul său, de la astralitatea care-l înconjoară în zborul său. Tocmai esența vulturului este cea care devine perceptibilă. Iată chemarea ispititoare care răsună în subconștientul omului:

Vulturul zice:

Învață să cunoști natura mea!
Eu îți voi da puterea
De a crea o lume în propriul tău cap.

Acesta este *apelul înălțimilor,* care caută în zilele noastre să-i specializeze pe oameni în detrimentul armoniei lor exterioare.

Iată cel de al doilea apel ispititor. Este cel care emană din *regiunea mijlocie,* în care forțele cosmice modelează tipul-leu, în care influențele armonioase ale Soarelui și ale aerului realizează echilibrul despre care am vorbit în ritmul respirator și circulator, constituind natura-leu. Acest apel vibrează în aer, în armonie cu natura-leu și încearcă, în zilele noastre, să specializeze sistemul ritmic al omului.

Leul zice:

Învață să cunoști natura mea!

Eu confer puterea
De a da corp Universului
În strălucirea înşelătoare a atmosferei.

Aceste voci care solicită în permanenţă atenţia subconştientă a omului au o influenţă mult mai mare decât s-ar crede. Anumite tipuri omeneşti sunt deosebit de sensibile la apelul acestor sugestii. De exemplu, toţi cei care locuiesc în Apus sunt recptivi la apelul Vulturului, riscând să se lase seduşi de acest apel. În special civilizaţia americană - prin natura individualităţilor din care este compusă - este expusă rătăcirii prin acest apel ispititor.

Civilizaţia europeană, care mai deţine încă un număr de vestigii ale vechii culturi - gândiţi-vă de exemplu la aspiraţia interioară care l-a determinat pe Goethe să întreprindă călătoria în Italia, sperând că va găsi acolo echilibrul fiinţei sale - această civilizaţie este expusă în special pericolului care decurge din apelul leului.

În sfârşit, civilizaţiile din Răsărit sunt cele mai expus să se rătăcească, şi să se specializeze în sensul organismului-vacă. Şi după cum celelalte două tipuri animale cosmice fac ca apelul lor să se audă din adâncul Universului, tot aşa se poate percepe, urcând din adâncurile pământului asemenea unui tunet, unui muget înăbuşit, apelul acestei greutăţi materiale, care stăpâneşte vaca.

Faptele se prezintă întocmai aşa cum le-am descris ieri: priviţi o cireadă sătulă, întinsă pe câmp, într-o curioasă poziţie de abandon în voia greutăţii pământeşti. Formele animalelor exprimă această aservire faţă de greutate, această obligaţie de a schimba în fiecare zi, cu pământul, o optime din greutatea corpului lor. Mai apare aici şi altceva: din adâncurile subterane guvernate de forţele Soarelui, ale lui Mercur, ale lui Venus şi ale Lunii - adâncuri din care tâşnesc forţele elemetare ce vivifică organismul-vacă, se aud urcând tumulturi puternice, elementare, care pătrund în întreaga cireadă.

Vaca zice:

Învaţă să cunoşti natura mea!
Eu îţi voi da puterea
De a smulge Universului
Greutatea, Numărul, Măsura.

Orientul este cel mai expus acetui apel ispititor; deci tocmai acest Orient, care a păstrat antica veneraţie a vacii, este cel mai expus acestei influenţe. În cazul în care acest apel irezistibil va pătrunde în omenire punând stăpânire pe ea, Orientul va deveni un obstacol în calea progesului

ţărilor centrale şi occidentale; civilizaţia orientală va aduce lumii ruina şi decadenţa. Forţele terestre elementare, pe care le-am caracterizat, vor acţiona în acest caz în mod unilateral aupra civilizaţiei mondiale. Şi ce va rezulta de aici?

Iată ce s-ar întâmpla: În decursul ultimelor secole am dobândit pe pământ o tehnică avansată, dependentă în întregime de ştiinţa exterioară. Am dobândit o viaţă tehnică exterioară. Această tehnică se manifestă prodigios în toate domeniile. Forţele naturii se regăsesc în ea, dar se regăsesc într-o formă din care viaţa s-a retras. Ceea ce are importanţă în această folosire a activităţii forţelor naturii, ceea ce constituie baza civilizaţiei noastre, sunt tocmai noţiunile de Balanţă, Număr şi Măsură.

A cântări, a calcula, a măsura, acesta este idealul savantului de laborator şi al tehnicianului modern, al tuturor celor care fac din ştiinţa exterioară scopul eforturilor lor. S-a ajuns până acolo încât un eminent matematician al timpurilor noastre, punându-şi întrebarea: "Cine ne garantează despre realitatea fiinţei?", răspunde: "Tot ceea ce este realitate în sine, este susceptibilă de a fi măsurată. Ceea ce nu putem măsura, nu constituie o realitate." (Ştiţi bine că filozofii tuturor timpurilor s-au întrebat: Ce este cu adevărat "real"?). Vedem deci apărând aici acest ciudat ideal care constă în a considera fiinţa ca pe un lucru pe care suntem obligaţi să-l introducem în laborator, un lucru pe care trebuie să-l cântărim, să-l calculăm, să-l măsurăm. Şi rezultatul acestor cântăriri, acestor măsurători, acestor calcule, constituie ceea ce este considerat a fi ştiinţă, ştiinţă care îşi găseşte aplicarea în tehnică.

Număr, Măsură, Greutate, acestea sunt cuvintele de ordine după care se orientează întreaga civilizaţie modernă. Or, atât timp cât oamenii nu vor folosi decât intelectul lor pentru a număra, măsura şi cântări, răul nu va fi prea mare. Desigur că oamenii sunt foarte inteligenţi, dar sunt foarte departe de inteligenţa Universului. Nu se va petrece nimic foarte grav, atât timp cât oamenii nu vor face altceva decât să tatonezze Universul, ca nişte diletanţi înarmaţi cu măsurătorile, cântăririle şi calculele lor. Însă, dacă civilizaţia actuală s-ar transforma într-o civilizaţie iniţiatică - rămânând totuşi la această concepţie - în acest caz, ar exista un imens pericol. Acest lucru ar putea să apară dacă civilizaţia Occidentului, pusă în întregime sub semnul "Greutate, Număr şi Măsură" ar fi invadată de cunoştinţele venite din Orient unde ştiinţa iniţiatică poate aprofunda misterul spiritual ce stă la baza organismului-vacă. În acest caz, ştiinţa occidentală s-ar transforma într-un fel de iniţiere bazată pe astralitatea vacii. Căci, a pătrunde în

secretele acestei organizări, a înțelege ce reprezintă această optime a materiei alimentare încărcată de greutatea terestră - deci, de tot ceea ce se poate cântări, măsura și calcula - a înțelege care este forța spirituală ce organizează această materie grea din interiorul vacii, a contempla acest animal așezat într-o livadă în mometul în care activitatea digestiei face din el un minunat reflex astral al Cosmosului, toate acestea înseamnă a învăța să compui datele Balanței, ale Măsurii și ale Calculului într-un sistem deosebit de puternic ce va birui întreaga civilizație, conferind planetei noastre o nouă civilizație, în fața căreia va trebui să dispară tot ceea ce nu va putea fi cântărit, măsurat și calculat.

Și care va fi rezultatul acestei științe inițiatice ce se referă la vacă? Este o întrebare plină de gravitate, este o problemă plină de o teribilă însemnătate.

Modul în care se construiesc astăzi diversele mașini variază de la o mașină la alta. Totuși există următoarea tendință generală: Orice mașină, la început primitivă, imperfectă, se transformă treptat într-o mașinărie bazată pe mișcarea oscilatorie. Se ajunge la o mașinărie în care există întotdeauna ceva ce oscilează, ceva ce vibrează, iar efectul căutat este obținut prin periodicitatea acestor vibrații. Toate cercetările actuale se îndreaptă în esență către mecanisme de acest gen. Or, dacă aceste mașinării s-ar putea construi cu ajutorul datelor pe care le-ar furniza procesele de asimilare ale vacii și de repartizarea substanțelor în organismul ei, în acest caz se vor alătura vibrațiilor survenite din mecanismele oscilatorii, care vor acoperi tot globul terestru, alte vibrații care nu vor mai proveni de la pământ, ci de la ceea ce este deasupra pământului: sistemul nostru planetar va fi obligat să vibreze în acord cu pământul, întocmai cum vibrează o coardă de lungime dată atunci când este atinsă de o alta de aceeași lungime într-un spațiu închis (rezonanță).

Aceasta este legea vibrațiilor sincrone. Ea s-ar putea realiza dacă apelul seducător al "naturii-vacă" va seduce orientul, găsind în el forța convingătoare cu care va pătrunde cultura mecanicistă și lipsită de spiritualitate care stăpânește Europa centrală și apusul. S-ar ajunge astfel pe pământ, la un sistem mecanic care va fi în unison cu sistemul mecanic al Universului. În acest caz se va elimina definitiv din civilizația umană orice acțiune a cerului, acțiune a astrelor. S-ar pierde de exemplu, întreaga semnificație, întreaga frumusețe pe care o trăiește omul în cursul anotimpurilor, atunci când participă la viața exuberantă a primăverii sau la adormirea toamnei. Civilizația umană va fi în ritm cu vibrațiile mecanismelor, auzindu-se și ecoul acestui zgomot, care reîntors din

adâncul Cosmosului va fi ca un fel de răspuns dat pământului integral mecanizat.

O parte a lumii de astăzi, o parte a civilizației noastre se află deja pe panta acestei căderi *înspăimântătoare*.

Și acum reflectați ce s-ar întâmpla dacă centrul Europei ar fi sedus de apelul "naturii-leu". Pericolul nu ar fi analog celui pe care l-am semnalat, căci mecanismele ar dispărea treptat de pe solul terestru. Nu ar mai exista o civilizație mecanicistă, dar omul s-ar ocupa în exclusivitate de influențele pe care le exercită ceea ce ființează în vânt, în intemperii, în cursul anotimpurilor. Omul ar fi antrenat în curgerea anotimpurilor, fiind astfel pe de-a-întregul supus fluctuațiilor din propriul său ritm circulator și respirator, acordând astfel o totală importanță aspectului involuntar din viața sa. El ar dezvolta în special activitatea vitală a toracelui, a plămânilor. În acest caz civilizația terestră ar căpăta o amprentă atât de egoistă, încât fiecare individ n-ar mai trăi decât pentru el însuși, ne mai având altă preocupare decât binele clipei prezente. Acesta constituie pericolul la care este expusă civilizația țărilor centrale, existând posibilitatea ca această evoluție care ar pleca din partea centrală să amenințe întreaga civilizație terestră.

Și dacă apelul Vulturului s-ar face auzit în occident, influențând concepțiile și mentalitatea sa, răspândindu-se pe întreg pământul, atunci ar apărea în omenire o puternică aspirație către o unire directă cu lumea suprasensibilă, unire ce s-ar realiza prin mijloacele din trecutul îndepărtat, aparținând începutului evoluției terestre. Omul, ar putea simți o dorință imperioasă de a suprima, de a sacrifica, de a înăbuși cuceririle Eului său: libertatea și independența. El ar ajunge astfel să viețuiască fiind complet cufundat în acel element de voință inconștientă viața zeilor, ce stă în spatele mușchilor noștri, nervilor noștri etc. Aceasta ar însemna o reîntoarcere la etapele ancestrale și primitive ale clarvederii. Atunci omul ar urmări să se elibereze de pământ, reîntorcându-se, printr-o repetare a începuturilor.

Trebuie să adaug că aceste lucruri sunt confirmate privirii clarvăzătoare și prin mesajul silențios și continuu care emană din "natura-vacă". Imaginea vacii din pășune îi spune: "Nu ridica ochii spre înălțimi. Privește, întreaga putere emană din Pământ. Dobândește știința forțelor terestre și vei deveni stăpânul Pământului. Tu vei face să devină durabil ceea ce ai clădit acolo." Da, dacă omul va ceda acestui ademenitor apel, nu va mai putea fi înlăturat pericolul pe care l-am semnalat ca "o mecanizare a civilizației terestre", căci astralitatea care sălășluiește în procesele digestive ale rumegătorului are virtutea de a da durabilitate, de a eterniza prezentul.

Forţa care emană din "natura-leu" nu urmăreşte să transforme prezentul în ceva durabil, ci dimpotrivă, să-l facă cât mai trecător posibil, transformând cursul anotimpurilor într-un joc care se scurge şi se reînnoieşte fără încetare, care se evaporă în vânt şi în ploaie, în raza de soare, în nori. În acest caz civilizaţia însăşi va căpăta un caracter fluid şi schimbător.

Vulturul pe care-l vedem planând prin aer, duce înscris în penajul său amintirea începutului evoluţiei terestre. El a păstrat în acest penaj forţele ce au acţionat în aceea perioadă din înaltul cerului. S-ar putea spune că fiecare vultur ne vorbeşte despre vârsta milenară a Pământului, totuşi el nu atinge niciodată în mod fizic solul terestru, decât pentru a-şi prinde prada, şi aceasta nu pentru a satisface o lege a fiinţei sale individuale. Numai când planează în aer el satisface legea propriei sale fiinţe; destinul Pământului nu-l interesează, el îşi găseşte bucuria şi exaltarea în forţele aerului, ajungând până la a dispreţui viaţa terestră; nu vrea să trăiască decât în elementul aerian în care trăia însăşi Pământul la originea sa, pe vremea când nu putea fi încă numit "Pământ", pe vremea când respiraţiile cereşti îl traversau din toate părţile. Vulturul a fost o fiinţă prea mândră pentru a participa la evoluţia Pământului, el s-a sustras solidificării care a învârtoşat crusta terestră, voind să rămână unit cu zeii începuturilor.

Aceasta este cunoaşterea pe care o oferă imaginea tradiţională a celor *Trei animale* aceluia care ştie să descopere grandioasa hieroglifă gravată în Univers, dând răspuns întrebării sale. Căci, în fond, orice lucru din această lume este un semn pentru cel care ştie să-l descifreze. A citi această scriere secretă, înseamnă deci a înţelege secretele Universului. Este de o profundă semnificaţie faptul că-ţi poţi spune: Ceea ce facem noi aici socotind, măsurând cu ajutorul centrimetului sau a-l cercului gradat, cântărind cu o balanţă, nu constituie decât o încercare a noastră de a ne apropia de anumite fragmente separate. Ele nu vor deveni un tot decât în mometul în care vom înţelege "organizarea-vacă" în spiritualitatea ei interioară, deci dacă vom putea citi scrierea secretă a Universului. Citirea aceasta conduce la înţelegerea existenţei lumii şi a omului, constituind fondul înţelepciunii (iniţiatice) moderne. Aceste lucruri, care pornesc din adâncurile vieţii spirituale, trebuie să fie învăţate astăzi.

Se poate spune, pe drept cuvânt, că oamenilor de astăzi le este destul de greu să fie cu adevărat oameni. Căci aş îndrăzni să spun că omul se comportă astăzi, în raport cu cele Trei animale, asemenea antilopei din alegoria pe care v-am povestit-o ieri. Ceea ce se specializează izolându-se capătă o formă particulară. Astfel, leul din fabulă rămâne leu, dar el vrea

să-şi folosească tovarăşii de jaf. Alegoria înlocuieşte vulturul cu hiena, care trăieşte din carne moartă (substanţa moartă născută în creierul nostru, şi fabrică fără încetare fragmente moarte infinitezimale). Deci alegoria înlocuieşte vulturul cu hiena avidă de putrefacţie, iar în locul vacii - în funcţie de decadenţa ideii, căci această legendă este izvorâtă din civilizaţia neagră - îl plasează pe lup. În locul celor Trei animale găsim, astfel, în această fabulă: hiena, leul şi lupul. Şi putem spune, în legătură cu apelurile ispititoare - pe care tocmai le-am cercetat - şi cu simbolismul lor cosmic, vom putea spune că vulturul coborând lent pe Pământ devine hienă, iar vaca, încetând de a mai reflecta în ea, cu o răbdare sfântă, întregul Cosmos, degenerează în lup devorator.

Să traducem acum legenda negrilor într-un limbaj civilizat. Ieri am povestit-o în spiritul negrilor: un leu, o hienă şi un lup pornesc împreună după vânat; este omorâtă o antilopă; hiena este însărcinată să facă împărţeala, pe care o face după logica sa de hienă: fiecăruia i se cuvine 1/3 din pradă. Aceasta nu convine leului astfel că hiena este devorată. Apoi leul zice lupului: Împarte tu! Lupul răspunde: prima treime este pentru tine căci tu a-i omorât hiena şi partea ei îţi revine; a doua treime este tot a ta căci ea îţi revine după cum a împărţit chiar hiena; a treia treime îţi aparţine de asemenea, căci tu eşti cel mai înţelept şi cel mai îndrăzneţ dintre toate animalele. Leul l-a întrebat: cine te-a învăţat să faci o astfel de împărţeală? Hiena, i-a răspuns: lupul. Lupul şi hiena au avut aceeaşi logică, dar au aplicat-o diferit realităţii. Este esenţial modul în care este aplicată logica în realitate.

Aceasta fabulă începe să se schimbe, în momentul în care o traducem în limbajul civilizat modern. Vreau să înţelegeţi bine că ceea ce spun aici nu se referă decât la marele mers al istoriei civilizaţiilor, neavând nici o legătură cu problema "zonării". Iată cum poate fi parafrazată această alegorie: Antilopa este omorâtă. Hiena se retrage dorind să facă deoarece nu îndrăzneşte să provoace mânia leului. Ea tace şi aşteaptă în spate. Leul şi lupul încep să se bată cu înverşunare, şi se luptă atât de puternic încât sfârşesc prin a muri de propriile lor răni. Atunci, hiena reapare devorând cadavrele antilopei, leului şi lupului. Hiena este simbolul elementului mort care sălăşuieste în intelectul omenesc. Ea reprezintă reversul, carientura "civilizaţiei" Vultur.

Înţelegând cât de puţin ceea ce insinuez aici prin europenizarea acestei alegorii de provenienţă neagră, veţi realiza importanţa pe care o are astăzi faptul că aceste lucruri trebuie bine înţelese. Ele nu vor putea fi pe deplin înţelese decât dacă în faţa triplului apel al Vulturului, al Leului şi al

Vacii, omul va opune propriul său răspuns, cuvânt care va trebui să devină "Schibboleth"[1]-ul forței, gândirii și acțiunii omenești:

Recunosc, o, Vacă, forța ta
Prin limbajul pe care
Îl "revelează" în mine stelele!

Nu trebuie să cunoaștem numai ponderea terestră, numai greutatea, numărul și măsura, numai organismul fizic al Vacii, ci trebuie să înțelegem și ce anume este încarnat în Vacă. Trebuie să ne întoarcem privirea, cu respect, de la acest organism fizic, pentru a o îndrepta către ceea ce este încarnat în acest organism: trebuie să ne ridicăm privirea către înălțimi. Atunci, civilizația terestră în loc să fie mecanizată, se va pătrunde de forțele spirituale.

Al doilea răspuns este:

Recunosc, o Leu, puterea ta
Prin limbajul pe care atmosfera
Îl "face să se nască" în mine
Grație ritmurilor timpului!

Remarcați: "revelează" și "face să se nască"!

Al treilea răspuns este următorul:

Recunosc, o Vultur, forța ta
Prin limbajul pe care-l creează în mine
Viața care țâșnește din Pământ!

În acest mod omul trebuie să opună triplul său răspuns apelurilor pe care i le face natura, tinzând să-l separe și să-l izoleze. Cuvântul său trebuie să fie echilibrat și armonios. Fii foarte atent la ceea ce te învață Vaca, dar ridică-ți imediat privirea către ceea ce revelează limbajul stelelor. Fii foarte atent la ceea ce te învață Vulturul, dar întoarce-ți privirea - îmbogățită cu ceea ce ți-a dat el - în jos, către ceea ce răsare și țâșnește din Pământ, și către ceea ce urcă de jos în sus în organismul tău omenesc. Fii foarte atent la ceea ce-ți transmite Leul, la vântul care suflă, la fulgerul care brăzdează norul, la tunetul care se aude, la timpul care se scurge și organizează viața terestră, precum și propria ta viață ce se include în ea.

Deci, când privirea ta fizică va fi îndreptată în sus, privirea ta spirituală să se îndrepte în jos, când privirea ta fizică va fi îndreptată în jos, privirea ta spirituală să se îndrepte în sus. Când privirea ta fizică va fi îndreptată către orient, privirea ta spirituală să se îndrepte către occident.

Dacă omul va fi capabil să-și îndrepte astfel privirea în sus, în jos,

[1] cuvânt ebraic. fam: probă, dovadă pe baza căreia se stabilește capacitatea cuiva.

în față, în spate, dacă el va asocia privirii fizice privirea spirituală, el va putea percepe într-adevăr chemările care se aud, nu pentru a-l slăbi, ci pentru a-l fortifica: chemarea Vulturului, din înălțimi, chemarea Leului, din cele 4 puncte cardinale, chemarea Vacii, din interiorul Pământului.

Iată ce trebuie să cunoască omul despre relațiile sale cu Universul, pentru a putea deveni din ce în ce mai apt să activeze în slujba binelui civilizației terestre, slujind nu coborârea în materie, urcarea către spirit.

Vulturul zice:

Învață să cunoşti natura mea!
Eu îți voi da puterea
de a crea o lume
În propriul tău cap.

Leul zice:

Învață să cunoşti natura mea!
Eu confer puterea
De a da corp Universului
În strălucirea înşelătoare a atmosferei.

Vaca zice:

Învață să cunşti natura mea!
Eu îți voi da puterea
De a smulge Universului
Balanța, Numărul, Măsura.

Omul răspunde:

Recunosc, o Vacă, puterea ta
Prin limbajul pe care
Îl revelează în mine stelele.

Recunosc, o Leu forța ta,
Prin limbajul pe care atmosfera
Îl face să se nască în mine,
Grație ritmurilor timpului!

Recunosc, o Vultur, forța ta
Prin limbajul pe care-l creează în mine
Viața care țâşneşte din Pământ!

Conferința a III-a

În primele două conferințe am încercat să situăm omul în Univers. Astăzi vom face niște referiri de ansamblu. Trăim pe Pământ în mijlocul unor fapte și date diverse care au ca fundament comun materia fizică. Ea este cea care, îmbrăcând mii de forme, servește drept bază nenumăratelor ființe care compun regnurile naturale și corpul omului. Să numim această materie "substanța fizică a pământului", înțelegând prin aceasta tot ceea ce constituie baza materială a fenomenelor terestre. Vom putea numi dimpotrivă, " substanță spirituală", tot ceea ce este dependent de Cosmos. Această substanță spirituală este în același timp principiul spiritual al sufletului nostru, precum și cel al manifestărilor fizice din întreg Universul.

Nu putem avea o înțelegere corectă a lucrurilor atâta timp cât nu vom vorbi decât despre materia fizică sau substanța fizică. Cunoașteți rolul pe care-l joacă, în alcătuirea Universului nostru, Ierarhiile Superioare. Or, aceste Ierarhii Superioare nu sunt constituite din substanță terestră, din substanță fizică, nici măcar în ceea ce putem numi "corporalitatea lor", ci, din substanță spirituală. Îndreptându-ne privirea către lumea terestră, găsim substanța fizică. Îndreptându-ne privirea către lumea extraterestră găsim substanța spirituală.

În zilele noastre, ideea de "substanță spirituală" ne-a devenit destul de stranie, astfel că atunci când se vorbește despre om- care aparține atât lumii spirituale cât și lumii fizice- există tendința de a-l considera ca pe o ființă constituită din substanță fizică. Dar nu aceasta este realitatea. În sine, omul este un produs indivizibil din substanță fizică și din substanță spirituală, atât de strâns unite între ele încât cel care debutează în cunoașterea acestor lucruri rămâne foarte uimit. Să luăm ca exemplu mișcarea membrelor și prelungirea activității membrelor către interior: schimburile organice. Este incorect să se considere că în aceste fenomene rolul principal ar reveni substanței fizice. Nu vorbim corect despre ființa omenească decât dacă vom considera că natura sa inferioară constituie baza unei adevărate substanțe spirituale. Dacă dorim să facem o schițare schematică a omului, o vom face astfel:

Vom spune: partea inferioară a organismului omenesc este constituită din substanță spirituală; cu cât urcăm spre cap, cu atât mai mult vom găsi substanță fizică. Capul este format esențialmente din substanță fizică. Picioarele însă, oricât de paradoxal ar părea, sunt constituite în esență din substanță spirituală. Pornind din partea de jos a corpului și urcând în sus, vedem cum substanța spirituală cedează tot mai mult locul

substanței fizice, constatând că tocmai capul omului este constituit din cea mai multă substanță fizică. Dimpotrivă, substanța spirituală se desfășoară cu deosebită frumusețe în regiunea spațiului în care omul își întinde brațele sau picioarele. Aceasta este realitatea: apare că, pentru brațe și pentru picioare, este esențial să fie umplute cu această substanță spirituală. În același timp, capul este un sistem extrem de compact de substanță fizică. Însă, într-un organism ca cel al omului, nu este suficient să discernem numai substanțele, ci trebuie să vorbim și despre forțele care acționează aici. Vom deosebi și de această dată forțe spirituale și forțe fizic - terestre.

Observăm că în legătură cu aceste forțe, lucrurile se petrec invers decât cu substanțele. Membrele și schimburile vitale au substanță spirituală, dar forțele care acționează aici sunt de natură fizică. De exemplu,acțiunea gravitației din picioare. Capul dimpotrivă, este constituit din substanță fizică, dar aici intră în joc forțele spirituale. Forțele spirituale acționează în cap, iar forțele pur fizice acționează în schimburile vitale și în membre. Omul real poate fi înțeles numai ținând seama de aceste activități contrarii. Trebuie deosebită partea de sus a corpului - capul și toracele - care fiind formată din *substanță fizică* este activată de *forțele spirituale*, de partea de jos a corpului, care fiind formată din *substanță spirituală*, este activată de *forțele fizice*. Să analizăm mai amănunțit organizarea acestor diverse elemente în ființa umană.

Organizarea propriu-zisă a capului își extinde efectele asupra întregului corp, până în părțile sale inferioare, astfel că întregul om fizic este străbătut de forțele spirituale. Pe drept cuvânt, "capul" este în el, prelungindu-se până în partea de jos a corpului. Pe de altă parte, omul spiritual în care acționează forțele fizice își prelungește efectele sale până în cap. Deci, ceea ce acționează în om se manifestă prin două curente contrarii care se încrucișează și se întrepătrund. Pentru a înțelege ființa umană trebuie să o considerăm ca fiind un compus din substanță fizică și substanță spirituală, însuflețit de un dinamism contrariu, deci, ca un cuplu de forțe.

Acest lucru este de o mare importanță; căci, dacă vom face abstracție de manifestările exterioare pentru a ne putea ocupa numai de cele ce se petrec în interiorul ființei umane, vom vedea că nu trebuie să se producă nici o perturbare în repartizarea substanțialităților și în funcționarea dinamismelor.

De exemplu, când substanța fizică pătrunde într-o proporție prea mare în ceea ce ar trebui să rămână pură substanță spirituală, când substanța fizică a capului își revendică prea puternic drepturile în schimburile organice, omul va fi curând atins de o maladie bine determinată. Secretul

vindecării va consta în a expulza excesul de substanţă din sistemul în care a pătruns. Pe de altă parte, dacă sistemul digestiv (a cărui caracteristică este de a pune în acţiune forţele fizice în substanţă spirituală) îşi prelungeşte efectele sale până la cap într-un mod excesiv, capul omenesc devine, ca să spunem aşa, prea spiritualizat şi această spiritualizare puternică a capului antrenează anumite maladii. Atunci misiunea adevăratului medic ar trebui să fie aceea de a trimite până în cap efectele nutriţiei, care neutralizează acolo această spiritualizare excesivă.

Dacă urmărim să aflăm adevărul, nu aparenţa exterioară, vom putea recunoaşte imediat importanţa capitală a acestei cunoaşteri în examinarea organismului omenesc, bolnav sau sănătos. Dar aici intervine ceva deosebit. Pentru conştienţa normală a omului actual rămâne încă ignorată această constituţie complexă a omului. Ea nu se face simţită decât în subconştient, dar aici cu foarte mare precizie, şi se manifestă printr-un anumit sentiment pe care îl are omul despre el însuşi, despre viaţa sa. Numai cunoaşterea spirituală poate vorbi despre aceste lucruri cu precizie. Iată cum voi descrie aceste lucruri:

Cel care a dobândit cunoaşterea iniţiatică a acestui mister fizic ştie că: capul are nevoie de substanţă pentru a putea să elaboreze apoi această substanţă cu ajutorul forţelor spirituale. Sistemul membrelor şi al schimburilor vitale are nevoie de forţe fizice, de forţele gravitaţiei şi ale echilibrului. Cel care a pătruns acest mister, contemplând spiritual fiinţa omenească, şi şi-a îndreptat apoi privirea sa către existenţa terestră a omului, se vede pe sine însuşi - fiind om - ca pe un datornic insolvabil faţă de planeta care-l poartă.

Căci pentru a se putea menţine în demnitatea sa de fiinţă omenească, omul are nevoie de anumite condiţii, şi el sustrage în permanenţă Pământului ceva, ceva ce nu-i mai poate înapoia. Trebuie să spunem că substanţa spirituală pe care omul o posedă, în timpul vieţii sale terestre, este furată Pământului; Pământul este deposedat de această substanţă. Ar fi echitabil ca această substanţă să se reintegreze Pământului în momentul în care omul trece prin moarte, căci Pământul are o permanentă nevoie de a-şi reînnoi continuu substanţa spirituală. Dar acest lucru nu este posibil; omul ar fi astfel împiedicat să-şi urmeze calea sa. E necesar ca el să poarte cu sine această substanţă spirituală, în viaţa pe care o va avea dincolo de porţile morţii, între moarte şi o nouă naştere. Are nevoie de ea. Dacă el n-ar păstra în stăpânirea sa această provizie de substanţă spirituală, după moarte ar dispărea, s-ar risipi, ca să spunem astfel, în lumea de dincolo.

El este obligat să ducă cu sine substanţa spirituală care a constituit elementul organismului său inferior, al membrelor şi schimburilor vitale, căci numai cu această condiţie va putea să treacă prin metamorfozele care-l aşteaptă de cealaltă parte a morţii. În consecinţă, dacă omul ar reda Pământului această substanţă spirituală pe care i-o datorează de fapt, el n-ar mai putea să ajungă la încarnările sale viitoare. Dar aceasta nu se întâmplă şi omul rămâne veşnicul debitor al Pământului; aşa se vor petrece lucrurile pe toată perioada evoluţiei medie a planetei noastre, numai către sfârşitul evoluţiei sale totul se va schimba.

Cel care cercetează viaţa cu o privire spirituală, nu este expus numai suferinţelor, necazurilor, bucuriilor şi fericirii întregii umanităţi; există şi suferinţe şi bucurii cosmice, care nu pot fi separate de viziunea spirituală. Nu există iniţiere fără aceste dureri cosmice. Ajungem astfel să spunem: Iată, numai prin faptul că eu exist ca fiinţă omenească, ajung să fiu un datornic al Pământului. Eu nu pot să-i redau ceea ce mi-ar impune o strictă necesitate de corectitudine.

Ceva analog se petrece şi cu substanţa capului. În tot timpul vieţii pământeşti forţele spirituale activează în această substanţă fizică a capului, iar această substanţă devine străină Pământului. Deci, omul a fost obligat să sustragă Pământului această substanţă necesară capului său şi, pentru a-şi putea menţine rangul său de fiinţă umană, trebuie să o lase să se distrugă fără încetare, să se macine, să metamorfozeze această substanţă prin forţele spirituale. În momentul în care omul moare, se produce o mare perturbare în organismul terestru, care recuperează o substanţă ce i-a devenit străină.

Această substanţă fizică a capului său care a fost adânc spiritualizată de forţele care au impregnat-o, de experienţele care s-au desfăşurat aici, această substanţă acţionează asemenea unei otrăvi, asemenea unui agent perturbator în organismul Pământului, în momentul în care omul traversează porţile morţii, abandonând Pământului substanţa fizică a capului său. Omul trebuie să-şi spună: ar fi drept să duc această substanţă prin porţile morţii, căci ea este mult mai apropiată de regiunile în care intru acum. Dar el nu poate înfăptui acest lucru, căci, dacă ar face-o, dacă ar duce cu sine această substanţă terestră spiritualizată, şi-ar crea lui însuşi un element ostil în viaţa dintre moarte şi o nouă naştere. Ar fi cel mai înspăimântător lucru ce ar putea să i se întâmple. Acest element ar acţiona fără încetare împotriva lui, ar distruge evoluţia sa spirituală din lumile în care vieţuieşte după moarte.

Şi de această dată devenim debitori ai Pământului. Pe de o parte, am sustras ceva Pământului, ceva ce nu mai poate fi folosit de către el; pe de altă parte, nu putem lua cu noi acest lucru, trebuie să i-l lăsăm. Ceea ce ar fi trebuit să-i lăsăm, i-am luat; şi ceea ce am transformat făcându-l

inutilizabil, i-am lăsat în praful oaselor. Pământul *suferă* profund datorită acestui lucru.

Această viziune îndurerează profund sufletul clarvăzătorului. Totuşi, ţinând seama de marile etape ale evoluţiei terestre, putem vorbi despre o epocă viitoare în care Pământul va ajunge la sfârşitul *istoriei sale. În stadiile următoare ale evoluţiei umane, Jupiter, Venus şi Vulcan, omul îşi va achita această datorie, anulând-o.*

Astfel, nu numai că ne creem o karmă individuală prin viaţa noastră pământească, dar ne creem şi o karmă cosmică numai prin faptul că locuind pe Pământ ca oameni, sustragem din substanţele Pământului.

Acum, putem să ne îndepărtăm privirea noastră de la om, pentru a contempla restul naturii, unde vom vedea că, în mod constant, această datorie este, ca să spunem aşa, compensată prin mijlocirea entităţilor cosmice. Pătrundem aici într-unul din cele mai minunate mistere ale existenţei, un mister legat de cea mai pură esenţă a înţelepciunii Universului.

Să părăsim deci omul şi să ne întoarcem privirea către această lume a păsărilor, de care ne-am ocupat de mai multe ori, lume pe care am reprezentat-o prin vultur. Am considerat vulturul ca fiind reprezentantul lumii păsărilor pentru că el sintetizează cel mai bine caracteristicile şi forţele specifice acestei lumi. De fapt, ceea ce am găsit la Vultur, găsim la toate păsările, în condiţiile existenţei cosmice a *tuturor* păsărilor. Vom continua deci să vorbim pur şi simplu despre Vultur. V-am spus că Vulturul corespunde capului omenesc şi că aceleaşi forţe care declaşează gândurile omului, au dat Vulturului penajul său.

Astfel, în penajul Vulturului strălucesc forţele aerului, inundate de Soare, de lumină.

Or, Vulturul, care e adesea stăpânit de înclinaţii sălbatice, are caracteristic faptul că, la exteriorul epidermei sale, în conformaţia penajului său, conservă tot ceea au construit în el forţele aero-solare. Însemnătatea acestui fapt se revelează la moartea Vulturului. Numai când Vulturul moare, putem realiza diferenţa dintre funcţiunile sale digestive atât de specifice, putem spune superficiale, şi funcţiunile digestive greoaie ale rumegătorului. Într-adevăr, vaca este animalul digestiei şi deşi prin ea este reprezentat un anumit tip de animal, acest lucru poate fi extins asupra unui număr mare de animale înrudite. La toate acestea digestia constituie o activitate profundă, în timp ce la păsări această digestie este superficilă şi rapidă. Nu este decât un început de digestie, un început de activitate. Pentru aceste păsări digestia nu reprezintă decât un aspect neînsemnat al existenţei.

În schimb, tot ceea ce se referă la penajul acestor păsări este elaborat încet şi cu mare atenţie. Uneori, cele mai mărunte detalii ale unei

pene sunt cizelate cu atâta minuțiozitate încât ea devine o adevărată capodoperă. Materia pe care Vulturul o împrumută de la Pământ este spiritualizată în el prin forțele de sus, dar el nu o deturnează în profitul său, căci nu aspiră la reîncarnare, iar soarta acestei materii spiritualizate care îi elaborează penajul, modul în care această elaborare s-ar putea prelungi în afara ființei lui, îi este indiferentă.

După ce Vulturul moare, când penajul său se destramă, (și, ceea ce spun se aplică la toate păsările) această materie spiritualizată este dusă în lumea spiritelor, devenind acolo substanță spirituală.

Vedeți, există o uimitoare legătură de înrudire între capul nostru și Vultur. Însă ceea ce noi nu putem îndeplini, Vulturul poate face: el trimite în permanență de pe Pământ acea parte din substanța sa fizică ce a fost spiritualizată prin forțele venite din regiunile superioare. Este motivul pentru care suntem stăpâniți de un sentiment atât de deosebit în momentul în care contemplăm zborul vulturului. Noi simțim că el este străin Pământului, că el este mai legat de Cer decât de Pământ, cu toate că este forțat de necesitate să își găsească hrana pe acest Pământ. Dar în ce mod face acest lucru? Se comportă asemenea unui hoț, unui răpitor care printr-o zvâcnire a aripilor sale puternice își înalță hrana în slava cerului. S-ar putea spune că prada vulturului este un lucru care nu a fost prevăzut în legile banale ale economiei terestre, și de aceea el trebuie să o fure, să o răpească. În general, orice pasăre își fură hrana.

Dar vulturul ne oferă o compensație a acestor furturi. Desigur, el fură materia din care este format, dar această materie este spiritualizată în el prin forțele regiunilor superioare, astfel încât după moartea sa, el duce în lumea spirituală aceste forțe terestre pe care le-a luat Pământului și le-a transformat. *Prin vultur materia terestră spiritualizată se reîntoarce în lumea spirituală.*

Deci viața animalelor nu se încheie în mod absolut prin moartea lor, căci ele își continuă rolul în Univers. Zborul vulturului, nu este, în drept vorbind, decât un simbol al adevăratei sale existențe. Un vultur fizic zboară, dar zboară și mai frumos după moartea sa! Natura-vultur, această materie fizică spiritualizată, se lansează până în lumea spirituală pentru a se uni cu ea.

Vedeți cum descoperim astfel minunate secrete începând să înțelegem "rostul" acestor creaturi, animalele și a celorlalte viețuitoare care ne înconjoară. Toate au un sens în ordinea universală.

Să trecem, acum, la celălalt pol pentru a vorbi despre vaca atât de venerată de hinduism. În aceeași măsură în care vulturul ne amintește despre capul omului, în aceeași măsură vaca ne amintește despre sistemul schimburilor vitale. Ea este animalul-digestie, și, oricât de paradoxal ar

putea părea, este constituită de fapt din substanță spirituală, impregnată cu materia fizică pe care o ingerează animalul.

Substanță spirituală există în vacă, în ea pătrunde materia fizică, ea primește această materie pentru a o elabora. Pentru ca această asimilare să se poată realiza cât mai perfect, *funcția* digestivă a vacii își îndeplinește integral și profund rolul său. Sub acest raport, se poate spune că vaca este ființa terestră care realizează cel mai plenar viața animală. Ea este în întregime animalică. Aduce din Cosmos până pe Pământ - în domeniul gravitației - ființa animală, egoismul animal și dacă se poate spune, personalitatea animalică.

Nici un alt animal nu deține un raport atât de perfect între greutatea sângelui și greutatea totală a corpului său. Unul are greutatea sângelui în exces, altul are greutatea sângelui neînsemnată față de greutatea corpului. Or, corpul este în relație cu greutatea întocmai cum sângele este în relație cu egoitatea. Nu este vorba aici despre *ego*-ul pe care numai omul îl deține, ci despre egoitatea legată de existența individuală. Iar sângele este cel care dă animalelor rangul lor pe scara ființelor. Și se poate spune că vaca a răspuns pe deplin acestei întrebări din natură: cum trebuie reglat raportul *dintre greutatea sângelui și greutatea totală* a corpului, pentru ca o ființă să fie un animal în adevăratul sens al cuvântului.

Anticii nu au așezat inutil figuri de animale în Zodiacul ceresc. Acesta este împărțit în 12 semne, în 12 părți ce alcătuiesc un tot. Forțele pe care cosmosul le primește din Zodiac, prind formă în animale, dar nici unul dintre aceste animale nu le armonizează atât de perfect cum o face vaca.

Greutatea sângelui unei vaci reprezintă 1/12 din greutatea totală a corpului. La măgar acest raport este 1/23, la câine 1/10, el continuând să varieze în funcție de fiecare tip de animal. În cazul omului greutatea sângelui reprezintă 1/13 din greutatea corpului.

Astfel vaca a reușit să atingă perfecțiunea existenței animale în domeniul greutății, exprimând prin ființa ei, într-un mod cât mai perfect, o lege cosmică. V-am spus zilele trecute că aceste lucruri se pot citi în corpul ei astral: ea manifestă pe plan fizic, legile unei sfere superioare, care se exprimă până în raporturile de greutate, greutate fracționată la ea prin numărul 12. Prin aceasta este pusă în evidență ființa sa cosmică. Ea impune greutății terestre legile zodiacului. Greutatea terestră este obligată să se închine în fața acestei (împărțiri) diviziuni, sacrificând □ din ea însăși egoității. În fond, vaca încorporează substanța spirituală în condițiile tertestre.

Astfel, vaca aflată în mijlocul unei pășuni, reprezintă substanța spirituală care absoarbe materia terestră, asimilând-o. Prin moartea vacii, această substanță spirituală, amestecată cu materia terestră, este primită de

Pământ în beneficiul Universului. Suntem într-adevăr îndreptăţiţi să spunem: "O, vacă, tu eşti realul animal de sacrificiu, veşnica victimă, căci oferi în permanenţă Pământului ceea ce îi este necesar pentru a nu se durifica şi usca. Tu îi furnizezi în permanenţă substanţa spirituală care reînnoieşte viaţa şi activitatea sa".

Să contemplăm în paralel vaca, întinsă pe pajişte, cu vulturul majestuos care-şi trasează mişcările orbitale pe cer, şi vom descoperi un minunat contrast: Pe de o parte, vulturul aducând, după moartea sa, în lumea spiritelor, materia fizică ce a devenit nefolositoare Pământului, întrucât a fost spiritualizată. Pe de altă parte vaca, aducând solului terestru, după moartea sa, substanţa cerească prin care el îşi reînnoieşte vitalitatea. Vulturul restituie lumii spiritelor materia spiritualizată pe care Pământul nu o mai vrea, iar vaca vivifiază Pământul prin forţa pe care o sustrage lumii spirituale.

Găsim aici un exemplu din puternicele impresii pe care le poate trezi în noi Ştiinţa iniţiatică. Deseori, oamenii îşi fac idei preconcepute despre această ştiinţă. Se crede că este interesantă pentru un studiu, dar că ea nu furnizează spiritului decât idei şi concepţii abstracte, încărcându-ne memoria cu noţiuni asupra suprasensibilului. Această atitudine este însă nefondată. Pe măsură ce pătrunde în adâncurile acestei ştiinţe iniţiatice, sufletul se trezeşte în faţa unor puternice impresii, în faţa unor senzaţii nebănuite până atunci, deşi ele existau în orice om sub o formă latentă. Ajungem să resimţim lucrurile şi fiinţele într-un alt mod decât le resimţisem până atunci. Vă voi descrie acum una din acele impresii care se ivesc prin contactul cu realităţile iniţiatice. Iată despre ce este vorba: dacă omul ar fi fost singur pe Pământ ar fi ajuns la un moment dat, datorită naturii sale, într-o situaţie disperată, căci i-ar fi fost imposibil să ofere Pământului ceea ce avea el nevoie, adică să-l debaraseze de materia prea spiritualizată şi să-i dăruiască forţe spirituale. Astfel, ar fi existat între existenţa omului şi existenţa Pământului un fel de antagonism care ne apare, numai dacă ne gândim la el, extrem de dureros. Acest gând se exprimă astfel: dacă omul ar fi trebuit să fie într-adevăr singur pe Pământ, acest Pământ nu ar fi putut să-l susţină. Omul şi Pământul au nevoie unul de altul, şi totuşi, nu pot să se susţină unul pe celălalt în mod direct. Ceea ce unul câştigă, celălalt pierde. Nu am fi putut avea nici o siguranţă din acest punct de vedere. Dar, în jurul nostru există o natură vie, datorită căreia putem spune: ceea ce omul nu poate realiza - întoarcerea în lumea spiritelor a substanţei terestre spiritualizate - se realizează prin specia păsărilor. Şi ceea ce omul nu poate să dea Pământului - substanţa spirituală - o realizează rumegătoarele.

Acesta e modul în care Universul se întregeşte într-un mod armonios. Dacă ne-am îndrepta privirea numai către om, am pierde siguranţa din trăirile noastre în legătură cu viaţa terestră. Dar dacă vom avea în vedere tot ceea ce îl înconjoară pe om, această siguranţă ne va fi redată.

Acum veţi fi mai puţin surprinşi de veneraţia pe care o acordă vacii o religie, atât de profund ancorată în realităţile spirituale, cum este religia hindusă. Căci vaca este animalul care spiritualizează Pământul, care-i dă fără încetare o substanţă spirituală împrumutată de la Cosmos. Putem da viaţă acestei imagini în noi: sub turma care paşte într-o livadă, pământul freamătă de bucurie, iar spiritele elementare tresar sub impresia acestei bucurii, căci aceste animale care pasc sunt ca o promisiune: prin aceste animale ele vor primi elemetul spiritual care le lipseşte.

Şi mai putem descrie hora aeriană, dansată şi rapidă, a spiritelor elementare ce însoţesc vulturul în mediul aerian. Acestea sunt fiinţe spirituale reale, iar în mijlocul acestor fiinţe planează fiinţa fizică a vulturului, înconjurat de *aura* sa. Ea e traversată fără încetare de jocurile fantastice ale spiritelor aerului şi ale focului care populează atmosfera.

Şi în aura remarcabilă a vacii - care este într-o atât de mare contradicţie cu existenţa terestră prin faptul că este în întregime cosmică - se poate vedea tot ceea ce aduce ea ca bucurie miilor de spirite elementare întemniţate în tenebrele terestre. Pentru ele, ea reprezintă lumina, soarele. Adâncite în obscuritatea solului terestru, ele nu cunosc nimic despre soarele fizic ce străluceşte pe cer, dar sunt exaltate de bucurie la vederea realităţii luminoase a acestui animal. Fireşte că există o altă istorie naturală decât cea pe care o tipăresc manualele şcolare; căci la ce concluzie ajunge această istorie naturală predată pretutindeni?

A apărut de curând volumul 2 din lucrarea lui Albert Schweitzer, despre care v-am mai vorbit. Poate vă mai amintiţi despre articolul pe care l-am publicat, cu câtva timp în urmă în Goetheanum[1], având drept temă această lucrare care tratează despre civilizaţia actuală. Introducerea la acest al-2-lea volum reprezintă un eşantion, destul de dezvoltat, al producţiei spirituale moderne. Primul volum avusese totuşi o oarecare forţă prin viziunea destul de corectă asupra lipsurilor civilizaţiei noastre. De această dată însă, Schweitzer încearcă să arate, plin de vanitate, că el este primul care are curajul să afirme că: ştiinţa nu dă rezultate satisfăcătoare şi că, pentru a putea pune bazele unei filozofii şi a unei morale, trebuie să facem apel la altceva, nu la cunoaştere.

---

[1] Goetheanum-an 2-nr.47-R.Steiner - "Aparenţa şi reala perspectivă a culturii".

De fapt, s-a vorbit adesea despre limitele cunoaşterii, şi numai dacă eşti atins - aş zice - de o oarecare miopie intelectuală, ţi-ai putea imagina că eşti primul care vorbeşte despre această eroare colosală, eroare pe care au menţionat-o de fapt mulţi alţii pe cele mai variate tonuri.

Să nu ne mai preocupăm însă de acest detaliu. Ceea ce ne apare frapant este faptul că un gânditor atât de remarcabil ca Schweitzer poate să spună: "Dacă dorim să avem o filozofie şi o morală, trebuie să întoarcem spatele ştiinţei şi cunoaşterii, căci ele nu ne pot furniza nimic. În modul în care ni le prezintă învăţământul oficial, ele nu ne pot oferi posibilitatea de a găsi sensul Universului şi sensul vieţii." Într-adevăr, putem constata că, datorită modului în care învăţaţii noştri contemplă lumea, pentru ei zborul vulturului nu poate avea nici un sens - decât poate, la furnizarea unor motive artei heraldice -, că pentru ei singura utilitate a vacii este de a da lapte, etc. Omul însuşi, care nu este înţeles de ei decât ca o fiinţă fizică, nu are decât o utilitate fizică, nicidecum un rol real în economia spirituală a Universului.

Lucrurile pot fi prezentate astfel atât timp cât nu putem privi mai departe. Dar, trebuie să pătrundem în spiritualitate, trebuie să învăţăm ceea ce ne poate învăţa ştiinţa iniţierii. Numai atunci vom găsi un sens Universului! Acesta este sensul care se desprinde din minunatele mistere ale morţii vulturului, ale morţii vacii şi morţii leului. Căci Leul, prin remarcabilul echilibru dintre ritmul său respirator şi circulator, realizează în el o uniune între substanţa fizică şi substanţa spirituală.

Sufletul său grup acţionează ca un ordonator, determinând numărul de vulturi şi de vaci care sunt necesare pentru economia terestră, pentru interacţiunea perfectă dintre forţele de sus şi forţele de jos.

Străvechiul simbol al celor trei animale: vulturul, leul, vaca-taurul, constituie rodul unei profunde clarvederi instinctive. S-a simţit legătura acestor trei animale cu omul: vulturul eliberează omul de sarcinile pe care, datorită capului său, nu le poate duce la bu sfârşit; vaca îndeplineşte aceleaşi servicii în legătură cu sistemul schimburilor vitale şi ale membrelor; iar Leul, în legătură cu funcţiunile sale ritmice. Astfel, omul, împreună cu cele trei animale, compun un tot în viaţa Cosmosului.

Trebuie să ştim să trăim în aceste corespondenţe cosmice, în aceste mari înrudiri universale.

Trebuie să învăţăm care sunt forţele ce guvernează existenţa lumii, în care omul este amestecat fără încetare şi care fără încetare îl înconjoară cu multiplii curenţi.

Partea a doua
Legătura lăuntrică dintre fenomene şi fiinţe

Conferinţa a patra

Am cercetat până acum relaţiile omului cu Pământul, Universul şi lumea animală. Vom relua peste câteva zile aceste consideraţii, urmând ca astăzi să cercetăm alte domenii ce ne vor preocupa mai târziu.

Să-mi permiteţi la început să vă reamintesc despre evoluţia pe care a avut-o Pământul în sânul Cosmosului, aşa cum este ea descrisă în "Ştiinţa ocultă". Pentru a urmări fazele acestei evoluţii, noi urcăm de obicei la punctul ei de plecare, la faza *saturniană* a metamorfozelor Pământului.

Această fază saturniană îngloba în ea toţi germenii sistemului nostru planetar actual. Planetele sistemului nostru solar - astăzi izolate de la Saturn până la Lună - erau conţinute atunci în *vechiul* Saturn care, după cum ştiţi, era format numai din eterul căldurii; aceste corpuri cereşti erau, să zicem, dizolvate în el. Vechiul Saturn, care nu atinsese nici măcar densitatea aerului, cuprindea în el, ca într-o diluţie eterică, tot ceea ce s-a izolat după aceea, tot ceea ce s-a individualizat apoi la planete.

Distingem apoi cea de a doua metamorfoză a Pământului, pe care am numit-o faza *solară*. În acea epocă, bula de foc a vechiului Saturn se transformă încetul cu încetul într-un glob de aer impregnat de o lumină curgătoare şi strălucitoare, pe care-l numim *vechiul* Soare.

Apare apoi cea de-a treia metamorfoză, în care, după o scurtă repetare a stărilor precendente, discernem pe de o parte elementul solar care continuă să înconjoare Luna-Pământ, iar pe de altă parte elementul periferic căruia îi aparţine planeta Saturn, deja detaşată de ansamblu. Această fază *lunară* este caracterizată prin separarea care apare între Saturn şi Luna-Pământ. Am arătat deseori că în acea vreme nu existau regnurile naturii, aşa cum le cunoaştem astăzi. Atunci Pământul nu era constituit dintr-o masă minerală ci, - dacă ne putem exprima astfel - dintr-o substanţă asemănătoare materiei cornoase; părţi solide de natură cornoasă se condensau în sânul elementului lichid, iar din masa de apă din care era constituită vechea Lună apăreau şi se ridicau un fel de stânci de aceeaşi natură.

Astfel s-au format condiţiile celei de a patra faze, condiţiile fazei terestre actuale. Deci, la început s-a format vechiul Saturn, ca un glob de căldură ce conţinea totul ca într-o diluţie, apoi vechiul Soare, vechea Lună şi în cele din urmă Pământul. În cursul acestei evoluţii se pot distinge două mari perioade.

Prima fază este cea legată de Saturn şi de Soare, în care elementele evoluează până la starea gazoasă. Globul de foc se metamorfozează, se condensează într-un glob de aer străbătut complet de lumină strălucitoare.

În cea de a doua perioadă Luna începe să-şi joace rolul. Tocmai prin acţiunea specială a Lunii este creată posibilitatea apariţiei acestor stânci cornoase, acestor continente cornoase despre care am vorbit.

Dar în timpul celei de-a patra perioade, faza Pământ, Luna se separă de globul terestru, devine satelit, lăsând în Pământ anumite forţe. Astfel, de exemplu, forţele greutăţii, din punct de vedere fizic, sunt în fond o relicvă a Lunii. Pământul nu ar fi dat naştere forţelor greutăţii, dacă n-ar fi rămas în sânul lui un anumit vestigiu al Lunii, cu care s-a pătruns în timpurile de început. Luna s-a eliberat şi a devenit în spaţiul cosmic acea colonie spirituală, a cărei aspect suprasensibil vi l-am descris de curând. Substanţialitatea Lunii diferă profund de cea a Pământului, dar ea a lăsat în Pământ tot ceea ce se poate cuprinde în magnetismul terestru, greutate, forţe terestre propriu-zise.

Prima mare perioadă a evoluţiei este prin esenţă caldă, luminoasă. A doua mare perioadă este lunară, apoasă; ea dă naştere lichidului, a cărui apariţie se face în timpul vechii Luni; apa a rămas pe pământul actual, iar apariţia elementului solid a fost provocată de forţele greutăţii. Aceste două faze sau metamorfoze apar foarte contrastante, dar trebuie să înţelegem bine că tot ce exista în prima fază se regăseşte şi în a doua. Ceea ce a existat în vechiul glob de foc, Saturn, s-a conservat în stadiile următoare, şi dacă astăzi, explorând diferite regiuni ale Pământului, găsim căldură, aceasta este de fapt o relicvă a vechiului Saturn. Pretutindeni unde găsim aer, sau corpuri în stare gazoasă, avem de-a face cu relicvele vechiului Soare. Să ne adâncim privirea în aerul iluminat de razele soarelui; dacă sentimentul nostru este pătruns de istoria evoluţiei terestre, ne vom spune: acest aer iluminat de soare este moştenirea vechii faze solare a Pământului. Dacă această fază n-ar fi existat, noi nu am fi putut constata astăzi strânsa legătură dintre atmosfera noastră şi razele solare. Numai pentru că Soarele a fost amestecat altădată cu Pământul, numai pentru că lumina sa a strălucit în însuşi sânul Pământului nostru - pe atunci integral aerian - numai pentru că Pământul a fost un glob de aer care îşi radia lumina sa proprie în Cosmosul întunecat, numai datorită acestor lucruri s-au putut crea condiţiile actuale şi Pământul nostru poate să fie înconjurat de o atmosferă ce se lasă pătrunsă de razele soarelui. Aceste raze îi sunt intim înrudite. Nu trebuie să ni le reprezentăm în modul vulgar al unor fizicieni actuali, ca pe un bombardament de nenumărate corpuscule dotate cu o viteză prodigioasă, ca pe o însumare de proiectile ce traversează straturile de aer. Trebuie să înţelegem corelaţia dintre razele luminoase şi straturile de aer.

Întreaga noastră atmosferă este formată din ceea ce a rămas din asocierea primitivă a luminii cu aerul, în timpul vechiului Soare. Toate elementele lumii actuale sunt unite astfel prin legături subtile ce amintesc de vechile faze ale evoluției.

În interiorul actualului nostru Pământ există deci vestigiul lunar, luna interioară, agent al stadiului solid, puternic ancorat în magnetismul terestru; tocmai datorită acestei acțiuni lunare interioare pot exista corpuri, forme, lucrurile căpătând o greutate a lor; datorită greutății elementul lichid s-a condensat dând naştere solidelor. Apoi avem domeniul terestru propriu-zis, care este cel al apei ce ia forme variate, de la apa din adâncurile subterane până la cea care se înalță sub formă de vapori pentru a se reîntoarce sub formă de ploaie, etc. Găsim apoi, la periferia lumii terestre, domeniul aerului, totul fiind pătruns de elementul foc, vestigiu al vechiului Saturn. Trebuie deci să considerăm că la periferia Pământului nostru actual există o regiune Saturn-Soare, sau dacă doriți, Soare-Saturn. Putem să afirmăm astfel: tot ceea ce sălăşuieşte în aerul încălzit şi iluminat este Saturn - Soare. Ridicând ochii, vedem un aer total impregnat de efectele vechiul Saturn şi vechiului Soare.

Privind în jos, dimpotrivă, găsim vestigiile ultimelor două faze tereste: masa, solidul, forțele gravitației, forța coeziunii şi elementul lichid. Cele două mari capitole ale destinului terestru sunt astfel net deosebite una de alta. Recitiți în legătură cu acest lucru "Ştiința spirituală" şi veți observa că din expunere apare o ruptură foarte netă în momentul în care faza solară face loc fazei lunare. Încă şi în zilele noastre apare acest contrast pregnant dintre lumea de sus, sau saturnian-solară şi lumea de jos, sau lunar- terestră. Lumea saturnian-solară este în raport cu aerul, lumea lunar-terestră este în raport cu apa.

Privirea văzătorului, care pătrunde aceste lucruri cu ajutorul ştiinței inițiatice, se opreşte în mod voluntar pentru a contempla imensa multitudine a lumii insectelor. Oricine poate presimți că această multitudine uşoară, efemeră şi scânteietoare descinde direct din lumea de sus, din principiul aerian, din Saturn-Soare. Priviți fluturele: înveşmântat în culori strălucitoare, el zboară în aerul impregnat de lumină. El este purtat pe undele aerului, atingând uşor lumea de jos, lumea terestră. Lumea de sus constituie elementul lui. Făcând efortul de a cerceta evoluția acestei ființe fragile, urcăm până în timpurile primordiale ale istoriei terestre. Aripa fluturelui, care străluceşte în zilele noastre în aerul luminos, s-a format, în stadiul său de prim germen, pe vechiul Saturn şi şi-a continuat evoluția pe vechiul Soare. De aceea, fluturele actual nu este decât o creatură din lumină

şi aer. Soarele îşi datorează lui însuşi puterea de a radia lumina. El datorează însă lui Saturn, Jupiter şi Marte, puterea pe care o are lumina sa de a provoca în substanţe aspecte înflăcărate, scânteietoare. Este imposibilă înţelegerea naturii fluturelui atât timp cât se va persevera în a-i căuta explicaţia aici, pe Pământ. Forţele care acţionează în el rezidă acolo sus, în Soare, în Jupiter, în Marte şi în Mercur. Am spus deja că, raportat la om, fluturele este reprezentantul cosmic al memoriei. Cercetând mai minuţios remarcabila sa evoluţie vedem că: fluturele zboară strălucind în lumină, legănat pe undele aerului, apoi el depune un ou. Materialismul simplist ştie că fluturele depune un ou, dar el neglijează totul aspectul esenţial al fenomenului, căci iată întrebarea pe care trebuie să ne-o punem: cui încredinţează fluturele acest ou în momentul în care el îl depune?

Observaţi bine acest lucru şi veţi constata că fluturele îşi depune oul numai acolo unde forţa soarelui îi va fi conservată. Căci influenţa soarelui nu acţionează numai pe suprafaţa pământului atunci când soarele îl luminează. Am făcut deseori aluzie la obiceiul ţăranilor de a îngropa cartofii în pământ la o mică adâncime, în timpul iernii, acoperindu-i cu pământ. Iată justificarea: căldura solară, lumina solară a verii rămâne în timpul iernii concentrată sub suprafaţa solului. Cartofii lăsaţi pe sol ar degera, dar ei rămân sănătoşi, păstrându-şi calităţile nutritive, dacă sunt păstraţi într-o groapă acoperită cu pământ, căci forţa sorelui de vară rămâne prezentă în pământ. Tot timpul iernii o putem găsi aici. Coborând în decembrie, de exemplu, la o oarecare adâncime sub suprafaţa solului, vom regăsi acolo efectele soarelui de iulie. În iulie, soarele a luminat şi a încălzit suprafaţa solului, iar această lumină şi această căldură au coborât încet sub această suprafaţă, astfel încât le putem regăsi în momentul în care săpăm pământul la o anumită adâncime. Tocmai aici depune ţăranul cartofii, în soarele de iulie. Soarele nu este deci acolo unde îl caută ştiinţa materialistă grosieră, el se află şi în altă parte, iar acest fapt este în conformitate cu legile anotimpurilor.

Deci, fluturele nu-şi depune oul decât acolo unde acest preţios germene va rămâne sub influenţa soarelui. Nu ne exprimăm corect spunând că: fluturele îşi depune oul undeva pe pământ. Nu, căci el nu coboară niciodată până în pământ. Oriunde radiază soarele în lumea terestră, fluturele îşi găseşte locul pentru a-şi depune oul. Astfel, el rămâne toată viaţa sa sub influenţa soarelui, sustrăgându-se influenţei pământului. Ştiţi ce se petrece după aceea: din ou apare omida; iese din ou, dar rămâne sub influenţa soarelui. Totuşi aici se adaugă o nouă influenţă: ea nu ar putea să se deplaseze, dacă n-ar interveni influenţa lui Marte.

Reprezentaţi-vă pământul şi planeta Marte gravitând în jurul lui; influenţele emanate de Marte sunt sus, răspândindu-se pretutindeni. Nu este important dacă Marte se află într-un punct sau altul, ceea ce contează este întreaga sferă de acţiune a lui Marte; omida care părăseşte oul târându-se pe sol, se târăşte de fapt în sfera lui Marte. Apoi omida se metamorfozează în crisalidă, torcându-şi o gogoaşă în jurul propriului său corp. V-am spus că acest lucru constituie un act de dăruire, pe care omida îl face Soarelui cu propriul ei corp, şi v-am arătat că firele gogoşii sunt filate în direcţia razelor luminoase.

Omida se expune acţiunii luminii, ea urmează razele luminoase. Ea toarce şi se opreşte din tors când lumina zilei se stinge, îşi reia torsul când se reaprinde lumina zilei. De fapt, torcând astfel, ea toarce firul din lumina solară, lumina pătrunsă de materie. Astfel, borangicul de mătase pe care îl folosim la confecţionarea veşmintelor, este în realitate lumină solară amestecată cu materia fizică a viermelui de mătase. Viemele de mătase fabrică această mătase din propria sa substanţă, îndreptând-o în direcţia razelor de soare, făcând din ea un cocon. Dar pentru ca această muncă să se poată finaliza este necesară influenţa lui Jupiter. E necesar ca Jupiter să modifice influenţa Soarelui.

Apoi, apare fluturele, înveşmântat în lumină, plutind în lumină. El părăseşte minuscula cameră obscură în care, aşa cum v-am spus, lumina pătrunsese în acelaşi mod în care pătrundea în interiorul cromlehurilor. Am descris aceste lucruri vorbind despre druizi[1]. Acolo, Soarele era sub influenţa lui Saturn. Numai cu ajutorul lui Saturn, Soarele a putut să modeleze lumina şi să o proiecteze în aer sub forma splendidă şi multicoloră a fluturelui.

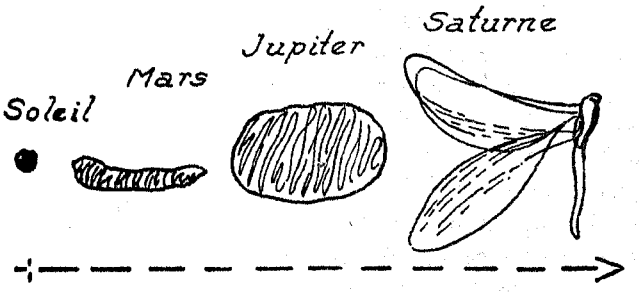

Astfel că, urmărind în aer această multitudine de fluturi asemenea unei mări tălăzuind ne putem spune: acest roi nu este o creaţie a

[1] Vezi R.Steiner: "Cunoaşterea iniţiatică"

pământului. El a coborît de sus. Fluturele nu coboară mai jos de regiunea solară a pământului. Cosmosul ne face un dar prin această coroană de fluturi. Saturn le dăruieşte culorile, Soarele le dăruieşte forţa de a zbura şi lumina care îi susţine în zborul lor. Putem, deci, considera fluturii ca pe nişte mici vieţuitoare care, să zicem, au fost trimise pe pământ de către soare şi de către ceea ce este dincolo de soarele sistemului nostru planetar. Fluturii, insectele, înţelegând prin aceasta şi libelulele, sunt darurile lui Saturn, Jupiter, Marte şi ale Soarelui. Pământul nu ar fi putut da naştere nici celei mai mici insecte, nici măcar unui purice, dacă nu ar fi avut concursul planetelor exterioare şi a Soarelui. Şi acest dar generos a putut fi acordat pământului de către aceste planete şi soare, tocmai datorită primelor două faze ale evoluţiei terestre.

Să cercetăm acum care este rolul ultimelor două faze: Luna, Pământ. La începutul fazei lunare fluturii nu erau asemenea celor de azi. Pământul nu era încă atât de dependent de soare. Soarele era încă strâns unit cu pământul, de care s-a desprins mai târziu. Fluturii nu erau deci atât de temători în momemtul în care îşi încredinţau germenii lor pământului, căci de fapt ei îi încredinţau direct soarelui în clipa în care îi depuneau în pământ.

Apoi a avut loc o diferenţiere. Vorbim aici numai despre strămoşii îndepărtaţi ai lumii insectelor. Atunci, a încredinţa germenii pământului însemna, în acelaşi timp, a-i încredinţa planetelor exterioare şi soarelui. Dar după ce Pământul s-a condensat, apa şi-a făcut apariţia; după ce forţele magnetice de origine lunară au început să se facă simţite pe el, totul s-a schimbat şi o sciziune a avut loc.

Am afirmat că tot ceea ce aparţine lumii de sus este aer - căldură şi că tot ceea ce aparţine lumii de jos este apă - pământ. Au existat germeni al căror destin a fost să fie încredinţaţi apei-pământ. Existau şi alţii, care au fost, să zicem, reţinuţi pentru a fi încredinţaţi nu pământului ci soarelui prezent în Pământ. Anumiţi germeni au intrat direct sub influenţa apei-pământ, a Lunii-Pământ, în timp ce germenii insectelor au rămas sub influenţa soarelui şi a planetelor exterioare. Dintre aceştia, primii germeni au fost cei ai plantelor. După ce s-a derulat faza lunară, când lumea solară s-a metamorfozat într-o lume lunar-terestră, aceşti germeni au dat naştere strămoşilor plantelor.

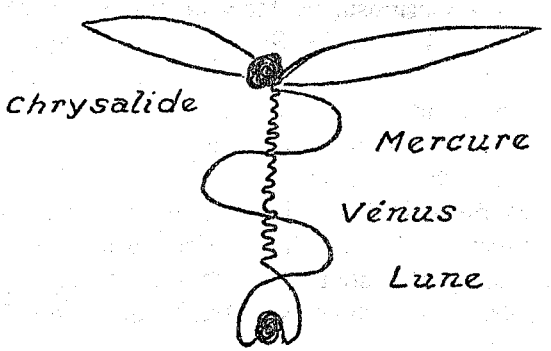

Dessin de Rudolf Steiner

Urmăriţi evoluţia insectei: din crisalidă, ea se desfăşoară sub influenţa Cosmosului exterior pământului. În cazul în care germenele devine terestru, când el este încredinţat pământului în loc de a fi încredinţat soarelui, din el apare o rădăcină de plantă. În locul omidei care se târăşte sub influenţa lui Marte, apare o tijă şi o frunză ce se dezvoltă în spirale. Frunza este omida care a căzut sub influenţa Pământului. Priviţi omida ce se târăşte, ea este ceea ce corespunde, ca fiinţă de sus, frunzei vegetale - fiinţa de jos, apărută din sămânţă. Sămânţa este un germene care a fost transplantat din domeniul solar în domeniul terestru.

Urcând spre susul plantei vedem o contradicţie crescândă, până la caliciu, care corespunde crisalidei. În sfârşit, floarea se deschide; ea corespunde fluturelui, e la fel de colorată ca şi el. Aici se închide ciclul. Întocmai cum fluturele îşi depune oul, floarea îşi formează seminţele care-i asigură viitorul. Vedeţi deci, că fluturele care zboară sus în aer, este planta înălţată în regatul aerian.

Dezvoltarea fluturelui, a oului în imago, în regatul aerian, este aceeaşi cu cea a plantei din regatul terestru. Influenţele Lunii, ale lui Venus şi ale lui Mercur intervin în momentul în care apare frunza; ele se amestecă un timp cu influenţa terestră, pentru ca apoi să-i cedeze locul. Putem deci formula următoarele două gânduri ce exprimă un mare mister al naturii:

Priveşte planta!
Ea este un fluture
Înlănţuit de pământ.

Priveşte fluturele!
El este o plantă
Eliberată de Cosmos.

Planta este fluturele înlănţuit de pământ. Fluturele este planta eliberată de Cosmos. Când privim fluturele sau orice altă insectă ce iese din ou, din larvă, şi ajunge la stadiul de insecta înaripată, vom recunoaşte în ea planta ce creşte în regatul aerian, diferenţiată în aer prin influenţa Cosmosului. Şi invers, dacă vom privi planta, vom recunoaşte în ea fluturele sau insecta înlănţuită în regatul inferior. Pământul a primit un germene. În locul omizii a născut frunza. În locul crisalidei s-a petrecut o contracţie spre partea de sus a plantei. Apoi, în locul fluturelui s-a deschis floarea. Ne mai poate oare mira faptul că în natură există o relaţie atât de intimă între plante şi fluturi, între plante şi insecte? Nu, căci entităţile spirituale care sălăşuiesc în corpul fluturilor şi al insectelor, pot să-şi spună: aici jos, sunt rudele noastre, iar noi trebuie să ne unim cu ele, să ne hrănim cu sucul lor. Ele sunt surorile noastre, acele surori ce au emigrat în regatul terestru, ce au fost închise de pământ, având prin aceasta un alt destin decât al nostru.

La fel, spiritele care locuiesc plantele pot să-şi înalţe privirile către fluturi spunându-şi: ei sunt fraţii noştri cereşti.

Vedeţi, cunoaşterea Universului nu se poate realiza numai prin pure abstracţiuni, căci ele nu se pot înălţa niciodată atât de sus. Ceea ce activează în Cosmos, activează în modul cel mai pur, asemeni celui mai perfect artist. Cosmosul construieşte toate lucrurile după nişte legi ce satisfac pe deplin simţul artistic.

Nimeni nu poate înţelege această metamorfoză a fluturelui în plantă dacă în el însuşi nu se petrece o metamorfoză artistică în legătură cu ceea ce fusese până atunci o simplă noţiune abstractă.

Nimeni nu va înţelege metamorfoza florii în fluture, prin forţele aerului şi ale luminii, atât timp cât nu-şi va însufleţi gândirea abstractă cu mişcarea şi viaţa ce aparţin artei.

Dar nu vom contempla această profundă înrudire a lucrurilor şi a fiinţelor, fără a ne simţi înălţaţi, prin acest grandios mister, deasupra fiinţei noastre. Văzând insecta ce se aşează pe floare, înseamnă să vezi în acelaşi

timp şi astralul acestei insecte care coboară pentru a adumbri această floare. Planta aspiră, în mod arzător, să iasă din domeniul terestru. Tocmai această nostalgie a cerului este cea care se exprimă în culoarea atât de pură a petalelor. Planta nu-şi poate satisface singură această aspiraţie. Atunci, din adâncul Cosmosului, îi este trimis fluturele; asfel că văzându-l, nostalgia ei este satisfăcută. Aceasta este relaţia minunată care se întreţese din toate părţile la suprafaţa Pământului; nostalgia plantelor pentru cer este potolită pretutideni la vederea insectelor, şi în special a fluturilor. Aici, petalele florilor transmit spaţiului cosmic, sub formă de culori strălucitoare, dorinţa lor de a vedea esenţa lucrurilor, nostalgia lor pentru cunoaştere. Acolo, strălucirea fluturelui le-o satisface. Aici, căldura radiază, o aspiraţie se înalţă. Acolo, o satisfacţie minunată coboară din cer. Acesta este schimbul spiritual dintre lumea plantelor şi lumea fluturilor. Acestea sunt lucrurile pe care le contemplă văzătorul, la suprafaţa pământului nostru.

Deoarece am coborât până în lumea plantelor, suntem acum în măsură să extindem cercetările, pe care le-am schiţat zilele trecute, cu privire la om şi regnul animal. Vom putea include deci, de acum înainte, şi fiinţa vegetală. Vom ajunge astfel să avem o privire de ansamblu asupra întregului organism terestru, în raportul său cu omul. În acest scop, a fost necesar să precizăm care este legătura ce uneşte fluturele, această floare aeriană, cu planta. Trebuie să reţinem deci, că planta terestră este fluturele fixat, în timp ce fluturele este planta eliberată. Această cunoaştere ne permite să aruncăm o punte de legătură între lumea vegetală şi lumea animală, şi să nu mai acordăm atâta încredere banalităţilor pe care le răspândesc teoriile generaţiei spontanee, printre altele. Aceste concepţii prozaice nu ne introduc în adevăratul mister al Universului. E necesar să le depăşim, e necesar să le transformăm în concepţii artistice: trebuie să ne reprezentăm modul în care oul fluturelui, împrumutat cerului şi încredinţat soarelui, a putut deveni un germen al plantei, în mometul în care el nu a mai fost încredinţat soarelui, ci pământului.

Conferinţa a cincea

Aceste conferinţe tratează despre corespondenţele ce unesc diversele realităţi ale Universului şi aţi putut vedea că aceste corespondenţe sunt total ignorate de cei ce nu urmăresc decât aparenţa exterioară. În general, fiecare grup de fiinţe vii îndeplineşte un rol bine determinat în economia universală. V-am demonstrat acest lucru prin câteva exemple,

descriind în special natura fluturelui care, prin esenţa sa, este în opoziţie cu natura plantei. Fluturele este o fiinţă legată de lumina solară şi de planetele exterioare: Marte, Jupiter, Saturn. Pentru a înţelege ce este în mod real fluturele, trebuie să ridicăm ochii către sferele înalte ale Cosmosului, întrucât ele sunt cele care dăruiesc Pământului aceste colonii de fiinţe aeriene şi multicolore. Ele constituie un dar, o favoare ce este acordată Pământului.

Sensul acestui fapt este mult mai profund decât se poate bănui la prima vedere. Să ne amintim că fluturele nu participă decât indirect la viaţa propriu-zis terestră, în măsura în care lumina şi căldura soarelui pătrund în ea. Fluturele îşi depune oul în locurile în care influenţa soarelui se face intens simţită. El îşi încredinţează oul nu Pământului, ci Soarelui. Din el apare omida care este dependentă de forţa lui Marte, rămânând totuşi şi sub influenţa solară. Apoi se formează crisalida, care depinde de forţele lui Jupiter. În momentul în care apare fluturele, strălucirea aripilor sale reproduce, la periferia lumii terestre, uniunea dintre forţele lui Saturn şi luminozitatea Soarelui.

Diversele culori care strălucesc în aripile fluturilor sunt deci reflexul activităţii saturniene în planul lumii terestre, sau mai curând, la periferia acestei lumi. Trebuie să reamintim acum că substanţele din care este constituit Universul sunt de două feluri. Distingem o substanţă pur materială şi o substanţă spirituală. Ştiţi că în ceea ce îl priveşte pe om, la baza sistemului de schimburi şi a membrelor stă substanţa spirituală, în timp ce capul este constituit din substanţă fizică. Substanţa spirituală din natura corporală inferioară a omului este străbătută de forţele fizice, ale greutăţii şi altele. Dimpotrivă, în cap, substanţa terestră adusă prin schimburile organice, prin circulaţie, prin activitatea nervoasă, ajunge să fie impregnată de forţele spirituale suprasensibile, care se reflectă în gândirea noastră şi în facultatea noastră de reprezentare. Deci, în capul omului găsim materia fizică spiritualizată, în timp ce, în sistemul schimburilor şi al membrelor găsim substanţă spirituală modificată în sens terestru.

Această materie terestră spiritualizată poate fi contemplată în special la fluture. Prin faptul că se menţine fără încetare în domeniul solar, fluturele nu îşi poate însuşi materia terestră - dacă ne este permisă această imagine - decât într-o stare de praf fin. Fluturele nu-şi asimilează materia terestră decât într-o formă foarte subtilă. El îşi extrage hrana sa numai din substanţele terestre complet înnobilate de Soare; sustrage din lumea terestră numai substanţele ei cele mai subtile, ducându-le apoi până la o perfectă spiritualizare. În realitate, atunci când cercetăm aripa unui fluture, privim materia terestră cea mai spiritualizată, şi tocmai datorită faptului că ea

atinge un grad atât de înalt de spiritualizare, culoarea poate să o impregneze atât de intim.

Deci, fluturele este o ființă terestră constituită integral din materie spiritualizată. Se poate spune chiar că fluturele dispreţuieşte oarecum propriul său corp. Întreaga sa atenție, întreaga viață a sufletului său grup se îndreaptă către satisfacția pe care i-o procură aripile sale multicolore. Dacă nu ne mulțumim doar cu admirarea variatelor sale culori, ne putem asocia şi extazului pe care el însuşi îl încearcă. Este un sentiment ce ar trebui să fie cultivat încă din copilărie: încântarea de a percepe o ființă spirituală care zboară prin aer, şi care în întregime nu este decât bucurie, bucurie plutitoare şi schimbătoare în jocul culorilor.

Sub acest raport, natura fluturelui trece prin cele mai variate nuanțe. Or, la baza tuturor acestor fapte stă ceva şi mai profund. Am spus că pasărea - şi am ales ca reprezentant al ei vulturul - are sarcina de a restitui lumii spirituale, prin moartea sa, subtanța terestră pe care a spiritualizat-o în timpul vieții. Din acest punct de vedere, vulturul înfăptuieşte ceva ce nu poate fi înfăptuit de om. Omul, la rândul său, spiritualizează până la un anumit grad materia fizică din capul său, dar el nu are posibilitatea de a lua cu el, la moartea sa, materia pe care a spiritualizat-o; întrucât în viața sa dintre moarte şi o nouă naştere, această materie i-ar cauza o imensă suferință, intolerabilă şi distrugătoare.

Păsările, reprezentate aici prin vultur, pot să facă acest lucru, stabilind pe această cale o relație de o deosebită importanță între lumea terestră şi lumea extra-terestră. Materia terestră este transmisă, în mod lent, lumii spirituale şi tocmai păsările sunt cele care îndeplinesc această misiune. Se poate spune că, atunci când Pământul va ajunge la capătul evoluției sale, întreaga materie terestră va fi spiritualizată şi că păsările o vor fi restituit lumii spirituale. Misiunea fluturilor este total diferită. Ei spiritualizează materia terestră într-un mod mai activ decât o fac păsările. Pasărea se acomodează cu un contact mai direct cu Pământul. Voi încerca să explic acest lucru. Prin faptul că fluturele nu părăseşte niciodată domeniul solar, el spiritualizează la un nivel atât de înalt materia ființei sale, încât nu mai are nevoie să moară pentru a o transmite lumii spirituale. Chiar în timpul vieții sale el emite continuu materia spiritualizată către periferia cosmică a Pământului.

Cercetați măreția misiunii ce a fost acordată fluturilor în cadrul ordinii universale. Reprezentați-vă atmosfera terestră populată cu aceste aripi zburătoare şi materia terestră spiritualizată ce emană în permanență de la aceşti nenumărați locuitori ai aerului, pentru a radia spre Cosmos. Ne simțim îndemnați astfel să contemplăm cu un nou sentiment această centură strălucitoare a fluturilor, ce înconjoară globul pământesc.

Înălțându-ne privirea putem spune: o, fluturi, voi radiați în Cosmos mai mult decât lumină solară, voi radiați lumina spirituală! Însă știința materialistă nu ține cont de spiritual și nici de realitățile echilibrului universal. Aceste realități există însă pretutindeni; există la fel de bine ca și realitățile fizice, dar sunt mult mai esențiale. Căci, ceea ce emit fluturii în lumea spiritelor, va supraviețui multă vreme după dispariția Pământului. Tot ceea ce descoperă astăzi fizicienii și chimiștii sunt lucruri ce vor dispărea în momentul în care Pământul va ajunge la sfârșitul său. Dimpotrivă, dacă un observator s-ar afla la hotarele Cosmosului, dacă ar putea sta acolo mai mult timp, el ar vedea că Pământul radiază în spațiul cosmic propria sa substanță, sub forma unor scântei spirituale emise continuu; el ar vedea țâșnind către lumea spirituală ceea ce transmite fiecare pasăre după moartea sa, și ceea ce transmite fiecare fluture în cursul vieții sale; el ar contempla o radiație continuă de lumină spirituală emisă de fluturi și o emanație de lumină spirituală emisă de păsări.

Să ne fie permis să facem aici o anumită remarcă: este greșit să considerăm, în momentul în care observăm aștrii, că ceea ce coboară către noi împreună cu lumina lor se poate reduce la datele furnizate de spectroscop sau la ceea ce savantul își imaginează că găsește acolo. Nu, ceea ce coboară din lumile stelare către Pământ este darul ființelor vii care sălășluiesc în acele lumi. Și, la fel, ceea ce radiază de la pământ spre stele este darul ființelor vii care populează globul nostru. Privind o stea, s-ar putea să ne imaginăm, împreună cu fizicienii contemporani, că în fața ochilor avem un foc, un corp anorganic incandescent, sau ceva analog. Dar nu este așa, ceea ce vedem într-o stea este tocmai activitatea ființelor vii, activitatea sufletelor, spiritelor.

Să părăsim iarăși centura cosmică a fluturilor care învăluie Pământul, și să revenim la rasa păsărilor. După cum știm deja, ne putem reprezenta trei regiuni suprapuse care se ating. Mai există însă altele deasupra, precum și altele dedesubt.

Aceste regiuni sunt: eterul luminii și eterul căldurii, ce este format în realitate din două straturi: stratul terestru și stratul cosmic. În realitate există două forme de căldură: căldura de origine terestră, telurică, și căldură de origine spirituală, cosmică. Aceste două călduri se întrepătrund. Urmează apoi regiunea aerului și în cele din urmă apa și pământul care corespund eterului chimic și eterului vieții.

Fluturii aparțin în mod special eterului luminii (vezi schema). Prin intermediul eterului luminii, forța luminii face să iasă din ou de fluture omida. După cum am arătat, chiar forța luminii provoacă această ecloziune.

Altfel se petrec lucrurile cu rasa păsărilor. Ele depun un ou şi acest ou are nevoie de a fi clocit prin căldură. Oul de fluture este pur şi simplu abandonat forţelor soarelui. Oul de pasăre intră în domeniul căldurii. Pasărea aparţine sferei eterului căldurii. Ea depăşeşte oarecum regiunea aerului propriu-zis.

Eterul luminii - Fluture
Eterul căldurii - Pasăre
Aer

Fluturele zboară şi el în aer, dar rămâne în fond o creaţie a luminii. Aerul fiind impregnat de lumină, fluturele alege, din atmosferă, esenţa ei luminoasă; aerul nu-i foloseşte decât ca vehicul. Valurile aerului îl poartă, însă elementul lui este lumina. Pasărea de asemenea zboară în aer, însă elementul ei este căldura. Ea se impregnează cu miile de nuanţe subtile ale căldurii atmosferice, şi se poate spune - într-un anumit sens - că ea învinge aerul. Desigur, în interior, ea este o creatură de aer, şi aceasta într-o măsură foarte mare. Examinaţi oasele mamiferelor, oasele omului: ele sunt umplute cu măduvă. Oasele păsărilor dimpotrivă, sunt goale; nu conţin decât aer. Se poate spune - într-un anumit sens - că noi suntem constituiţi din măduvă, în timp ce păsările sunt constituite din aer. Măduva lor este aerul. Examinând plămânul păsării, veţi găsi acolo un număr de săculeţi de aer, legaţi de acest plămân. Prin respiraţie aerul nu pătrunde numai în plămânul ei, ci şi în aceşti saci de unde pătrunde până în cavităţile oaselor. Astfel că, dacă am putea să suprimăm din corpul păsării carnea, penele şi materia osoasă, în faţa noastră ar rămâne un animal constituit din aer, iar dacă am putea să ne imaginăm forma lui, el ar avea exact forma păsării.

În interiorul vulturului din carne şi oase există efectiv un vultur din aer. Pasărea respiră şi respiraţia ei naşte căldură. Această căldură se comunică aerului care o umple. Ea are căldura sa proprie, diferită de căldura care o îmbăiază. Întreaga sa viaţă se desfăşoară în cadrul acestei diferenţe termice dintre fiinţa sa proprie şi mediul său, dintre aerul interior şi aerul exterior. Şi dacă aţi putea întreba o pasăre despre modul în care îşi resimte ea corpul - dacă aţi putea înţelege limbajul păsării - ea v-ar vorbi despre oasele şi toate elementele ei materiale ca despre un bagaj cu care este împovărată, asemenea unui om care ar purta pe întreg corpul său, pe cap, pe spate, saci şi bagaje. Un om astfel încărcat nu v-ar spune niciodată: aceste bagaje sunt corpul meu. El ar simţi că acestea sunt nişte poveri şi nimic mai mult. La fel, pasărea v-ar vorbi numai despre aerul încălzit interior care o constituie. Restul nu este decât bagajul cu care este încărcată în timpul vieţii terestre. Aceste oase ce înconjoară, să zicem, fiinţa ei, nu-i sunt decât o povară.

Rezumând, vom spune că pasărea trăieşte în întregime în elementul

căldură, în timp ce fluturele trăieşte în elementul lumină. Pentru fluture, substanţa fizică din care este constituit şi pe care o spiritualizează, nu reprezintă o povară. Ea este locuinţa sa, o locuinţă care este mai străină decât cea a păsării. Vedeţi, ridicându-ne din domeniul terestru în regiunile superioare, lumea animală nu mai poate fi înţeleasă cu ajutorul conceptelor fizice. A încerca să aplicăm aici aceste concepte ar duce la aceleaşi rezultate ca în cazul în care am încerca să facem portretul unui om confundându-i părul cu ceea ce poartă pe cap, confundându-i braţele cu bagajele din mâini, confundându-i spinarea cu rucsacul din spate, etc. În acest fel îşi reprezintă materialistul pasărea. Materialistul nu vede deloc pasărea, ci numai bagajul pe care ea îl poartă cu osteneală; ea ar prefera să se elibereze de el, să zboare liberă şi uşoară, să rămână un animal de aer, urmând cu uşurinţă calea migraţiilor sale atmosferice. Materia o apasă, însă ea îşi plăteşte tributul economiei universale spiritualizând-o şi transmiţând-o lumii spirituale în clipa morţii sale. Fluturele transmite această materie chiar din timpul vieţii sale.

V-am spus că pasărea foloseşte într-un mod deosebit aerul pe care îl respiră. Din acest punct de vedere, fluturele este total diferit. El nu respiră cum respiră animalele zise superioare. În realitate, ele sunt animalele cele mai voluminoase, nicidecum animale superioare. Fluturele respiră prin intermediul unor mici tuburi sau trahee, ce-l pun în legătură cu exteriorul; aceste trahee, puţin umflate, înmagazinează aerul. Fluturele nu are nevoie să respire în permanenţă; respiraţia nu-i frânează deloc zborul. Existenţa traheelor explică modul în care fluturele îşi umple în întregime micul său corp, nu numai cu aer, ci şi cu lumină. Aici trebuie să ţinem seama de o esenţială particularitate. Reprezentaţi-vă schematic un animal superior. El are un plămân în care pătrunde oxigenul şi se combină acolo cu sângele, trecând prin inimă. Trebuie ca sângele să treacă prin plămân şi prin inimă pentru a intra în contact cu oxigenul.

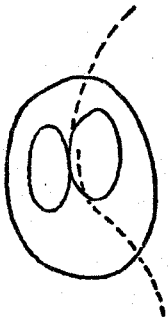

Fluturele prezintă o imagine total diferită. Traheele respiratorii pătrund în el din toate părțile, ramificându-se în interior. Oxigenul intră deci din toate părțile, (liniile punctate) și urmărește ramificațiile. Aerul impregnează întregul corp.

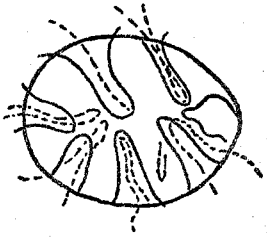

În om și în animalele așa zise superioare, aerul nu pătrunde în plămâni în starea de aer, pur și simplu. În fluture, aerul încărcat cu tot conținutul său luminos este cel care invadează interiorul corpului. Întocmai cum pasărea lasă aerul din afară să pătrundă în interiorul oaselor sale, goale în acest scop, tot astfel fluturele lasă ca lumina conținută în aer să se răspândească pretutindeni în interiorul corpului său. El este luminos, nu numai în exterior, ci și în interior. Am spus că, lăuntric, pasărea nu este decât un animal de aer, o formă de aer și de căldură; pot spune, de asemenea, că fluturele este în întregime lumină. Corpul său este făcut din lumină. Însăși căldura îi este un fel de povară. El zboară numai în lumină și își construiește un corp de lumină. Într-adevăr, ar trebui să privim fluturii ca pe niște ființe de lumină zburând ici și colo, ca pe niște ființe de lumină preocupate să se bucure de strălucitoarele lor culori. Restul nu este decât veșmântul și bagajul lor. Aparența fizică este înșelătoare; trebuie să putem discerne adevărata realitate a ființelor care populează regiunile superioare pământului.

Cei care s-au apropiat cu superficialitate de aceste realități, de exemplu cei care au câteva noțiuni vagi despre înțelepciunea orientală, se complac în a repeta mereu că lumea este *Maya*. Ar fi bine însă, ca ei să facă efortul aprofundării detaliilor pentru a înțelege de ce ea este Maya. Înțelegem termenul *Maya,* dacă sesizăm cât de departe este pasărea, în realitatea ei intimă, de aspectul pe care-l prindem din aparența exterioară; ea este o creatură de aer cald. Nici fluturele, în realitatea sa intimă, nu are aspectul pe care îl vedem în mod constant; el este o creație zburătoare formată din lumină. El este în primul rând constituit din bucurie, din

bucuria pe care şi-o găseşte el însuşi în jocul culorilor sale. Cunoaştem geneza acestui joc de culori: el apare pe aripile fluturilor în momentul în care cea mai fină materie, cea mai impalpabilă, praful materiei terestre, se impregnează de forţa culorilor. Astfel se realizează prima treaptă de spiritualizare a substanţei care este transferată Cosmosului spiritual.

Am cercetat, deci, locuitorii celor două etaje - pentru a le spune astfel -, fluturele, locuitorul eterului luminii de la periferia Pământului, şi pasărea, locuitorul eterului căldurii, de la aceeaşi periferie. Am ajuns la cel de al treilea etaj. Coborând în aerul propriu-zis, vom găsi nişte fiinţe deosebite, fiinţe ce n-ar fi putut exista în epocile străvechi ale evoluţiei terestre, de exemplu în epoca în care luna era încă unită cu Pământul. Aceste fiinţe, cu toate că locuiesc în aer, au fost influenţate foarte brutal de particularităţile terestre, în special de greutate. Fluturele nu a fost de loc influenţat de greutate, el planează voios în eterul luminii, el simte că este copilul acestui eter.

Pasărea învinge greutatea, încălzind aerul interior ce o constituie. Ea este un aer cald, şi după cum ştim, aerul cald se înalţă prin aerul rece învingând la rândul lui greutatea. Animalele despre care vorbim acum aparţin încă aerului, datorită filiaţiei lor, dar ele n-au învins greutatea terestră. Oasele lor nu sunt goale, ci umplute cu măduvă, iar săculeţii cu aer ai păsărilor au dispărut. Aceste animale sunt liliecii.

Ei constituie o categorie cu totul aparte. Nimic din interiorul corpului lor nu a triumfat asupra forţelor greutăţii. Ei nu au lejeritatea calorică a păsărilor, ei sucombă greutăţii, simţind-o în oasele lor şi în carnea lor. Rezultă de aici că elementul luminos, în care vieţuieşte fluturele, le este antipatic, preferând crepusculul. Constrânşi de a folosi aerul, ei nu îl folosesc decât în clipa în care acesta încetează să mai fie purtătorul luminii; ei se încredinţează clar-obscurului, fiind animale crepusculare.

Liliecii reuşesc să se susţină în aer datorită aripilor lor, cu aspect caricatural; de fapt, ei nu au aripi adevărate, ci numai nişte membrane întinse între oasele degetelor foarte alungite, un fel de paraşute. Ciraţie acestor aparate reuşesc să învingă greutatea, echilibrând-o însă, opunându-i o forţă contrarie de aceeaşi natură cu ea. Ei rămân stăpâniţi de forţele terestre. Trebuie remarcat faptul că, până acum nu s-a reuşit să se analizeze total, cu ajutorul legilor mecanicii, sistemul de zbor al fluturelui sau al păsării. Ar fi fost necesar să se introducă aici şi un alt element decât cel mecanic. Însă s-a putut analiza, cu ajutorul acestor legi, zborul liliacului. Liliacul nu iubeşte lumina, fuge de aerul luminos, dar este prezent în aerul slab luminat al crepusculului.

Comparând liliacul cu pasărea şi fluturele putem spune: privirea păsării este în permanenţă îndreptată către tot ceea ce se petrece în aer. Şoimul care urmăreşte să fure un miel, vede mielul de sus ca pe un obiect ce se află la capătul razei luminoase, ca pe un obiect proiectat pe suprafaţa pământului.

Zborul său nu este însufleţit numai de această viziune, ci şi de dorinţa lui lacomă. Zborul şoimului ce se repede asupra mielului este ca o explozie dinamică a voinţei, a dorinţei.

Fluturele, la rândul lui, vede obiectele pe suprafaţa pământului ca într-o oglindă. Pentru fluture, Pământul este o oglindă în care se reflectă Cosmosul. Fluturele care zboară nu este deloc interesat de pământ, ci numai de reflexele Cosmosului pe care le percepe aici. Nici pasărea nu vede lucrurile terestre, cu excepţia celor ce aparţin aerului. Liliacul este animalul care începe să perceapă lucrurile printre care trece sau pe care le atinge în zborul său. Şi întrucât el nu iubeşte lumina, este impresionat neplăcut de tot ceea ce vede. În general, se poate spune că fluturele şi pasărea nu posedă decât o percepţie de natură foarte spirituală. Coborând pe scara fiinţelor întâlnim liliacul, ca primul animal cu o percepţie terestră, dar această percepţie îi este neplăcută. Liliacul nu vrea să vadă, el simte un fel de teamă. De fapt el pare a fi frica încarnată: liliecii trec pe furiş, se strecoară cu întreaga lor fiinţă, încercând să nu vadă nimic. În schimb ei îşi încordează foarte puternic auzul, fiind dotaţi cu un auz deosebit de fin. Liliacul îşi ascultă cu atenţie propriul său zbor, auzul său este orientat fără încetare către ceea ce trăieşte. Cercetaţi urechile liliacului. Veţi constata că aceste urechi sunt adevărate instrumente receptoare, acordate la spaima cosmică, la frica universală. Prin forma lor remarcabilă, devin receptive la tot ceea ce există în Univers ca spaimă, ca fugă alunecătoare. Liliacul nu poate fi înţeles decât dacă este plasat astfel pe scara fiinţelor.

Trebuie să mai adăugăm ceva: fluturele emite continuu în Cosmos materie spiritualizată, el fiind favoritul forţelor saturniene. Amintiţi-vă ceea ce v-am spus înainte: Saturn este, în cadrul sistemului nostru planetar, marele purtător al memoriei. Fluturele este într-un strâns raport cu memoria planetei noastre. În el trăiesc amintirile. Pe de altă parte, pasărea este în întregime "cap", şi în acest aer cald în care trăieşte, ea este în esenţă "gând", un gând care trăieşte şi zboară. Gândurile ce trăiesc în noi sunt înrudite şi ele cu eterul căldurii, ele reprezintă în noi pasărea, ele sunt "vulturul" din om. Pasărea este deci un gând care zboară. Liliacul dimpotrivă, este un "vis" care zboară, el este visul înaripat al Cosmosului. Rezumând putem spune că Pământul este înconjurat de o zonă de fluturi

care sunt amintirile cosmice, de o zonă de păsări care sunt gândurile cosmice, şi de zonă de lilieci care sunt visele cosmice. Liliecii sunt în realitate vise cosmice care parcurg spaţiul zburând tăcut, pe furiş.

Visul iubeşte clar-obscurul, iar Cosmosul îşi exprimă dragostea sa pentru clar-obscur prin zborul liliecilor. Amintirile, reprezentările durabile ale memoriei sunt întrupate în centura scânteietoare a fluturilor care încercuiesc Pământul; gândurile instantanee sunt întrupate în centura păsărilor; iar visele de la periferia Pământului sunt întrupate în zborul liliecilor. E necesar să simţim aceste lucruri. Cercetând cu atenţie forma liliacului, asemănarea ei cu visul ne apare frapantă. Este imposibil să priveşti un liliac care zboară fără să ai sentimentul că visezi. Această fiinţă este aici, dar n-ar trebui să fie aici. Ea nu se adaptează, rămâne izolată de celelalte creaţii ale naturii, asemenea visului ce se distanţează de realităţile fizice curente.

Să ne reamintim că fluturele emite, în timpul vieţii sale, substanţă terestră spiritualizată, iar pasărea transmite această substanţă după moartea ei. Care este rolul liliacului? El secretă, pentru a zice astfel, substanţă spiritualizată, în special cea care se emană prin această membrană zburătoare întinsă între degetele sale. El o secretă de-a lungul întregii sale vieţi, însă nu pentru a o transmite lumii spirituale, ci atmosferei terestre. Ne formează astfel în aer un fel de picături, un fel de perle din substanţă spiritualizată. În timp ce, prin acţiunea fluturilor şi a păsărilor, substanţa spiritualizată este îndepărtată de la Pământ, ea este redată Pământului prin acţiunea liliecilor. Atmosfera noastră este impregnată cu aceste deosebite formaţiuni de substanţă spiritualizată secretată de aceste animale. Clarvăzătorul care urmăreşte cu privirea zborul unui liliac vede aceste formaţiuni spirituale. Animalul în zborul lui, este însoţit de ele, întocmai cum cometa este însoţită de coada ei. Aceste formaţinuni sunt materie spiritualizată care, în loc de a fi transmisă Cosmosului este reflectată în aer, către lumea fizică. Aceste emisiuni spirituale ale liliecilor pot fi văzute circulând prin aer, brăzdând atmosfera. Ştim că aerul este format din oxigen, azot, etc. Dar nu sunt numai aceste elemente, căci aerul conţine deopotrivă şi incluzii spirituale datorită liliecilor.

Oricât de straniu şi oricât de paradoxal ar părea, faptul că această categorie de vis, reprezentată prin rasa liliecilor, trimite prin aer mici fantome ce se aglomerează formând un fel de masă. În geologie, masa încă moale care se găseşte în păturile profunde ale globului este numită *magmă*. S-ar putea vorbi astfel şi despre o *magmă spirituală*, care se găseşte în aer şi care are ca origine emisiunile spirituale ale liliecilor.

În vechile timpuri, în care clarvederea instinctivă mai era încă răspândită, oamenii erau tot atât de sensibili ca cei de astăzi față de aceste emanații, de exemplu, față de mirosurile urâte. Acest ultim gen de sensibilitate era considerat ca un lucru vulgar. Oamenii mai sensibili erau mult mai impresionați de vestigiile spirituale rezultate din zborul liliecilor. Ei încercau să se protejeze față de aceste vestigii. În anumite Misterii existau formule speciale, prin care oamenii se încuiau, în mod lăuntric, pentru ca aceste vestigii ale liliacului să nu aibă nici o putere asupra lor. Constituie o realitate faptul că noi nu respirăm numai oxigenul şi azotul din aer ci şi aceste emanații ale liliecilor. Dar, omenirea actuală, deşi suportă destul de greu orice miros, ea nu mai are aceeaşi sensibilitate față de aceste emanații ale liliecilor. Ea le inhalează fără cel mai mic dezgust. Ne poate apărea destul de ciudat faptul că anumiți oameni, care se consideră extrem de sensibili şi rafinați, pot devora fără cel mai mic semn de nemulțumire aceste vestigii. Or, aceste vestigii pătrund foarte adânc în ființa omenească, nu în corpul fizic sau în corpul eteric, ci în corpul astral.

Vedeți, descoperim aici nişte relații foarte ciudate. Ştiința inițiatică ne ajută să pătrundem, din toate direcțiile, în interiorul fenomenelor. Aceste deşeuri ale liliecilor constituie o hrană aleasă pentru ființa pe care v-am descris-o în conferințele precedente sub numele de "balaur". Pentru ca "balaurul" să se poată hrăni, aceste deşeuri trebuie respirate mai întâi de oameni. Şi atunci când oamenii lasă ca aceste fantome spirituale să pună stăpânire pe viața lor instinctivă, balaurul îşi poate exercita influența asupra lor. Aceste fantome împânzesc natura omului, balaurul le devorează, fortificându-se, ca să spunem aşa, în mod spiritual. El dobândeşte astfel o mare putere asupra omului, îl stăpâneşte din multe puncte de vedere.

Iată față de ce trebuie să învețe omul prezentului să se protejeze! De unde poate apărea salvarea lui? De la ceea ce v-am vorbit atunci când v-am descris lupta lui Mihael împotriva balaurului, sub forma ei nouă. Omul modern, făcând din impulsul mihaelic un "bun" al său, el se fortifică lăuntric, îndepărtând acest pericol. Balaurul nu-şi va mai găsi atunci hrana, iar omul nu va mai fi expus influențelor nelegitime ale fantomelor emise în atmosferă de către lilieci.

Nu trebuie să ne oprim şi să ne retragem în fața înțelegerii acestor realități ascunse ale Universului. Cercetarea adevărului, aşa cum se parctică şi cum e admisă astăzi pretutindeni, nu ne conduce către nimic real, ci către un fel de vis, către *Maya*. Nu vom găsi realitatea decât acolo unde vom percepe că existența fizică este străbătută de existența spirituală. Toate ființele, toate creaturile de pretutindeni au o misiune de îndeplinit, îşi au

menirea lor, bună sau rea. Toate au locul lor în ordinea universală şi toate sunt legate între ele prin multiple relaţii. Materialiştii nu văd decât zborul fluturilor, zborul păsărilor şi apariţia liliecilor. Acest fel de a vedea lucrurile poate fi asemănat cu atitudinea unui om fără discernământ, care-şi împodobeşte camera cu o mulţime de tablouri variate, fără să descopere între ele vreo legătură. În acest sens, pentru concepţia zilelor noastre diversele creaturi înaripate apar ca nişte imagini juxtapuse, fără vreo legătură între ele. În Cosmos însă, toate lucrurile se corelează şi locul just al fiecărei fiinţe este determinat prin raportul intim dintre ea şi totalitatea Universului. Fie că este vorba despre fluture, despre pasăre sau despre liliac, fiecare creatură are un numit rol de îndeplinit. Cei care doresc să se amuze pe seama acestor lucruri, n-au decât să o facă! Oamenii au ajuns foarte departe în felul lor de a-şi bate joc de anumite lucruri. Academii savante au decretat că nu pot exista aeroliţi, deoarece în Cosmos nu există fier! De ce nu şi-ar bate ei joc şi de ceea ce v-am expus în legătură cu rolul liliecilor. Această stare de fapt nu trebuie însă să împiedice ca, cunoaşterea spirituală să crească şi să lumineze tot mai mult în sufletele oamenilor.

Conferinţa a şasea

Înainte de a continua cercetarea diverselor creaturi minerale, vegetale şi animale ce sunt legate cu omul în lumea terestră, este necesar să aruncăm o scurtă privire asupra evoluţiei omului. Am tratat acest subiect de nenumărate ori în scrierile şi conferinţele mele, rezumându-mă astăzi numai la o vedere de ansamblu. Actuala ştiinţă încearcă să dovedească, astăzi, că cele mai evoluate exemplare din diversele regnuri, vegetal, animal, uman, au evoluat din lumea neînsufleţită, având-şi originea în substanţele şi forţele anorganice.

Adevărata cunoaştere a evoluţiei ne arată însă altceva. Omul, aşa cum este el constituit în zilele noastre, este fiinţa cu trecutul cel mai lung din istoria evoluţiei pământeşti, căci acest trecut urcă până în timpurile vechiului Saturn. Omul este creatura primordială. Numai în epoca vechiului Soare i s-a adăugat regnul animal, ca apoi, în epoca veche a Lunii să i se adauge şi regnul vegetal. În ceea ce priveşte regnul mineral, el nu este de fapt decât un produs al epocii terestre, el nu a luat corp decât în această epocă.

Să cercetăm omul, în starea sa actuală şi să ne întrebăm: care este partea ce mai veche a corpului omenesc, în raport cu istoria evoluţiei? Este

capul. Primul germen al capului omenesc a fost pus în vremea în care Pământul era în faza saturniană. Desigur, în acea vreme pământul nu era decât o substanță calorică, iar capul omenesc, la rândul său, nu era altceva decât căldură vie, fluctuantă și vibrantă. În timpul fazei solare, capul omenesc înrudit cu aerul, iar în timpul fazei lunare,cu apa. Deci, pe vechea Lună el exista în condițiile fluide și curgătoare ale lichidului. Apoi, pe Pământul propriu-zis, el și-a dobândit structura osoasă, solidă.

Este dificil să ne reprezentăm astăzi, prin mijloacele cunoașterii exterioare, prima etapă a capului omenesc, în etapa saturniană. În același timp cu el, după cum ați putut deduce din ultima conferință, au apărut și strămoșii fluturilor. Vom vorbi mai târziu și despre alte insecte, dar să rămânem acum la fluturi. Deci, primul stadiu al capului omenesc, pe vechiul Saturn, exista sub o formă substanțială extrem de subtilă, iar contemporanul său era Ființa-fluture. Aceste două evoluții au fost simultane, dar nu paralele. Omul se interiorizează, el se îndreaptă tot mai precis către calea exprimării unui suflet care radiază din interior către exterior. Dezvoltarea sa s-a făcut radiind dinăuntru către afară. Ființa-fluture, dimpotrivă, era o creatură asupra căreia Cosmosul își descărca, în mod exterior, toate splendorile sale. Fluturele a primit din Cosmos întreaga frumusețe și majestate ce s-a putut conferi unei creaturi, în pulberea colorată a aripilor sale.

Fluturele este o reflectare a splendorilor Cosmosului de sus. Omul, de asemenea, a primit darurile Cosmosului superior, dar le-a luat în el, le-a închis și a devenit în mod lăuntric un suflet. Omul apare deci ca o concentrare a Cosmosului, radiind către afară; Cosmosul i-a dat forma capului său. Acest cap s-a format dinăuntru către afară, în timp ce fluturele s-a format din afară către înăuntru.

Clarvăzătorul care contemplă aceste lucruri trece printr-o experiență grandioasă aprofundând misterele celei mai vechi evoluții, misterele saturniene ale capului omenesc, forțele care au acționat la origine în forma rotundă a craniului... pentru a le găsi în lumea actualilor fluturi ce zboară și radiază pretutindeni în exterior! O, omule, pentru a putea cerceta ființa ta intimă, pentru a putea să cunoști miracolul propriului tău cap, întoarce-ți privirea către celălalt miracol: către fluturii prezenți pretutindeni în natură! Aceasta este măreața lecție ce izvorăște din contemplarea clarvăzătoare a Cosmosului.

După ce evoluția a trecut de la vechiul Saturn la vechiul Soare, a apărut o nouă ființă ce era dezvoltarea capului primordial, metamorfoza sa aeriană; la care s-au adăugat, în același timp, sub o formă subtanțială foarte

subtilă, primii germeni a ceea ce urma să devină mai târziu: toracele, organele respiraţiei şi inima.

Deci, starea saturniană reprezintă în mod esenţial *capul* omenesc. Trecând însă în epoca solară, vom găsi că omul este format deja din două părţi: *cap-piept*; căci toracele omenesc s-a organizat atunci în raport cu capul. Şi de această dată, avem un reprezentant al lumii animale din ceea ce a apărut, astfel, atunci, odată cu vechiul Soare: Vulturul. Rasa păsărilor a luat naştere în prima parte a perioadei solare. În partea a doua a aceleiaşi perioade au apărut animalele pe care le-am caracterizat ca *animale-piept*, având ca reprezentant Leul. Originea tuturor animalelor de acest fel este pe vechiul Soare.

Remarcaţi formidabila diferenţă din cadrul istoriei evolutive, ce separă aceste animale superioare de istoria evoluţiei omului! Voi vorbi mai târziu despre animalele de tranziţie, printre care se află şi rasa maimuţelor, rezumându-mă ca astăzi să nu vă dau decât o vedere de ansamblu. Reţineţi această diferenţă esenţială între evoluţia primitivă a omului şi evoluţia animalelor superioare. În primul moment al istoriei cosmice, omul a apărut sub formă de cap. Restul nu constituie decât un ansamblu de organe accesorii, care s-au adăugat oarecum la forma primitivă ce era numai cap. Astfel, în cadrul evoluţiei cosmice, omul s-a dezvoltat de sus în jos, pornind de la cap. Dimporivă, Leul de exemplu, pe care-l găsim în epoca vechiului Soare, era atunci esenţialmente "torace". Este o creatură organizată puternic pentru a respira, având un cap extrem de redus, parcă atrofiat. Mai târziu, când Soarele s-a separat de Pământ începând să acţioneze din afară, Leul a dobândit într-adevăr un cap, derivat din organismul său toracic. Deci Leul s-a dezvoltat pornind de la torsuale său, radiind în sus. Omul dimpotrivă, s-a dezvoltat pornind de la cap în jos. Este o diferenţă esenţială ce nu trebuie pierdută din vedere.

Ajungând în faza lunară, care este forma lichidă a metamorfozelor terestre (căci vechea Lună era esenţialmente un glob lichid, cu toate că mai târziu au apărut incluziuni de natură cornoasă), omul îşi continuă dezvoltarea sa în sensul indicat, adică în jos. El dobândeşte germenul a ceea ce va fi sistemul său digestiv. În lumea solară, omul nu avea nevoie de el, căci totul nu era constituit decât din unde luminoase, din valuri de aer iluminat. Atunci, pentru a se hrăni îi era suficient un aparat respirator, iar acest aparat respirator era închis în partea de jos. Omul solar nu era decât cap şi plămân. În epoca lunară însă, i-a devenit indispensabil un sistem digestiv. Pornind din această epocă îl găsim având o triplă constituţie: *cap, plămân, abdomen.* Prin faptul că întreaga substanţă a vechii Luni era

lichidă, omul acestei epoci a fost dotat cu un apendice, cu ajutorul căruia putea să se deplaseze înotând prin lichid. Nu putem vorbi despre braţe şi despre picioare decât în epoca terestră, căci membrele nu au apărut decât atunci când a apărut greutatea, care le-a dat formă. Membrele sunt îndreptate deci în sensul gravitaţiei, datând numai din perioada terestră. În epoca lunară nu a apărut decât aparatul digestiv, fiind însă organizat total diferit faţă de cel din zilele noastre. Acest aparat nu avea încă misiunea de a încorpora în organism substanţele şi forţele necesare dezvoltării membrelor şi mişcării lor. Era complet diferit de aparatul digestiv terestru în care s-a metamofozat mai târziu. Să reţinem deci că aparatul dugestiv are o origine lunară. Şi întocmai cum, paralel cu dezvoltarea capului şi a pieptului am găsit apariţia succesivă a fluturilor, a păsărilor şi a *animalelor-piept* având ca reprezentant Leul, tot astfel vedem apărând în epoca lunară animale care s-au specializat în funcţiunile digestive. Reprezentantul lor este Vaca.

Cum putem defini evoluţia vacii în raport cu cea a omului? Iată cum: pe vechea Lună, vaca şi-a dezvoltat înainte de toate sistemul digestiv. Abia mai târziu, după ce Luna s-a separat de Pământ, au apărut organele toracice şi un cap având o formă particulară, derivând din aparatul digestiv. Evoluţia omului urmează calea următoare: cap, piept, aparat digestiv. Evoluţia leului a început cu pieptul, la care s-a adăugat apoi capul. La animalele de tipul vacii primul sistem care se formează este aparatul digestiv; pieptul şi capul au derivat din el mai târziu.

Astfel omul a avut o evoluţie de sus în jos; leul, o evoluţie pornind de la centru şi radiind în sus şi în jos; vaca, o evoluţie de jos în sus. Creşterea cosmică a vacii este exact inversă faţă de cea omului. Ea porneşte de la organele digestive, urcând de aici către piept şi cap.

Se pune acum o altă întrebare: vaca este singura creatură care a apărut paralel cu evoluţia umană? Nicidecum. În fiecare perioadă planetară a Pământului, fiinţele existente îşi urmează evoluţia lor, dar în acelaşi timp, se nasc noi fiinţe. Vaca s-a născut în timpul primelor faze ale perioadei lunare. Apoi au apărut alte animale, al căror prim germene datează din timpul ultimelor faze ale perioadei lunare. Ele nu au fost deci contemporane cu sciziunea Lună - Pământ din timpul plecării Lunii. La naşterea lor, Luna era deja exterioară globului nostru. Ele nu au participat deci la efectele profunde ale acestui mare fenomen cosmic ce a condus, în ceea ce priveşte vaca, la apariţia organelor sale toracice şi a capului.

Ele au rămas în stadiul şi evoluţia care caracterizează aparatul digestiv. Iată deci nişte fiinţe care rămân definitv *animale-digestie,* care rămân pe aceeaşi treaptă de evoluţie cu partea inferioară a corpului

omenesc. Întocmai cum raportăm fluturele şi vulturul la capul omenesc, leul la pieptul omenesc, vaca la abdomenul omenesc, trebuie să nu uităm faptul că, în urma evoluţiei lor, aceste animale au fost înzestrate cu sisteme superioare. Dimpotrivă, alte animale au rămas ca nişte simple echivalente ale abdomenului omenesc. Acestea sunt amfibiile şi reptilele: broaştele, şerpii, şopârlele etc. Aceste animale nu reprezintă decât aparatul digestiv, nimic mai mult.

Fluture: cap
Pasăre-Leu : cap - piept
Vacă: cap - piept - abdomen

Amfibiile şi reptilele au apărut în timpul celei de a doua epoci lunare, sub o formă extrem de frustă şi masivă. Le putem considera ca nişte stomacuri şi intestine ambulante. Chiar mai târziu, în epoca pământească, capul lor s-a diferenţiat puţin, ne mai ajungând niciodată să aibă o mărime remarcabilă.

Observaţi o broască sau un şarpe. Aceste fiinţe datează din epoca în care omul şi-a dobândit aparatul digestiv, care s-a adăugat ca un apendice la ceea ce poseda deja.

În timpul perioadei pământeşti, când omul şi-a dezvoltat membrele sale, sub influenţa gravitaţiei şi a magnetismului, aceste animale au fost înzestrate cu un cap, însă aşa cum am văzut, acest cap pare atrofiat. Gândiţi-vă la micul cap al broaştei ţestoase, care iese din greaua sa carapace. Nu s-ar zice mai curând că este o labă? Avem sentimentul că, hrana pătrunzând în această gură trece direct în stomac, fără a avea adevărate organe intermediare.

Cercetând astfel omul şi raportând la fiecare parte a organismului său o clasă animală, trebuie să raportăm funcţiunile digestive la Amfibii şi Reptile. Omul poartă cu el, în intestin, produsele digestiei sale. S-ar putea spune că, Cosmosul poartă prin intermediul Pământului, ca într-un imens intestin cosmic, broaştele şi şerpii. El le-a scos din elementul apos-terestru.

Pentru a găsi în prezent ce anume se raportează la organele reproducătoare ale fiinţei omeneşti, trebuie să ne îndreptăm spre Peşti. Organele de reproducere nu au fost schiţate decât la finele perioadei lunare şi au prins formă abia în epoca pământească. Corespondentele lor sunt Peştii şi alte animale inferioare. Astfel, peştii ne apar ca ultimii veniţi în evoluţie. Şarpele poate fi considerat ca o fiinţă intermediară între funcţiile digestive şi de reproducere. El corespunde în organismul omenesc canalului renal. El a apărut în evoluţia cosmică în acelaşi timp cu acest canal renal.

Deci, omul a început prin a fi un cap, a crescut apoi de sus în jos, şi

în cele din urmă Pământul a "extras" din el membrele sale, echilibrându-le cu gravitația și magnetismul. Acestor diverse faze ale dezvoltării omenești corespund diversele clase animale. Astfel ni se înfățișează veridicul tablou al evoluției și adevărata filiație a creaturilor terestre. Fiecare dintre ele și-a urmat apoi propria sa cale, transformându-se cu încetul în ceea ce vedem astăzi. Fluturele și pasărea actuală sunt ființe ce au devenit terestre. În esență, așa cum am arătat, fluturele este o ființă de lumină. O materie foarte subtilă s-a depus peste el, ca o boare. Dacă fluturele ar putea vorbi, ar spune că are un corp de lumină, peste care s-a așezat, "ca suflată", puțină pulbere pământească. Această materialitate nu-i este decât o povară, un bagaj.

Pasărea este o ființă de aer și de căldură. Ea este aerul cald care umple ființa ei corporală. Restul nu este decât o povară, un bagaj pe care-l poartă prin lume. În zilele noastre, noi nu mai vedem aceste ființe decât într-un veșmânt, într-o deghizare constituită din pământ și apă, dar ele și-au conservat înăuntru prima lor natură; aceasta nu este decât lumină sau căldură. Sunt cele mai vechi ființe din evoluție. Observând formele lor actuale văzătorul își amintește ce ceea ce a contemplat în lumea spirituală: ființa omenească care precede coborârii ei în materia pământească. Desigur, aceste forme sunt pământești, căci în ele s-a depus materie pământească.

Însă, contemplați fluturele și degajați-l de veșmântul lui; contemplați pasărea neținând seama decât de dinamismul și căldura care o însuflețesc, gândiți în același timp că penajul ei este format din raze luminoase. Atunci fluturele și pasărea vor evoca pentru privirile noastre pe omul spiritual, pe omul dinaintea coborârii sale în lumea pământească. Văzătorul își amintește de acest fapt și îi recunoaște forma; el recunoaște de asemenea și formele spirituale printre care a viețuit acest om primordial, formele ierarhiilor superioare. Fluturele și pasărea, contemplate în lumina cunoașterii inițiatice nu sunt decât amintirile metamorfozate și reduse ale formelor spirituale care înconjurau omul înainte de coborârea sa în evoluția pământească. Aspectul gigantic al fluturelui a fost diminuat la extrem, întrucât el trebuia să învingă materia. Despovărați însă fluturele de această materie, și îl veți vedea reluându-și dimensiunile grandioase. Este o ființă spirituală imensă, un arhanghel fulgerător de lumină și forță.

Am spus deja că animalele care locuiesc în aer sunt imaginile pământești a celor ce există spiritualmente în sferele superioare. Este deci natural ca oamenii din timpurile clarvederii instinctive, oamenii însărcinați cu reprezentarea artistică a ființelor spirituale care compun Ierarhiile, să se fi inspirat din forma animalelor înaripate. Acest fapt s-a fondat pe niște noțiuni foarte juste. Formele fizice ale fluturilor și ale păsărilor sunt

imaginile metamorfozate ale fiinţelor spirituale. Nu înseamnă că fiinţele spirituale s-au metamorfozat în păsări şi fluturi! Aceste animale sunt imaginile lor metamorfozate. Entităţile lor sunt absolut distincte.

V-am spus înainte că fluturele, această fiinţă de lumină, emite în mod constant în Cosmos, în timpul vieţii sale, materie pământească spiritualizată. Prin analogie cu o noţiune curentă a fizicii solare, voi numi "coroană" această materie terestră spiritualizată ce este emisă în Cosmos. Această coroană învăluie pământul, radiind fără încetare. Ea există datorită fluturilor, dar este străbătută în acelaşi timp de emisiunile de materie spiritualizată, transmisă de păsări în clipa morţilor. Văzută în mod spiritual, ea apare din afară ca o imensă centură luminoasă care se menţine chiar în timpul iernii, datorită anumitor legi, şi care este traversată de radiaţiile ce provin din lumea păsărilor.

În momentul în care omul începe coborârea sa din lumile spirituale către lumea pământească, el este chemat la existenţă tocmai de această coroană de materie pământească spiritualizată, această lumină permanentă a globului nostru. Razele datorate păsărilor acţionează asupra lui ca nişte magneţi ce-l atrag puternic spre această lume. Iată deci, că am descoperit un sens mult mai profund decât ne-am fi imaginat, pentru animalele care populează atmosfera noastră. Astfel trebuie să căutăm spiritualul, sub toate aparenţele viului. Căutând spiritualul vom ajunge să înţelegem diversele categorii de fiinţe naturale.

Pământul cheamă şi tentează omul în vederea reîncarnării, prin intermediul acestei coroane luminoase care emană de la fluturi şi păsări, radiind în spaţiul cosmic. Acestea sunt realităţile care acţionează asupra omului după ce el a vieţuit un anumit timp în lumea spirituală, între moarte şi o nouă naştere, acestea sunt lucrurile care îl cheamă şi îl atrag spre viaţa pământească. Ne mai putem mira acum de sentimentul complex şi tainic pe care-l încercăm de obicei în faţa fluturilor şi a păsărilor? Acest sentiment este ieşit din adâncurile subconştientului. Este nostalgia Pământului, nostalgia vieţii pământeşti, aşa cum am simţit-o în lumea spirituală, nostalgie ce renaşte obscur în amintirea noastră.

Acest fapt ne conduce către altceva, despre care am vorbit adesea, la faptul că omul, părăsind Pământul şi trecând prin porţile morţii, îşi lasă capul să se dezintegreze în spaţiul cosmic. Apoi, tot restul organismului său, bineînţeles că forţele sale constitutive, nu substanţa sa, tot restul acestui organism elaborează un cap viitor pentru viitoarea sa reîncarnare. Omul care tinde să regăsească drumul către Pământ începe să-şi formeze viitorul cap. În realitate capul este partea embrionului care se devoltă chiar

la început, parte care anunţă deja fiinţa omenească viitoare. Pentru sufletul neîntrupat, această tendinţă de a-şi forma capul este strâns legată de perceperea fiinţelor înaripate ale atmosferei, păsările şi fluturii, şi tocmai aceste fiinţe înaripate sunt cele care-l cheamă propriu-zis pe om de la existenţa suprasensibilă, îl readuc la existenţa sensibilă.

Apoi, omul dobândeşte, chiar din primul moment al desfăşurării vieţii embrionare, un cap bine organizat. Mai târziu, în corpul mamei, forţele pământeşti modelează celelalte sisteme organice, aparatul digestiv, etc. Partea superioară a organismului omenesc depinde de ceea ce este sus, în Cosmos, căldură şi aer, pe când partea inferioară, care i se adaugă în cursul vieţii embrionare, întocmai cum i s-a adăugat în timpul evoluţiei cosmice, depinde de elementul apos - pământesc. Este necesar ca acest element apos - pământesc să fie elaborat într-un mod cu totul special, înainte de a fi încorporat omului, şi acest lucru se petrece tocmai în corpul matern. În cazul în care acest element începe să dea naştere unor forme independente, din el însuşi, atunci când el se risipeşte în viaţa telurică, el naşte animalele inferioare ca: amfibiile, reptilele, peştii şi alte creaturi puţin evoluate.

Fluturele se poate considera pe drept cuvânt o fiinţă de lumină şi pasărea ca fiind o fiinţă de căldură; animalele inferioare însă nu pot pretinde aşa ceva.

Să cercetăm peştii, aşa cum apar ei în zilele noastre. Ei sunt abandonaţi forţelor formatoare care acţionează asupra lor din exterior, spre deosebire de om, la care aceste forţe acţionează din interior. Peştele trăieşte în apă. Apa nu este numai ceea ce o consideră chimiştii, un compus din hidrogen şi oxigen, ci ea este străbătută şi pătrunsă de diverse forţe cosmice. Chiar şi forţele astrelor pătrund în apă şi nici un peşte n-ar putea trăi în ea, dacă n-ar fi decât un compus pretutindeni identic cu el însăşi! Peştele simte că este o fiinţă din aer şi pământ, însă în ceea ce priveşte apa propriu-zisă, aşa cum o aspiră el, nu are impresia că ea constituie esenţa fiinţei sale (vezi schema).

Pasărea are sentimentul că aerul pe care-l aspiră este propria sa fiinţă; acest aer care pătrunde în ea, se răspândeşte în tot corpul ei, este ea însăşi. Peştele aspiră apa, însă nu simte că această apă este el însuşi; el nu zice: eu sunt apă. El simte că este "ceva" care conţine apă, ceva care încorporează apa. El este receptacolul, învelişul, cupa străIucitoare a apei. Apa însăşi îi este un element străin, care intră şi iese, aducându-i aerul de care are nevoie. Aerul îi este tot atât de străin. Aceasta e senzaţia pe care o are peştele fizic. Însă peştele are de asemenea un corp eteric şi un corp astral. Dacă apa conţinută în el, apa al cărui receptacol se simte, rămâne unită cu imensitatea elementului apos, mediul real în care el trăieşte este

tocmai Eterul. Astralul nu îi aparţine. El este în esenţă un animal eteric. Fizic, el este receptacului, cupa apei; apa care este în el rămâne *una* cu toate apele universului; căci apa, umiditatea, sunt răspândite în toate părţile globului. În această apă, în această umiditate, peştele percepe eterul. Peştii nu pot vorbi în această lume pământească, dar dacă ar putea vorbi, dacă ar putea povesti ceea ce simt, ar zice: "Eu sunt o cupă; această cupă poartă elementul apos care este răspândit pretutindeni pe glob, şi care este, el însuşi, purtătorul elementului eteric. Eu înot realmente în acest Eter". Peştele ar zice: "apa nu este decât o *Maya,* realitatea este Eterul în care înot". Peştele resimte viaţa Pământului ca fiind propria sa viaţă. Tocmai în aceasta constă particularitatea sa. El ia parte, într-un mod foarte intim, la toate fazele sezoniere ale vieţii Pământului.

Ascensiunea forţelor eterice din timpul verii, coborârea lor în timpul iernii, expansiunea şi concentrarea lor, iată ce simte peştele. El simte Eterul ca fiind elementul respiraţiei globului.

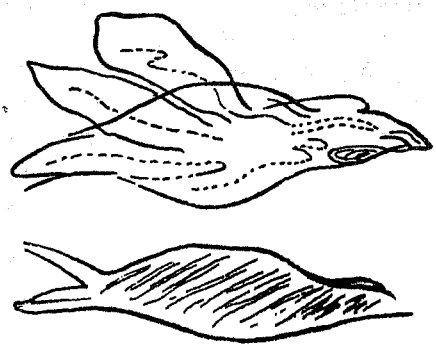

Dr. Wachsmuth ne-a întreţinut, chiar aici, în legătură cu subiectul respiraţiei pământeşti. A fost o conferinţă deosebit de frumoasă. Îl bine, un peşte ar fi putut face aceeaşi expunere, după propriile sale experienţe, cu condiţia să fi putut vorbi. Căci peştele relizează tot ceea ce a fost descris aici. El percepe desfăşurarea diverselor fenomene legate de aceasta respiraţie a Pământului. El participă în mod remarcabil la respiraţia Pământului, la ritmul anotimpurilor. Ceea ce are importanţă pentru el este tocmai Eterul, elementul vital al Pământului, este tocmai acest val elementar ce urcă şi coboară, intră şi iese, antrenând totul într-o permanentă unduire. Cu totul altceva se petrece cu amfibiile şi reptilele. Broaştele pot să ne servească drept exemplu tipic. Ele au un raport slab cu elementul eteric al Cosmosului, fiind mai curând legate de elementul astral. Peştele ar putea să spună: "Sunt o creatură pământească, născută din umiditatea

pământească, dar adevărata mea viață este viața întregului glob, este respirația sa cosmică". Broasca ar vorbi un alt limbaj, legat de elementul astral al Cosmosului.

V-am vorbit despre această astralitate a Universului în legătură cu plantele şi v-am arătat apoi că această astralitate atinge uşor vârful plantei, floarea.

Broasca aparține acestei astralități, aparține corpului astral al Pământului, întocmai cum Peştele aparține corpului eteric al Pământului. Desigur că şi peştele are o astralitate dar, ea îi este proprie. Broasca are la rândul ei un corp eteric, care îi este propriu şi este mult mai puternic legat de ea decât cel al peştelui. Însă corpul ei astral este comun cu întreg Universul. Şi ea participă la marile fenomene astrale ale anotimpurilor, la toate mişcările pe care le face astralitatea Pământului, la evaporarea apelor, la condensarea în ploaie etc. Materialistul crede în mod simplist că apa se evaporă după anumite legi aero-dinamice. El observă urcarea ei şi formarea de picături care cad pe pământ, după ce se îngreunează. Acest fel de a concepe lucrurile aminteşte despre anumite teorii ale circulației sanguine, prin care se încearcă să se explice totul, fără a se admite însă viața, care însufleţeşte întregul sistem circulator!

Viața însufleţeşte în aceeaşi măsură apele care urcă şi coboară, atmosfera astrală a Pământului. Şi nu exagerez deloc când spun că broaştele participă la acest joc al astralului ale cărui efecte vizibile sunt fenomenele meteorologice. Fiinţele amfibii intră în aceeaşi categorie, având însă o participare mai redusă.

Ştiți desigur că broaştele sunt folosite ca barometru pentru a prezice ploaia şi vremea frumoasă. Acest lucru nu este decât o simplă aplicație a faptului că aceste animale îşi au corpul astral la unison cu viața astrală a Pământului. Broasca nu poate spune că ea încearcă un sentiment oarecare, ea ia parte la sentimentele Pământului şi acestea variază în funcție de timpul uscat, ploios etc. De aici provin şi concertele, mai mult sau mai puțin armonioase, pe care ni le dăruiesc broaştele în anumite condiții atmosferice. Broasca nu orăcăie fără ca întregul Comos să o invite să facă acest lucru.

În concluzie, vom spune că fiinţele care populează umiditatea Pământului resimt cu multă intensitate procesele pământeşti; peştii resimt procesele vieții pământeşti, iar broaştele, amfibiile şi reptilele resimt sentimentele şi senzațiile pământeşti.

Să revenim acum la aparatul digestiv al omului. El se formează, după cum am arătat, dinăuntru în afară. Pentru a-i înțelege legile trebuie să cercetăm îndeaproape amfibiile şi reptilele, căci ele manifestă exterior forțele cu care este însufleţit aparatul digestiv uman. Natura exterioară dă

naştere şerpilor, broaştelor şi şopârlelor, folosind aceleaşi forţe care ne servesc nouă la digestie. Nimic nu este urât în natură şi totul trebuie observat cu obiectivitate. Dacă voim să înţelegem într-adevăr ce este intestinul gros în organismul omului, trebuie să ne îndreptăm atenţia tocmai către broască (răcănel), căci răcănelul primeşte din exterior ceea ce i se dă omului, în acest organ, din interior. Descrierea acestui lucru nu este la fel de poetică cum este cea a fluturelui.

Dar, trebuie să cercetăm realităţile diverselor aspecte ale vieţii universale înarmaţi cu o egală stare de spirit. Ajungem astfel să ne facem o imagine exactă a modului în care Pământul participă la viaţa Cosmosului. Căci vedeţi ce constituie, în general, organele de excreţie ale Pământului: excrementele Pământului sunt fiinţe vii; el expulzează, de exemplu, răcănei. Dând naştere răcăneilor el se debarasează de elementele pe care nu le poate utiliza.

Toate acestea ne revelează că aspectul exterior al naturii se acordă întotdeauna şi pretutindeni cu realitatea sa interioară. Cel ce a spus că: "nici un spirit creat nu poate pătrunde profunzimea naturii", nu ştia că ceea ce este lăuntric în natură se manifestă pretutindeni prin exteriorul ei. Ajungem să înţelegem întregul interior al fiinţei omeneşti cercetând ceea ce vieţuieşte în afara lui, în Cosmos. Omul poate fi explicat, din creştet până la tălpi, prin creaturile care populează, în jurul lui, globul. Omul şi universul aparţin aceluiaşi tot. Am putea face următoarea schemă: un mare cerc; Universul se concentrază într-un punct. Cercul exterior, creează la interior un cerc mai mic. De aici el radiază din nou; şi micul cerc reformează în centrul lui un nou mic cerc; ceea ce este cuprins în interiorul micului cerc radiază, şi aşa mai departe. Ceea ce este în om se răspândeşte până la limitele Universului. Fiinţa exterioară a omului regăseşte la limitele ei, fiinţa interioară a Cosmosului. În punctul în care simţurile noastre se întâlnesc cu Universul se realizează un contact între ceea ce a radiat prin om, din interior în afară, şi ceea ce s-a concentrat, din Cosmos, din afară către înăuntru. Tocmai în acest sens omul este un mic univers, un microcosmos în faţa macrocosmosului. El cuprinde toate minunile şi toate misterele macrocosmosului, dar într-un sens evolutiv invers. Dacă Pământul nu ar fi decât aşa cum l-am arătat până acum, ar fi foarte trist pentru evoluţia lui. S-ar putea întâmpla, de exemplu, ca forţat de a expulza răcăneii şi alte creaturi inferioare, el să sfârşească prin a-şi găsi moartea, asemenea organismului omenesc. Dar până acum, noi am luat în considerare numai omul şi animalele, fără a cerceta plantele.

În continuare vom pătrunde în sfera vegetalului şi în sfera mineralului. Vom vedea cum au apărut mineralele în timpul perioadei

pământeşti, cum anumite roci ale munţilor noştri primitivi sunt o depunere lentă a regnului vegetal, vom vedea cum rocile calcaroase sunt o depunere a resturilor animale relativ recente.

Regnul mineral este în întregime un depozit al regnului vegetal şi al regnului animal; el provine în mare parte din animalele inferioare. Răcăneii n-au furnizat mare lucru pentru mineralizarea Pământului, iar peştii nici atât. Animalele mai puţin evoluate şi plantele au adus însă un aport considerabil. Fiinţele cu carapace silicoasă sau calcaroasă, scoicile, au abandonat la moartea lor ceea ce au format prin forţa animalităţii lor.

Plantele abandonează de asemenea reziduul vieţii lor vegetale. Aceste elemente minerale se dezagregă, şi apoi o forţă mai înaltă pune stăpânire pe ele pentru a construi noi lumi. Regnul mineral poate căpăta în anumite părţi ale Pământului o mare importanţă.

Să urmărim linia evolutivă pe care a parcurs-o Pământul: faza calorică, faza aeriană, faza apoasă şi faza mineral-pământească. Capul omenesc a participat la toate aceste faze, faza mineralizantă manifestându-se în partea exterioară a craniului, în partea lui osoasă; deşi a degenerat, ea mai conţine totuşi un vestigiu al vechii vitalităţi. Caracterul mineral al capului mai poate fi exprimat şi astfel: există în cap un organ de formă piramidală, glanda pineală. În vecinătatea tuberculilor gvadrigemeni şi a învelişurilor optice, ea secretă ceea ce se numeşte "acervule". Acestea sunt mici petricele de o culoare galben-citron, ce se acumulează la una din extremităţile glandei pineale. Acest nisip este adevăratul element mineral al capului omenesc. Atunci când acest nisip lipseşte, omul este condamnat la idioţenie şi la degenerare. La omul normal, glanda pineală este relativ mare. Glanda idiotului are dimensiunile unui bob de cânepă, neproducând în ea nisipul respectiv. Tocmai în această incluzie minerală rezidă omul - spirit. Ea ne avertizează că elementul viu nu poate sluji direct ca locuinţă pentru spirit, şi că spiritul are nevoie de un corp neînsufleţit, situat în centrul capului omenesc, unde să poată locui absolut independent. O evoluţie grandioasă ne-a condus astfel de la fluture şi pasăre, repezentanţi ai capului omenesc, până la partea de jos a scării animale, la reptile şi peşti. Mâine vom parcurge această evoluţie îndreptându-ne cercetarea nu numai către regnul animal ci şi către regnul vegetal şi mineral. Vom găsi şi de această dată roade satisfacţii, căci dacă regnul animal ne-a învăţat despre trecut, regnul mineral ne va permite să nutrim mari speranţe în privinţa viitorului Pământului. Va trebui să revenim, cu această ocazie, asupra unei probleme pe care n-am clarificat-o: problema animalelor de tranziţie. Nu am putut vorbi în expunerile precedente decât depre animalele tipice, care formează punctele nodale ale evoluţiei.

Partea a treia
Lumea plantelor şi spiritele elementelor

Conferinţa a şaptea

Lumii exterioare, pe care o percepem prin simţurile noastre, îi corespunde o lume pe care nu o percepem, care formează cu prima un tot indisolubil. Ne vom da seama mai bine despre acest lucru dacă, întorcându-ne privirea de la animal, vom privi regnul vegetal.

Lumea vegetală, ce răsare luxuriant din pământ, farmecă inimile noastre însă ne aşterne în faţă o permanentă enigmă. Animalul este de asemenea enigmatic, dar într-o mai mică măsură, căci ne putem spune: există în animal o voinţă, care se exprimă în forma sa şi toate activităţile sunt manifestările ei. Nimic de acest fel la plantă. Infinita varietate a vegetalelor, naşterea lor misterioasă din sămânţă, dezvoltarea lor cu ajutorul pământului şi a atmosferei, toate acestea presupun existenţa unui "ceva" pe care nu-l percepem.

Clarvederea spirituală aplicată lumii plantelor ne revelează existenţa unei mulţimi de entităţi, pe care clarvederea instinctivă a oamenilor de altă dată le-a cunoscut bine, dar cu timpul au fost uitate. În zilele noastre ele nu mai sunt decât nişte cuvinte golite de sens. Uneori sunt folosite cel mult în scopuri poetice. Pentru omul modern, ele nu mai reprezintă nici o realitate.

Pe măsură ce omul a pierdut din vedere aceste fiinţe spirituale ce înconjoară plantele ca un roi care zumzăie, el a pierdut şi înţelegerea lumii vegetale, cunoaştere care i-ar fi de mare folos, mai ales în medicină. Am vorbit înainte despre corespondenţa dintre plantă şi fluture. Nu vom sesiza întreaga sa semnificaţie decât pătrunzând mai profund în însăşi actvitatea regnului vegetal.

Planta îşi adânceşte rădăcina în sol. Când o contemplăm în mod spiritual remarcăm că această rădăcină este înconjurată de mii de mici spirite elementare prodigios de active. Vechea clarvedere instinctivă le-a numit Gnomi. Noi le vom numi spirite ale rădăcinilor. Le putem observa, cu ajutorul viziunii imaginative şi a inspiraţiei, tot atât de real cum observăm în realitatea fizică viaţa oamenilor şi a animalelor. Ne putem cufunda în viaţa şi în sufletul acestor mici spirite, care constituie o lume aparte.

Ele constituie un popor subteran, invizibil, ale cărui acţiuni, însă,

sunt vizibile; căci nici o rădăcină n-ar putea subzista dacă aceste mici spirite nu ar fi acolo pentru a servi ca intermediar între ea şi solul mineral. Ele activează elementele minerale, le pun în mişcare conducându-le în rădăcină. Bineînţeles, nu mă refer decât la fondul *spiritual* al acestui fenomen. Aceste Spirite ale rădăcinilor există în toate locurile Pământului. Se simt bine mai ales în interiorul rocilor şi a mineralelor mai mult sau mai puţin translucide, sau având o anumită strălucire metalică. Însă ele se simt şi mai în voia lor în curentul mineral ce hrăneşte rădăcinile, căci aici este adevăratul lor loc, şi îşi joacă rolul care le este propriu. Aceste Spirite sunt formate în întregime dintr-o spiritualitate specială, pe care o vom înţelege mai bine dacă o vom compara cu cea care rezidă în ochiul sau urechea omului. Ele sunt în mod unic "simţuri". Ele nu sunt decât simţuri, percepţie activă şi, în acelaşi timp, înţelegere, perspicacitate. Nu se limitează să vadă şi să audă, ci înţeleg printr-o intuiţie spontană tot ceea ce văd şi aud. Deci, ele nu primesc numai impresii, ci percep idei din toate direcţiile.

Să încercăm să ne explicăm modul în care percep ideile aceste spirite elementare: Priviţi planta ce creşte şi care este în relaţie cu întregul Univers extra-pământesc. În anumite anotimpuri curenţii spirituali se revarsă de sus, din Cosmos, spre floare şi fruct, şi apoi de aici către rădăcină, pătrunzând în interiorul solului. Întocmai cum noi deschidem ochiul la lumină, aceste spirite îşi deschid facultăţile lor de percepţie la ceea ce le este distilat în acest fel din partea de sus a plantelor. Tot ceea ce lumina a depus în floare, tot ce căldura solară a depus în fruct, şi aerul în frunză, cade picătură cu picătură în pământ; de asemenea, tot ceea ce aştrii firmamentului au imprimat în constituţia subtilă a plantei. Deci, planta recoltează misterele Cosmosului, le coboară până în solul în care Gnomii le culeg ca pe o rouă cerească. Apoi mai ales toamna şi iarna, ei transportă aceste secrete în cursa lor vagabondă printre minerale şi roci. Asemenea unor mici misionari ei propagă prin sânul Pământului secretele Cosmosului.

Acolo sus, întreaga lume este o construcţie a spiritului universal, a ideilor universale.

Gnomii primesc aceste idei prin intermediul plantelor şi ei poartă aceste idei, care sunt pentru ei ceea ce este pentru noi lumina, în mod conştient din piatră în piatră, din metal în metal. Să ne adâncim deci privirea în aceste pături întunecoase, nu pentru a căuta aici o reprezentare cu totul abstractă sau mecanică despre legile naturale, ci să ne coborâm privirea în această lume subterană, pentru a vedea în ea Gnomii, aceşti eterni rătăcitori, păzitori ai înţelepciunii cosmice, în sânul globului. Ceea ce ei *văd*, ei şi *ştiu*, în aceeaşi clipă. *A vedea* şi *a şti*, nu este pentru ei decât

unul şi acelaşi act. Sunt fiinţe ale înţelegerii prin excelenţă, sunt înţelegere totală şi această înţelegere se aseamănă, până la un anumit punct, cu aceea a oamenilor, fiind însă universală. Gnomii consideră deci înţelegerea omului ca pe ceva lipsit de importanţă; ei râd de ea, râd de felul nostru de a înţelege atât de penibil şi laborios. Câte lupte şi eforturi pentru a ajunge să sesizezi un mic fragment din adevărul universal! Gnomii îl contemplă în întregime, chiar fără să aibă nevoie să reflecteze. Tot ceea ce este de natură raţională, ei posedă în mod spontan şi integral. "Cum este posibil, gândesc ei, să faci atâta efort pentru a reflecta? Este suficient să priveşti ca să înţelegi, şi tot ceea ce priveşti şi înţelegi. Oamenii care simt această nevoie de a gândi sunt deci proşti!"

Gnomii împing ironia, dacă se poate spune astfel, până la limitele insolenţei, în legătură cu logica oamenilor: "La ce oare poate servi un lucru atât de superficial ca această gândire asemănătoare firului Ariadnei? Gândurile sunt acolo; ideile curg prin intermediul plantelor. Oamenii ar trebui să vâre puţin nasul în pământ până la nivelul rădăcinilor, pentru a percepe direct ceea ce spune Soarele. În acest caz ar şti şi ei ceva! Însă ceea ce ei numesc logică - astfel gândesc Gnomii - nu le va revela niciodată decât o infimă parte din adevăr.

Gnomii sunt deci cei ce poartă în sânul pământului ideile Universului, ideile Cosmosului. Însă aceste mici spirite nu iubesc deloc Pământul în sine. Ele îl străbat cu roiul lor bâzâind mereu de idei, dar de fapt urăsc elementul pământesc propriu-zis. Gnomii au o dorinţă arzătoare de a se smulge din el; rămân captivi în el - vom vedea imediat pentru ce -, dar îl urăsc. Elementul pământesc reprezintă în ochii lor un pericol perpetuu, care ameninţă fără încetare să le răpească forma lor proprie, pentru a le impune o altă faţă de care ai au oroare: forma de amfibii, de răcănei şi broaşte, despre care am vorbit data trecută. Gnomii au acest sentiment: dacă ne lăsăm prea puternic înlănţuiţi de pământ, vom deveni răcănei şi broaşte. Ei sunt într-o continuă apărare, căutând să dejoace puterea pământului, încercând să se sustragă imperiului elementelor care îi înconjoară. Ei se tem în general de umiditatea solului, căci tocmai aici îi pândeşte pericolul metamorfozării în amfibii. Ei evadează de aici fără încetare, saturându-se cu ideile venite din Cosmosul extra-terestru. Ei sunt propriu-zis reprezentanţii lumii extra-pământeşti în lumea subterană şi de aceea trebuie să evite cu cea mai mare grijă o fuziune prea intimă cu pământul. Tocmai graţie acestui sentiment de antipatie şi ură, Gnomii dobândesc forţa de a împinge plantele din constrângerea forţelor pământeşti. Cu toată profunda energie a fiinţei lor, ei se revoltă împotriva

forţelor pământeşti şi tocmai acest efort al repulsiei determină elanul vertical al plantelor, creşterea lor spre înalt. Gnomii antrenează cu ei plantele. Ceea ce planta lasă în sol, rădăcina ei, este legat de natura pământească a Gnomilor, însă ceea ce creşte în afară, este legat de elanul lor către lumea superioară. Căci ei se smulg de sol cu toată forţa lor elementară, şi prin aceasta ei cresc plantele deasupra solului, în plină lumină.

După ce planta a răsărit astfel, după ce a părăsit regatul subteran al Gnomilor şi umiditatea pământească în care ei locuiesc, ea pătrunde într-un nou mediu: umiditatea aerului. Acum apare în lumea fizică ceea ce numim "frunză". Frunzele corespund unei lumi elementale diferite, în care sălăşuiesc alte entităţi decât Gnomii. Le vom numi "*Spirite ale apei*". Vechea clarvedere instinctivă a dat acestor spirite ale elementului lichid diverse denumiri, printre care şi acela de *Ondine*.

Întocmai cum am constatat în preajma rădăcinilor acel vârtej continuu al Gnomilor, care prin elanul lor împing plantele către exterior, tot astfel constatăm în regiunea frunzelor prezenţa fiinţelor elementale legate de apă, prezenţa Ondinelor. Natura lor intimă nu seamănă cu cea a Gnomilor. Ele nu sunt dotate cu acea aptitudine de a primi, cu ajutorul simţului lor spiritual, toate impresiile transmise de Cosmos. Ele nu pot să participe decât într-o formă pasivă la viaţa şi activitatea Universului, manifestate în aerul umed care le înconjoară. Deci ele nu sunt nişte spirite tot atât de luminoase ca Gnomii. Ele visează fără încetare şi visul lor este în acelaşi timp forma lor. Ele nu urăsc pământul în măsura în care o fac gnomii, dar sunt sensibile faţă de tot ceea ce provine de la el. Vieţuiesc în elementul eteric care constituie substratul apei, se afundă în el, înoată în el. Sunt deosebit de atente la forma Peştelui, căci sunt continuu ameninţate de metamofozareá în peşte. Uneori trec prin această metamorfoză, împrumutând pentru o clipă această formă animală, dar se eliberează rapid de ea. Ondinele îşi visează viaţa. Şi în această stare de vis ele leagă şi dezleagă, combină şi separă elementele constitutive ale aerului încărcat cu umiditate, le transportă frunzelor pe căi misterioase şi le face să coboare de aici până în rădăcini, deci până în acea parte a plantei pe care Gnomii n-au împins-o în afara pământului. Această parte a plantei s-ar usca în pământ, dacă Ondinele nu s-ar apropia de ea din toate părţile, şi dacă, fiind în starea lor de vis, nu ar fi agenţii tuturor transformărilor, chimiştii naturii. Ondinele visează, şi visând, săvârşesc sintezele şi disocierile substanţei. Plantele trăiesc în acest vis al ondinelor care desfăşoară în frunză şi dincolo de frunză, toate minunatele reacţii chimice a căror sediu este vegetalul. Vom

spune deci că Ondinele sunt chimiştii lumii vegetale. Visul lor este o chimie. Există în ele o spiritualitate fragilă şi delicată, care se manifestă tocmai în punctul în care aerul şi apa intră în contact. Desigur, ele locuiesc în apă, însă activitatea lor se localizează în special la suprafaţa'ei, fie chiar suprafaţa unei picături de apă sau a unui lichid vegetal. Întregul lor efort este îndreptat către evitarea metamorfozării în peşte, metamorfozare care le pândeşte în apă. Ele doresc să-şi păstreze libertatea şi variabilitatea lor extremă, temându-se cel mai mult să nu fie fixate într-un aspect durabil. Trăind în elementul fluid, visând la stele, la soare, la lumină şi căldură, ele sunt chimiştii care operează în frunze transformările substanţei.

Planta care creşte astfel, învăluită în visul Ondinelor, intră acum într-un nou domeniu, cel al Spiritelor aerului şi căldurii. Să ne amintim că Gnomii operează în umiditatea pământului şi Ondinele în umiditatea aerului. Spiritele elementare despre care vorbim acum activează în căldura aerului. Vechea clarvedere le-a numit *Silfe*.

Mediul propriu Silfelor este aerul şi căldura, dar aerul fiind impregnat din toate părţile de lumină, ele tind cu toate forţele lor spre lumină, unindu-se cu ea până la un anumit punct. Ele sunt deosebit de sensibile la modificările şi mişcările de natură subtilă, dar de mare anvergură, care se produc în sânul atmosferei. Zborul rândunelelor, pe care le vedem primăvara sau toamna brăzdând aerul, propagă în aer o puternică vibraţie. Acest curent de aer, născut astfel, nu numai de fiecare pasăre, ci de întreaga atmosferă ce o înconjoară, este percepută de către Silfe ca o sonoritate. Ceea ce aud ele, apare ca o muzică cosmică. Şi din zborul pescăruşilor ce se joacă în jurul unei nave care înaintează pe mare, emană un sunet spiritual, o muzică spirituală. Silfele trăiesc în acest sunet. Vibraţia aerului este patria lor. Absorbind sonoritatea produsă de curenţii aerieni, ele se impregnează de forţele luminii, de tot ceea ce transmite lumina astfel aerului. Silfele cufundate, mai mult sau mai puţin, într-o stare de somnolenţă, resimt o stare de mulţumire în apropierea păsărilor care zboară. Când sunt singure în spaţiul aerian, nefiind în apropierea păsărilor, ele par că pierd simţul de orientare, se simt ca pierdute. Vederea păsărilor care zboară le dă un sentiment de siguranţă.

Deseori am vorbit despre momentul deosebit de important din existenţa omenească, momentul în care copilul îşi spune pentru prima dată: "Eu". În legătură cu acest lucru am citat un celebru aforism al lui Jean-Paul: "Pentru a-ţi descoperi propria ta egoitate, trebuie să pătrunzi în sanctuarul ascuns al sufletului". Silfa nu este în stare să arunce astfel o privire în sanctuarul ascuns al propiei fiinţe. Însă, la vederea păsării

despicând aerul, ea încearcă un sentiment care se aseamănă cu trezirea egoității la om. Tocmai pentru că își aprinde astfel Eul la lumina exterioară, Silfa poate fi *purtătoarea iubirii cosmice prin spațiul aerian.* Silfa trăiește oarecum în maniera dorului omenesc. Eul ei nu este în ea, ci în lumea păsărilor. Ea este mesagera dorințelor și dorului de dragoste din Univers.

În acest fel trebuie înțeleasă simpatia Silfelor pentru lumea păsărilor. Gnomii urăsc lumea amfibiilor, Ondinele își îndreaptă atenția către lumea peștilor, se tem și se îndepărtează de ea cu anxietate. Silfa dimpotrivă, caută pasărea în plin zbor și se simte bine să aducă, până și în penajul ei, sonoritățile aerului.

Dacă am întreba pasărea, cine a învățat-o să cânte, ea ar răspunde că Silfa este inspiratoarea ei. Silfa se complace în contemplarea păsării, dar ordinea cosmică îi interzice să devină ea însăși pasăre, căci are o altă misiune de îndeplinit. Ea trebuie să aducă plantelor nu numai lumina, ci și iubirea. În aceeași măsură în care Ondina este chimistul vegetalului, în aceeași măsură Silfa este purtătoarea lui de lumină. Ea impregnează planta cu lumină.

Rezultă de aici ceva cu totul deosebit. Lumina din plantă este forța Silfelor. Ea se adaugă forțelor chimice pe care le-o dăruiesc Ondinele. Din acest contact rezultă o activitate deosebit de suplă și de plastică. Substanțele urcă în plante, sunt elaborate de Ondine și transformate de Silfe cu ajutorul luminii. Silfele construiesc astfel forma ideală a plantei. Ele extrag din lumină și cu ajutorul ondinelor, planta arhetipală, planta ideală (Urphlanze). Toamna, când planta se ofilește și constituția ei materială se dezagregă, această formă arhetipală coboară în sol, constituind pentru Gnomii care o primesc acea rouă spirituală despre care am vorbit înainte. Gnomii pot atunci să perceapă tot ceea ce Cosmosul a realizat în plantă, tot ceea ce Soarele a depus în ea, grație Silfelor, și aerul, grație Ondinelor. Astfel, în timpul iernii, Gnomii din sânul pământului sunt ocupați să contemple ceea ce coboară, în acest mod, din lumea de sus. Ei concep atunci ideile cosmice, sub aspectul lor de forme vegetale ideale, coborâte spiritual în sol.

Cea mai mare parte a oamenilor ignoră complet această formă ideală a plantelor, căci ei nu le cercetează decât ca pe niște creaturi materiale. De aceea, botanica cuprinde erori considerabile. Voi menționa pe scurt una din aceste erori.

Aşa zisa fecundare a plantelor

Conform învăţăturii curente a ştiinţei materialiste, după ce planta îşi prinde rădăcina în sol, ea îşi dezvoltă tulpina şi frunzele şi în cele din urmă floarea. În floare se găsesc staminele şi pistilul. Se învaţă că, de obicei, polenul provenind de la o floare va fecunda pistilul unei alte flori rezultând astfel formarea unei seminţe. Aşa se învaţă pretutindeni. Se consideră că pistilul este, într-un fel, elementul feminin şi că ceea ce provine din stamine este elementul masculin. Şi atât timp cât vom rămâne încătuşaţi de concepţia materialistă nu vom putea înţelege altfel acest fenomen căci, privindu-l din acest punct de vedere, el are într-adevăr aspectul unei fecundaţii. Însă nu aşa se petrec lucrurile. Pentru a înţelege într-adevăr fecundaţia, procreerea vegetală, trebuie să cercetăm această formă - ideală a plantei, care rezultă din dubla muncă a Silfidelor şi a Ondinelor. Ea dormitează în pământ, în timp ce Gnomii fac de gardă în jurul ei. Această formă vegetală este aici, în lumea subterană. Gnomii o văd, o contemplă, o păzesc şi o protejează. Pământul devine sânul matern care închide în sine această formă - ideală. Este un lucru total diferit de ceea ce ne descrie ştiinţa materialistă.

Aici sus (vezi schema), planta care a traversat sfera Silfelor, intră în sfera Spiritelor Focului. Aceste Spirite ale Focului, locuitori ai căldurii luminoase, primesc căldura pământească în momentul în care ea a ajuns la gradul său cel mai înalt, sau la calitatea ei cea mai subtilă. Întocmai cum Silfele culeg lumina, *Spiritele Focului* sau *Salamandrele,* culeg căldura transportând-o până în corola florii.

Ondinele transmit plantei efectele Eterului Chimic; Silfele, pe cele ale Eterului luminii; Spiritele Focului transmit florii efectele Eterului căldurii. Grăuncele de polen provenite din stamine sunt de fapt nişte minusculi recipienţi aerieni pe care îi transportă aceste Spirite ale Focului, ducând căldura în ovar pentru viitoarea sămânţă. Pretutindeni, în toate florile, staminele acumulează căldura, care, prin intermediul polenului, este transmisă ovarului. Ceea ce se fomează astfel în ovar este de o esenţă strict masculină; este ceea ce a venit din Cosmos. Ne înşelăm crezând că vedem în ovar un principiu feminin şi în anterele staminelor un principiu masculin. În floarea însăşi nu se produce nici o fecundare: în ea se pregăteşte numai un germene masculin.

Adevărata fecundare este rezultatul întâlnirii dintre acest germen masculin, împrumutat căldurii cosmice şi prezent în grăunte, şi germenul feminin conţinut în sânul matern al pământului. Principiul feminin este

însăşi forma vegetală spirituală care a coborât în sol toamna, stabilindu-se acolo. Într-adevăr, pentru lumea vegatală, pământul este mama şi cerul este tatăl. Ceea ce se desfăşoară deasupra suprafeţei pământului nu poate avea niciodată un caracter matern. Deci, principiul matern nu poate sălăşui, în nici un caz, în ovar. În ovar nu găsim decât principiul patern adus din Cosmos prin Spiritele Focului. Am spus că principiul matern există în pământ: este forma - ideală a plantei. Sediul ei fizic este *Cambium*-ul, acea parte moale a tulpinii, dintre lemn şi scoarţă.

Natură calorică luminoasă: Spiritele Focului: purtători de căldură (masculini)

Natură aeriană, sfera Ondinelor: Silfele, purtătorii de lumină

Natură umedă aeriană, sfera chimică: Ondine, Eter chimic

Natură umedă - terestră Gnomi, doicile vieţii.

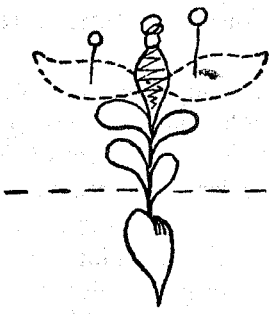

Adevărata fecundaţie se săvârşeşte graţie colaborării dintre Gnomi şi Spiritele Focului. În procreerea vegetală, Gnomii joacă rolul unor naşi spirituali. Fecundaţia se săvârşeşte iarna, sub suprafaţa solului, când sămânţa coboară în pământ unde întâlneşte forma ideală despre care am vorbit.

Vedeţi: când nu se cunoaşte latura spirituală a lucrurilor, când se ignoră activitatea spiritelor elementale, care se împleteşte necontenit în aceea a plantelor, se poate ajunge la imense erori. Căci, repet, nu există fecundaţie vegetală în afara sânului pământului. Pentru plantă, *Pământul este mama, iar Cerul este tatăl*; acestea trebuie luate chiar ad-literam. Gnomii primesc căldura cosmică pe care spiritele focului au concentrat-o în ovar, deci, în sămânţa ce provine din el, prin intermediul grăunţelor de polen care sunt minuscule vase aeriene ce vehiculează căldura. Spiritele focului sunt, deci, purtătorii căldurii.

Acum putem rezuma întreaga creştere a plantei: în primul rând

Gnomii, îmbogăţiţi cu ceea ce le-au dăruit Spiritele Focului, însufleţesc planta în lumea subterană, împingând-o în sus. Ei sunt alimentatorii vieţii. Ei furnizează rădăcinii Eterul vieţii, acest Eter al vieţii, care este propriul lor element.

În al doilea rând, Ondinele aduc plantei Eterul chimic. Apoi, Silfele aduc Eterul luminii, iar Spiritele Focului aduc Eterul căldurii. La sfârşit, fructul Eterului căldurii se reuneşte, în lumea subterană, cu Eterul vieţii.

Planta nu poate fi înţeleasă decât dacă o considerăm în raporturile sale cu tot ceea ce trăieşte şi se activează în jurul ei. Cel mai important fenomen al vieţii vegetale nu poate fi interpretat, atâta timp cât aceste mistere nu sunt pătrunse pe cale spirituală.

Din acest punct de vedere este foarte interesant de recitit acele pagini din opera lui Goethe prin care-şi exprimă mânia faţă de un botanist, un prieten de-al său, pentru faptul că oamenii nu se pot ocupa de plante fără a vorbi despre "nunţile eterne". Goethe, contemplând o pajişte înflorită, nu vede în ea teatrul unor astfel de "nunţi". Această idee îl şoca, nu i se părea conformă cu natura lucrurilor. Totuşi, pentru el, nu era decât o certitudine instinctivă. El nu putea şti care este realitatea spirituală a acestui fenomen. Simţea că nu poate exista o fecundaţie reală în corola florilor. Ignora ce se petrece în adâncul solului, şi în ce mod pământul este adevărata mamă a plantelor. El refuza, numai prin instinct, să admită afirmaţiile curente ale botaniştilor, intuind că ceea ce este descris ca fecundaţie vegetală nu este în realitate o fecundaţie.

Întrezăriţi acum legătura strânsă care uneşte pământul cu plantele. Vreau însă să vă atrag atenţia asupra încă unui aspect complementar. Atunci când spiritele focului se învolburează în aer, în special atunci când transportă polenul, pulberea antenelor, prin aer, ele sunt însufleţite de un intens sentiment, chiar mai intens decât cel ce le pune în mişcare pe Silfe. Silfele resimt Eul lor, propria lor fiinţă, în zborul peşcăruşilor. Spiritele focului resimt ceva analog faţă de fluturi şi faţă de toate insectele. Se simt bine urmându-le urmele în aer. Acest fapt le ajută să repartizeze undele de căldură şi să concentreze Eterul căldurii în ovarul plantelor.

În această activitate de unire a eterului căldurii - care trebuie să coboare spre sol - cu forma ideală a plantei, în scopul săvârşirii acestei opere, ele se simt aliate cu fluturii şi insectele. Ele se lansează din floare în floare, pe urmele lăsate de insecte, ele zboară împreună cu ele. Urmărind cu privirea un fluture sau o insectă simţim că aura ei este ceva cu totul deosebit. Ea nu se explică numai prin insecta însăşi. Albinele, de exemplu, au o *aură* limpede, scânteietoare, de o luminozitate minunată, s-ar putea

spune orbitoare. Nu se poate explica acest fapt, decât dacă remarcăm că albina este fără încetare însoțită de un Spirit al Focului care este intim legat de ea. Albina zboară - pentru privirea spirituală - în centrul unei orbitoare aure. Ea transportă acest Spirit al focului din floare în floare, din arbore în arbore. El cunoaşte, datorită albinei, sentimentul Eului său şi ar dori să se unească complet cu ea.

Tocmai prin aceasta insectele dobândesc această stranie forță, despre care v-am vorbit înainte, această facultate de a străluci în Cosmosul spiritual; ele pot spiritualiza în întregime materia fizică ce le-a fost dată, făcând-o să radieze în spațiul cosmic. Întocmai cum căldura dă strălucire focului, tot astfel insectele de la suprafața pământului, înflăcărate pentru această sarcină cosmică de către Spiritele Focului care le însoțesc, dau cea mai vie strălucire acestei substanțe fizice spiritualizate care radiază în Cosmos, strălucire pe care omul o percepe în momentul coborârii sale către Pământ, pentru a se reîncarna.

Spiritele focului veghează activ, pe de o parte, la această materie spiritualizată care radiază în Cosmos, şi pe de altă parte la focul concentrat, la căldura concentrată care pătrunde până în centrul Pământului pentru a trezi, prin intermediul Gnomilor, forma spirituală a plantei, care este adâncită în sol, formă pe care au realizat-o Silfele şi Ondinele.

Acesta este ciclul spiritual al creşterii vegetale. Omul presimte, în mod obscur, că planta care învezeşte, care înfloreşte, închide un întreg mister. Dar de obicei el nu poate pătrunde acest mister. Cunoscând toate acestea nu înseamnă că înlăturăm misterul, că "îndepărtăm pulberea multicoloră de pe aripile fluturelui", ci că aprofundăm acest mister. Dimpotrivă, ceea ce ne uimeşte, ne minunează şi ne încântă în lumea vegetală, ne apare şi mai minunat în momentul în care percepem, în spatele plantei fizice, munca atât de complexă a Gnomilor, înzestrată cu o deosebită inteligență, prin activitatea cărora plantele tâşnesc afară din sol. Întocmai cum inteligența omenească scapă legilor gravitației, iar capul omenesc se ridică cu uşurință ca şi când n-ar avea nici o greutate, tot astfel, inteligența luminoasă a Gnomilor învinge forțele pământeşti făcând să crească vegetalul. Ei trezesc viața, acolo jos. Dar viața nu ar putea continua dacă nu ar fi susținută şi prin chimism; este tocmai ceea ce aduc Ondinele. Apoi, lumina necesară constituie darul Silfelor.

Vedem astfel în adânc, în albastrul închis, gravitația, care primeşte un elan contrariu prin Gnomi; apoi, de jur împrejur, învăluind planta ca un roi, manifestat prin aspectul frunzelor, forța Ondinelor care leagă şi dezleagă substanțele. De sus, din regatul Silfelor, coboară lumina care realizează forma plastică ideală a plantei, ce recoboară apoi pentru a fi primită de sânul matern al Pământului, înconjurată de Spiritele Focului ce

condenseazã în sãmânţa minusculă toată căldura cosmică. Această căldură este dăruită Gnomilor o dată cu forţa semineţei; pentru ca ei să urce apoi planta, extrasul Focului şi al Vieţii.

Vedeţi astfel cui datorează Pământul forţa sa de respingere, densitatea sa: antipatiei pe care o trăiesc Gnomii şi Ondinele faţă de lumea amfibiilor şi lumea peştilor. Densitatea Pământului este tocmai această antipatie, această voinţă a Gnomilor şi a Ondinelor de a rămâne ceea ce sunt. Dimpotrivă, lumina şi căldura care coboară spre Pământ sunt expresiile simpatiei şi iubirii ce însufleţesc Silfele prin spaţiile aeriene, şi expresiile ardorii şi dorinţei de sacrificiu, care însufleţesc Spiritele Focului. Astfel, lumea spirituală se înclină cu bunăvoinţă în faţa lumii de jos. Deci putem spune: densitatea pământească, magnetismul pământesc, gravitaţia pământească tind, se înalţă să întâlnească forţele coborâtoare ale iubirii şi ale dorinţei de sacrificiu. Din această lansare a forţelor unele către celelalte, a forţelor care urcă şi a celor care coboară, a densităţii, a gravitaţiei şi a magnetismului pe de o parte, şi a iubirii şi sacrificiului pe de altă parte, se naşte la punctul de întâlnire, la suprafaţa solului, lumea vegetală. Ea dă o formă vizibilă iubirii cosmice, sacrificiului cosmic, gravitaţiei cosmice şi magnetismului cosmic.

Iată adevărata realitate, iată ceea ce presimţim contemplând farmecul şi prospeţimea lumii vegetale. Nu vom putea înţelege toate acestea decât dacă vom şti să aruncăm o punte între aparenţa fizică, lumea sensibilă, şi realitatea spiritului, lumea suprasensibilă. Prin aceasta, ne-am permis să rectificăm în trecere eroarea capitală a botanicii materialiste care denumeşte "fecundaţie" fenomenul ce are loc în partea de sus a plantei, în floare. Ceea ce se petrece în această regiune nu este o fecundaţie ci, este pregătirea semineţei cosmice - esenţialmente masculină - destinată viitoarei plante, care va ieşi din sânul matern al Pământului ce conţine germenele feminin.

Conferinţa a opta

V-am vorbit anterior despre celălalt aspect al naturii, despre entităţile supra-sensibile, invizibile, care însoţesc cu prezenţa lor toate fenomenele sensibile şi vizibile. Vechea clarvedere instinctivă percepea aceste entităţi cu claritatea cu care se percep fiinţele corporale. Putem spune că, în zilele noastre, ele s-au sustras privirii umane. Însă, dacă lumile Gnomilor, Ondinelor, Silfelor şi Spiritelor Focului nu ne mai sunt astăzi tot atât de perceptibile ca regnul animal, acest lucru este rezultatul metamorfozării pe care a suferit-o omul în cursul evoluţiei sale.

În stadiul actual, omul nu poate dezvolta pe Pământ viața sufletului și a spiritului său decât cu ajutorul corpului fizic și corpului eteric. El nu se poate lipsi de corpul eteric, pentru dezvoltarea sufletului său, nici de corpul fizic, pentru dezvoltarea spiritului său. Astfel corpul fizic furnizează vieții spiritului uneltele care îi sunt necesare (organele senzoriale), însă nu este apt să se pună în raport cu entitățile supra-sensibile care stau la baza lumii sensibile. Exact același lucru se petrece și cu corpul eteric, care este indispensabil activității sufletului. Din această cauză, aproape o jumătate din anturajul nostru pământesc ne scapă, iar lumea spiritelor elementare nu ne mai este, în mod curent, accesibilă.

Percepțiile fizice și percepțiile eterice nu le pot sesiza. Vom încerca să dăm o imagine mai precisă lucrurilor ce scapă astfel cunoașterii oamenilor.

În partea de jos a scării animale există o mulțime de creaturi puțin evoluate care, în general, sunt formate dintr-o masă moale și gelatinoasă. Aceste ființe trăiesc în elementul lichid, formându-se în el. Ele nu au schelet sau vreun sprijin solid în interiorul corpului. Fac parte din creația terestră tardivă. Ele îndeplinesc acum, pe un Pământ deja evoluat, ceea ce a putut îndeplini omul, strămoșul tuturor ființelor pământești, pe Saturn, în perioada în care și-a construit capul său. De aceea aceste ființe nu ajung să își durifice interiorul corpului lor, rămânând nevertebrate.

Gnomii sunt entitățile care completează, în natura exterioară, într-o formă spirituală, ceea ce lipsește acestor nevertebrate care, pornind de la cele mai rudimentare forme, ajung la amfibii și pești. (Aceștia nu au decât o schiță de schelet). Această serie de forme primitive devine, datorită Gnomilor, un tot. Relațiile care unesc ființele acestei lumi au naturi foarte diferite. Între Gnomi și aceste animale inferioare există relații de antipatie. Gnomii se feresc fără încetare de a se metamorfoza în aceste forme animale. Ei sunt spirite remarcabil de inteligente și răutăcioase. Inteligența lor este dotată cu percepție. Deci, sub toate raporturile ei sunt contrariul nevertebratelor. Prin rolul pe care-l joacă în creșterea plantelor, ei le completează le desăvârșesc. Astfel, nevertebratele nu sunt dotate decât cu o conștiență obscură; Gnomii, dimpotrivă, au conștiența cea mai clară posibilă. Nevertebratele sunt lipsite de schelet; Gnomii adună - s-ar putea spune - forțele dense ale gravitației pentru a-și forma un corp din ele. Acest corp, făcut în întregime din gravitație, din masă și greutate invizibilă, este expus fără încetare pericolului dezagregării și pierderii substanței. Gnomii sunt în permanență obligați să și-l recreeze, împrumutând în permanență substanța de la forțele gravitației, pentru a-și salva propria lor existență.

Atenţia lor este încontinuu încordată. Nici o creatură pământească nu are o atenţie atât de mare ca a Gnomilor faţă de tot ce îi înconjoară. Ei observă totul, remarcă totul. Ei trebuie să cunoască totul, să ştie totul, pentru a-şi putea păzi viaţa rămânând mereu ceea ce sunt. Dacă ar aţipi o clipă, asemenea oamenilor, acest lucru le-ar fi fatal.

Există în limba germană o foarte veche expresie: "a fi atent ca un kobold". Kobolzii sunt nişte gnomi. Voind să îndemnăm pe cineva la vigilenţă, îi spunem: "Fii tot atât de atent ca un Gnom!" Gnomii sunt deosebit de atenţi, şi dacă un Gnom ar putea sta în primul rând al sălilor de clasă, ar putea da elevilor un excelent exemplu. Gnomii mai au însă şi o altă însuşire: un instinct, aproape invincibil, de independenţă şi libertate. Ei se preocupă prea puţin unii de ceilalţi, iar atenţia lor este îndreptată către lumea exterioară. Un gnom aproape că nu se interesează de ceilalţi Gnomi, dar tot ceea ce îl înconjoară îl interesează în mod deosebit.

După cum am spus, corpul nostru ne împiedică să percepem poporul acestor mici fiinţe. În cazul în care acest obstacol ar dispărea, fiinţele elementare ne-ar apărea tot atât de vizibile ca şi celelalte fiinţe. Cel care ajunge să treacă în plină conştienţă prin clipa de adormire care precede somnului, acela face cunoştiinţă cu Gnomii. Amintiţi-vă despre cele ce vi le-am spus odată la Goetheanum când am vorbit despre "Viaţa sufletului". Visul, aşa cum îl cunoaştem, nu se prezintă conştienţei obişnuite sub forma sa reală, ci îmbrăcat cu o mască. De asemenea, visul care se produce în clipa aţipirii poartă şi el o mască. Nu ne putem elibera atât de rapid de aparenţele celor vieţuite în timpul zilei, nici de organele noastre interne care iau adesea în vis un aspect simbolic: inima se transformă, de exemplu, într-o maşină de foc, plămânii se transformă în aripi etc. Dar toate acestea sunt numai măşti. Dacă ne-am putea vedea visele neacoperite de măşti, dacă am putea pătrunde în vis fără ca fiinţele pe care le întâlnim aici să ne deghizeze, atunci am putea percepe întreaga cohortă a kobolzilor, a spiriduşilor, care ar veni în acel moment să ne întâlnească.

Este mai bine ca omul să fie ferit, în viaţa curentă, de vederea inopinată a acestor fiinţe, căci i-ar fi frică de ele. Într-adevăr, aceşti Spiriduşi, aceşti Gnomi pe care i-am vedea alergând în întâmpinarea noastră, sunt reflexele fidele ale tuturor forţelor distructive pe care omul le poartă în el. Omul ar lua cunoştinţă de tot ceea ce îl distruge şi îl destramă fără încetare. Dacă omul ar percepe aceşti gnomi, fără a fi pregătit, ei i-ar apărea ca un simbol al morţii. Spaima lui ar fi teribilă, căci, nefiind avizat, nu i-ar putea înţelege cu o gândire obişnuită. Ar avea sentimentul că aceste fiinţe sosesc în grabă, în clipa adormirii lui, pentru a-l îngropa. Căci acesta

este aspectul experienței noastre: Gnomii ne îngroapă în lumea astrală, în clipa în care adormim.

La drept vorbind, acest fapt nu se petrece decât în această clipă a adormirii, căci lumea sensibilă este dublată și de alte Spirite elementare, ca Ondinele sau Spiritele apei. Aceste ființe fluide, în metamofoză continuă, trăiesc în apă întocmai cum Gnomii trăiesc în pământ. Am văzut rolul pe care îl au ele în creșterea plantelor, dar ele mai au un rol de jucat și față de regnul animal, îl completează. Ondinele sunt în raport cu animale ceva mai evoluate decât cele despre care am vorbit acum; cu animalele al căror corp pământesc este mai diferențiat. Aceste animale, a căror serie se ridică spre pești și amfibii superioare, sunt înzestrate cu o carapace solzoasă sau o carapace foarte dură. Ele nu pot trăi decât la adăpostul unui înveliș foarte rezistent. Forțele care înzestrează aceste animale cu o astfel de protecție, care s-ar putea considera ca un schelet exterior, sunt tocmai forțele Ondinelor. Gnomii susțin spiritual animalele cele mai înapoiate, animalele inferioare. Însă animalele care au nevoie de un adăpost, de o carapace, primesc acest dar din partea Ondinelor. Ele le conferă, într-un mod încă primitiv, echivalentul a ceea ce este pentru noi cutia craniană. Ele fac, din fiecare dintre aceste creaturi, un cap. Aceste entități invizibile, care sunt pretutindeni în spatele lumii vizibile, îndeplinesc sarcini considerabile în ordinea universală. Veți constata cu ușurință că, știința materialistă se retrage ori de câte ori ar trebui să explice un fenomen natural, ca acestea despre care am vorbit. Ea nu este capabilă, de exemplu, să explice cum se mișcă animalele moi și gelatinoase în mediul lichid: ignoră faptul că Gnomii susțin spiritual aceste animale. Apariția carapacelor în jurul anumitor animale creează o mare dificultate științei materialiste. Ea nu știe că Ondinele, deja dotate cu o anumită sensibilitate, temându-se să nu se piardă în animalitate, emit, aruncă în permanență în afara lor, ceea ce va constitui aceste carapace, acești solzi, aceste cochilii protectoare ale animalelor semi-evoluate.

Referindu-ne la Ondine, trebuie să repetăm cele afirmate mai sus: ele nu pot fi percepute, în starea curentă a coștienței omenești, căci corpul nostru este cel care se opune. În afara lui, le-am putea percepe la fel de bine cum percepem frunzele plantelor sau animalele.

Dar când omul se cufundă în somnul adânc, și când este capabil să vadă prin acest somn, grație inspirației, el vede cum pe malurile oceanului astral, în care ne-au cufundat Gnomii în momentul adormirii, vede în fața privirii lui spirituale, Ondinele. Ele sunt vizibile în somnul profund. Acest somn aduce cu sine o stingere completă a conștienței obișnuite, iar

conştienţa care luminează acum prin inspiraţie, are ca obiect lumea minunată a transformării lichidelor, a nenumăratelor sale metamorfoze. Întocmai cum conştienţa diurnă ne arată obiectele cu contururi precise şi cunoscute din jur, tot astfel conştienţa nocturnă luminată ne oferă vederea acestor entităţi ondulatorii şi schimbătoare: o tălăzuire grandioasă, o imensă revărsare de valuri, un continuu flux şi reflux. În aceasta constă somnul nostru profund: el este format în întregime din acest ocean viu şi mişcător, care ne înconjoară, şi care, în realitate, este lumea Ondinelor.

În ceea ce priveşte Silfele, lucrurile au un aspect diferit. Şi ele completează şi desăvârşesc o anumită parte a regnului animal, dar de această dată, sub un alt aspect. Am putea spune că Gnomii şi Ondinele adaugă elementul "cap" animalelor care nu au cap. Or, v-am spus că păsările sunt în întregime "cap". Întregul lor corp se rezumă la organizarea "cap". Ceea ce Silfele adaugă spiritual lumii păsărilor este tocmai ceea ce le lipseşte: complementul corporal. Ele desăvârşesc păsările în domeniul organic, care corespunde la om "schimburilor vitale" şi membrelor. Păsările zboară, labele lor fiind ca atrofiate. Silfele, dimpotrivă, au membrele extrem de alungite. Se poate spune, păstrând bineînţeles proporţiile, că ele reprezintă aici, în mediul aerian, elementul spiritual pe care "vaca" îl încarnează jos, în materia fizică. De aceea se poate spune că Silfele îşi au *eul* lor în rasa păsărilor, căci tocmai *eul* lor este cel care le leagă de Pământ. Omul dobândeşte eul său tocmai pe Pământ; Silfele sunt legate de Pământ prin rasa păsărilor. Ele datorează zburătoarelor eul lor, sau, cel puţin conştienţa eului lor.

După ce omul a dormit în timpul nopţii, fiind înconjurat de această mare astrală care se mişcă fără încetare, luând miile de forme ale Ondinelor, el se trezeşte. Visul care se produce în clipa trezirii este remarcabil. Dar, pentru conştienţa obişnuită el apare şi de această dată sub o mască, fiind deghizat în reminiscenţele vieţii diurne, în simboluri organice. Dacă am putea trăi acest vis în toată puritatea sa, ne-am afla în faţa lumii Silfelor, dar aceste Silfe ar lua o înfăţişare stranie. Ni s-ar părea că Soarele vrea să trimită spre noi ceva ce nu poate acţiona decât cu dificultate asupra omului, ceva care tinde să ne înghită spiritual. Vom vedea imediat de ce se petrec lucrurile astfel. Să reţinem că, dacă omul ar putea percepe visul de la trezire, fără mască, în toată puritatea sa, el ar simţi cum irumpe în el o lumină ondulatorie şi fluctuantă. Această experienţă ar avea un aspect destul de dezagreabil, căci membrele alungite ale Silfelor i-ar apărea asemenea unei reţele de plasă fluidă care îl strâng, îl înlănţuie, îl fac captiv. I s-ar părea că dacă lumina ar irumpe din toate direcţiile, ea l-ar

cuprinde făcându-l foarte receptiv şi sensibil faţă de această lumină. Poate, în anumite clipe, el ar simţi această lumină ca pe o uşoară mângâiere. Ceea ce vreau să vă fac să înţelegeţi - nu este decât o foarte slabă indicaţie - este faptul că această lumină vie, activă, această lumină mişcătoare care ne atinge, are forma Silfelor.

Am ajuns acum la Spiritele Focului. Ele formează complementul spiritual al lumii uşoare a fluturilor. Ştim că fluturele îşi dezvoltă cât mai puţin corpul fizic, cât mai imaterial, cât mai subtil. El este însă o fiinţă de lumină. Spiritele focului sunt entităţile care completează şi desăvârşesc fluturele. Astfel, putem ajunge la următoarea imagine: pe de o parte, ne imaginăm un fluture fizic foarte mărit, iar pe de altă parte, un Spirit al Focului. (Aceste două fiinţe sunt rareori reunite, în afară de cazurile pe care vi le-am indicat înainte). Din această fuziune, din coeziunea ce se realizează între fluture şi Spiritul Focului, va rezulta imaginea unui *om înaripat*. Pentru aceasta trebuie să dăm fluturelui dimensiunea necesară, acordând în acelaşi timp Spiritului Focului mărimea unui om. Rezultatul fuziunii acestor două fiinţe este imaginea înaripată a fiinţei omeneşti.

Vedem astfel modul în care Spiritele Focului completează, din punct de vedere spiritual, fluturii, aceste animale atât de aproape de spiritual. Ele îi completează de jos. Gnomii şi Ondinele completează animalele inferioare de sus, în partea capului lor. Silfele şi Spiritele Focului completează păsările şi fluturii de jos.

Întocmai cum omul poate pătrunde misterul visului şi al somnului, tot astfel el poate pătrunde şi în misterele conştienţei diurne, stării de veghe. În această stare, omul utilizează foarte activ corpul său fizic, însă nu reuşeşte să fie conştient de Spiritele Focului care îl înconjoară şi care sunt în strânsă legătură cu gândirea sa, cu tot ceea ce porneşte din organizarea sa "cap". Dacă el reuşeşte să rămână perfect treaz, în plină conştienţă diurnă, reuşind în acelaşi timp să iasă din el însuşi, într-o anumită măsură, deci dacă reuşeşte să rămână solid ancorat în gândirea sa, cu picioarele bine aşezate pe pământ, proiectându-se în acelaşi timp în afara corpului său, fiind simultan *eu* şi *non-eu*, *subiect* şi *obiect*, atunci el se va contempla ca fiinţă-gândire, el va percepe Spiritele Focului. Căci ele ţes în Univers elementul spiritual care, văzut din cealaltă parte, face gândurile noastre perceptibile.

Astfel, viziunea Spiritelor Focului dă posibilitatea omului să se contemple ca fiinţă-gând; el încetează de a mai fi cel care emite gânduri; el încetează de a mai fi un simplu gânditor, cel care naşte gânduri: el *se vede* ca gânditor, el vede cum gândurile se fac şi se desfac. În acel moment,

gândurile nu mai sunt legate de om, ci ele apar ca gânduri cosmice. Sunt forţe ce activează şi trăiesc în Univers. Se remarcă atunci că, tocmai capul omenesc este cel care ne dă iluzia că gândurile sunt închise în craniu. În realitate ele se reflectă în creier ca într-o oglindă; în creier nu există decât imaginile lor reflectate. Substratul real al gândurilor aparţine sferei Spiritelor Focului. Pătrunzând în această sferă, găsim în gânduri nu numai propriul eu ci şi conţinutul de gândire al Universului, adică un conţinut "imaginativ". Omul care are destulă forţă pentru a putea ieşi din el însuşi, în plină conştienţă, în plină stare de veghe, pătrunde în lumea gândurilor cosmice.

Permiteţi-mi să mai adaug: atunci când evenimentele pământeşti sunt contemplate pornind, nu de la un corp omenesc, ci şi din sfera Spiritelor Focului, asistăm la tablourile evoluţiei pământeşti ce sunt schiţate în "Ştiinţa ocultă". În aceste tablouri, gândurile devin gânduri-cosmice, percepute în sfera Spiritelor Focului. Deci, din punctul de vedere omenesc, aceste lucruri sunt profund reale, până în consecinţele lor.

Gnomii şi Ondinele locuiesc o regiune a Universului care se învecinează cu regiunea conştienţei obişnuite a oamenilor. Ei se află de cealaltă parte a pragului. Conştienţa obişnuită a oamenilor este ferită de a le percepe, întrucât aceste entităţi nu sunt deloc binevoitoare. Unele dintre ele sunt benefice, de exemplu, cele care cresc plantele. Altele însă sunt malefice. În clipa în care omul pătrunde în lumea în care ele vieţuiesc, el se află în faţa entităţilor bune şi rele. Veţi vedea imediat că nu este deloc uşor să le deosebeşti. Ne este dat un punct de reper prin faptul că, entităţile benigne se consacră în special regnului vegetal şi regnului mineral. Cele maligne caută în permanenţă să se apropie de regnul animal şi de om; însă cele mai rele dintre toate se apropie de toate regnurile.

Ne putem face o idee destul de precisă despre natura malefică a acestor entităţi, dacă le cercetăm pe acelea care caută să se apropie de animale şi de oameni. Ele vor să realizeze în om tocmai ceea ce au primit ca sarcină surorile lor binefăcătoare, de la ierarhiile superioare, ca să realizeze în plante şi minerale.

Unele aparţin lumii Gnomilor şi Ondinelor. Ele au ca scop să realizeze fizic, în om, ceea ce ele n-ar trebui să realizeze decât la animalele inferioare. Prezenţa acestor fiinţe vătămătoare permite apariţia, în om şi în animalele superioare, a unor forme vegetale şi animale parazitare. Spiritele elementare răutăcioase fac să apară paraziţii care trăiesc pe seama sângelui sau a ţesuturilor omului şi animalului.

În momentul în care omul trece pragul, pătrunzând în lumea

spirituală, el percepe subtilităţile acestei lumi. Dar imediat, din toate părţile i se întind capcane; şi realmente este bine ca în acest moment să asculte sfatul Kobolzilor: să înveţe să fie atent! Spiritiştii, de exemplu, fac greşeala de a nu cunoaşte acest lucru. Totul este capcană, dincolo de prag!

Suntem tentaţi să ne întrebăm: la ce servesc aceste spirite răufăcătoare ale lumii Gnomilor şi Ondinelor care dau naştere plantelor şi formelor animale parazitare? Ei bine, dacă aceste spirite răufăcătoare nu ar exista aici, omul nu ar putea dobândi niciodată forţa de a dezvolta masa sa cerebrală. Ne-am apropiat astfel de un mister cu o înaltă semnificaţie.

Îl voi prezenta în trăsăturile sale generale. Reprezentaţi-vă omul în tripla sa organizare:

schimburi vitale şi membre
torace şi funcţiuni rimice
cap, sistem nervos şi simţuri.

Să lăsăm deoparte organizarea ritmică. Anumite fenomene se desfăşoară sus, altele jos. Cercetând fenomenele care se desfăşoară în partea de jos, atenţia ni se îndreaptă către procesele de eliminare - fie prin rinichi, fie prin intestin - procese care de fapt nu trebuie disprețuite. Există o scurgere de substanţă spre jos. Obişnuim să considerăm acest lucru ca pe o simplă secreţie. Însă, pe măsură ce substanţa este eliminată, în partea inferioară a corpului apare ceva - de natură spirituală - ceva, ce corespunde părţii superioare a creierului. Ceea ce se petrece în partea inferioară a corpului se realizează numai pe jumătate în ceea ce priveşte dezvoltarea *fizică*. Şi totuşi, eliminarea există tocmai datorită faptului că funcţiunea eliminatorie nu-şi mai continuă activitatea în mod fizic, ci în mod spiritual. În partea de sus, procesele se continuă până la capăt: capătă o formă fizică ceea ce, jos rămâne numai în stadiu spiritual. Sus, există un creier fizic, iar jos, un creier spiritual. Dacă fenomenul care se desfăşoară jos ar fi prelungit, dacă ar fi condus până la ultimele sale metamorfoze, elementul final la care s-ar ajunge ar fi creierul.

Masa cerebrală este un produs de secreţie care s-a diferenţiat, continuând să evolueze. Acest fapt biologic are o considerabilă importanţă medicală şi medicii secolelor 16 şi 17 mai ştiau ceva despre acest lucru. În zilele noastre se tratează cu dispreţ - adesea pe bună dreptate - vechea terapeutică ce consta în utilizarea excrementelor animale sau umane; Aceasta, datorită faptului că se ignoră că excrementele conţin ceea ce s-ar putea numi "mumiile spiritualului". Bineînţeles nu vreau să elogiez aici

această terepeutică "stercorala" care a supraviețuit până în ultimele secole. Vreau numai să vă atrag atenția asupra importantelor adevăruri, ce se pot raporta la ceea ce v-am spus înainte.

Creierul este în esență o metamorfoză superioară a produselor de excreție. De aici decurge relația strânsă dintre bolile cerebrale și bolile intestinale. De aici și corelația dintre vindecarea creierului și vindecarea intestinului. Vedeți, pentru că există Gnomi și Ondine, pentru că există o lume în care aceste ființe pot exista, tocmai de aceea există și forțele care pot da naștere paraziților din regiunea inferioară a organismului uman, dar care permit - pe de altă parte - produselor de excreție din regiunea superioară să se metamorfozeze în creier. Dacă Gnomii și Ondinele nu ar exista, în nici un caz noi nu am avea un creier. Ceea ce am spus despre caracterul distrugător al acestor Spirite elementare își păstrează întreaga sa valabilitate: creierul este sediul distrugerii, nimicirii.

Altfel se poate vorbi despre forțele edificatoare ale Silfelor și Spiritelor Focului. Referindu-ne la aceaste ultime două grupe de entități, putem spune că cele benigne se mențin departe de oameni și de animale; activitatea lor este legată de creșterea plantelor, după cum v-am arătat. Însă, o parte dintre ele sunt la fel de maligne, făcând să coboare în regiunile apei și ale solului terestru ceea ce ar trebui să rămână sus, în regiunea aerului și a căldurii.

Pentru a înțelege cum se petrec lucrurile atunci când aceste Spirite elementare fac să coboare în regiunea umedă-terestră elementele care aparțin regiunii calde-aeriene, să cercetăm de exemplu beladona.

Beladona este o plantă a cărei floare a primit, așa zis, sărutul unei Silfe. Astfel, ceea ce fusese o sevă vegetală benefică, a devenit un suc veninos. Avem aici un exemplu pentru ceea ce putem numi "depășire a sferelor". Sus, în aceste regiuni cosmice în care lumina este o substanță tot atât de reală ca orice lucru pământesc pe care-l vedem și-l pipăim, este normal ca Silfele să-și desfășoare forțele de înlănțuire, pe care le-am descris atunci când v-am vorbit despre lumina care vă atinge și vă mângâie la trezire. Păsările au nevoie de toate aceste forțe.

Dacă Silfele coboară mai jos, aplicând lumii plantelor din sfera pământească-umedă ceea ce n-ar trebui să aplice decât la înălțime, atunci, aici va rezulta un suc deosebit de veninos. Paraziții sunt datorați Gnomilor și Ondinelor. Otrăvurile sunt datorate Silfelor. De fapt, otrăvurile sunt lucruri cerești care au coborât prea jos. Oamenii și animalele mor, dacă mănâncă fructul beladonei. Fructul acesta seamănă cu o cireașă, dar se deosebește de aceasta prin faptul că este ascuns într-un caliciu verde, este

scufundat în acest caliciu, încât se poate citi până şi în aspectul exterior al plantei ceea ce v-am arătat. Vedeţi, dimpotrivă, ceea ce se petrece cu mierlele şi cu sturzii: aceste păsări devorează fructul beladonei, fără să se otrăvească. Căci Silfele acestei plante aparţin aceleiaşi sfere ca şi ele. Reţineţi acest fapt remarcabil: omul şi animalele patrupede care sunt legate de pământ prin organele lor inferioare, sunt omorâte prin pricipiul pământesc alterat al acestei plante. Mierlele şi sturzii, care trăiesc din darul Silfelor - şi Silfele binefăcătoare le acordă în permanenţă acest dar - suportă minunat acest decalaj de forţe. Ceea ce constituie o otravă pentru creaturile de pe pământ, este un aliment pentru ele.

Aceasta ne permite să aruncăm o privire de ansamblu asupra activităţii Gnomilor şi Ondinelor. Pornind de la forţele pământului, dau naştere unei întregi serii de paraziţi care afectează celelalte organisme vii. Activitatea Silfelor maligne, pornind din lumea de sus, dă naştere aici otrăvurilor.

Atunci când Spiritele Focului pătrund anumite fructe cu forţele care aparţin de fapt lumii fluturilor - forţe necesare dezvoltării fluturilor - dacă ele coboară aceste forţe în fruct, rezultă de aici o otravă care se găseşte, de exemplu, în anumite migdale. Partea comestibilă din fructe este în acest caz arsă de Spiritele Focului. În celelalte fructe există în centru un miez, un sâmbure alb, dar acesta este îmbrăcat într-o pulpă mustoasă. Pulpa comestibilă a migdalei a fost, să zicem, calcinată, arsă. Dacă Spiritele Focului îşi depăşesc rolul, această decalare a sferelor conduce la o acţiune malefică: pulpa fructului nu este arsă numai în centrul ei, în sâmbure, ceea ce este benefic, ci în întregime, astfel încât migdala devine otrăvitoare. Aici este acţiunea malefică, decalată, a Spiritelor Focului. Vedeţi deci modul în care Spiritele elementare, care sălăşuiesc în lumea imediată de după prag, produc - dacă activitatea lor se decalează - paraziţi, otrăvuri, deci boli. Vedeţi de asemenea că omul cu o sănătate perfectă trebuie să ştie să se protejeze faţă de anumite pericole care îl înconjoară.

Toate acestea sunt în raport cu gradul de virulenţă al forţelor distrugătoare şi răufăcătoare, datorate entităţilor elementare. Dintr-un anumit punct de vedere, ele îşi au utilitatea lor. Aceste entităţi stau la baza tuturor creşterilor şi dezvoltărilor naturale, dar stau în acelaşi timp şi la baza tuturor distrugerilor necesare.

Aceste adevăruri, cunoscute de vechea clarvedere, străbat marile viziuni pe care le-au avut hinduşii în legătură cu Brahma, Vishnu şi Shiva.

Brahma reprezenta sfera cosmică activă, acea sferă care poate apropia omul în mod legitim. Vishnu reprezenta activitatea cosmică, care se

poate alia cu omul în măsura în care acesta se transformă în permanență, repară, înlocuiește, aruncând ceea ce a edificat înainte. Shiva reprezenta forțele distructive. În epoca îndepărtată a civilizației, hinduse, se spunea: Brahma este înrudit cu Spiritele Focului și cu Silfele; Vishnu cu Silfele și Ondinele; Shiva este înrudit cu Ondinele și Gnomii. Ca de obicei, în aceste străvechi concepții găsim expresia imaginativă a secretelor pe care trebuie să le regăsim astăzi prin studiul naturii.

Am cercetat diversele afinități care unesc Spiritele elementare cu regnul vegetal; am cercetat apoi raportul lor cu regnul animal. Am constatat pretutindeni că, entitățile aflate dincolo de Prag intervin în fenomenele și în creaturile de aici. Numai când vom înțelege interacțiunile vii dintre aceste două categorii de ființe, vom putea spera să înțelegem reala dezvoltare a lumii vizibile. Cunoașterea lumii suprasensibile îi este de mare folos omului căci, în clipa în care va trece prin porțile morții, lumea sensibilă care îl înconjurase va dispărea și cealaltă lume va deveni universul lui. În stadiul actual al evoluției sale, el nu va ști să găsească poteca sa din cealaltă lume, dacă nu a învățat înainte să citească, în aparențele sensibile, scriitura secretă ce îi indică poteca; dacă nu a învățat deja să discearnă în animalele pământului, apei și aerului - și chiar în animalele luminii, care sunt fluturii - limbajul Spiritelor elementare, în compania cărora este chemat să-și petreacă viața dintre moarte și o nouă naștere.

Ceea ce vedem din aceste entități, în timpul vieții noastre pământești, nu constituie decât învelișul lor brut, grosolan. Adevărata lor natură, suprasensibilă, nu o vom cunoaște decât după ce vom ajunge în lumea spirituală, cu condiția de a duce cu noi acolo, toate facultățile noastre de discernământ și înțelegere.

Conferința a noua

Ființele invizibile, Spiritele elementare despre care am vorbit până acum, care dublează lumea fizică, jucând în ea un rol considerabil - poate chiar mai mare decât ființele vizibile - aceste spirite nu pot fi bine cunoscute decât dacă le observăm în toate împrejurările vieții lor, întocmai cum facem pentru ființele vizibile.

Trebuie să presupuneți că acestor entități Universul le apare într-o lumină total diferită de cea în care apare el creaturilor din lumea sensibilă, căci ele nu posedă un corp fizic ca ultimele. Ceea ce înțeleg despre Univers, ceea ce percep din el, diferă radical de tot ceea ce văd, de exemplu,

oamenii. Să dăm un exemplu: omul simte că Pământul este un glob pe care el merge. Când suprafaţa globului se înmoaie puţin datorită condiţiilor meteorologice, omul are o senzaţie dezagrabilă. Îi este greu să se cufunde. El are necesitatea să stea să simtă scoarţa pământului dură şi compactă.

Această stare sufletească a omului faţă de Pământ este complet străină Gnomilor. Ei se afundă în permanenţă în pământ şi întreaga masă a globului nu este pentru ei decât un spaţiu vid, penetrabil din toate direcţiile. Ei au oriunde liber acces. Pietrele, metalele, nu îi împiedică. Ei se deplasează fără pic de efort în această sferă care este goală pentru ei, printr-un fel de locomoţie ce poate fi cu greu definită în limbajul nostru omenesc. Ei au o senzaţie lăuntrică a diferenţelor fizice şi chimice din măruntaiele pământului pe care-l străbat astfel. Simt diferitele elemente constitutive ale solului şi subsolului. Starea lor sufletească are intensităţi variabile, în raport cu drumul lor printr-un filon de metal sau, printr-un strat de calcar.

Insist asupra acestui lucru: Este vorba chiar despre o senzaţie lăuntrică, despre un sentiment lăuntric. Ei străbat substanţele, neavând nici o idee despre acest glob solid pe care-l numim Pământ. Ei şi-l reprezintă însă ca pe un spaţiu în sânul căruia încearcă diverse sentimente: sentimentul aurului, sentimentul mercurului, al argintului, al piritei, al argilei, al granitului etc. Tocmai pentru că Gnomii îşi petrec viaţa vagabondând prin filoanele diferitelor sedimente, ei dobândesc această remarcabilă intelectualitate, această cunoaştere universală despre care am vorbit înainte. Întregul Univers - aşa cum este el în afară, se revelează Gnomului în metal şi roci, căci ultimele constituie pentru el nişte oglinzi în care se reflectă tot ceea ce se petrece în Cosmos. El nu are nici cea mai mică idee despre Pământul în sine, el nu are decât diverse nuanţe de senzaţii şi sentimente schimbătoare care corespund substanţelor terestre. Pe de altă parte, el este dotat şi cu o deosebită receptivitate pentru tot ceea ce coboară din Lună, pentru toate influenţele lunare. Luna este astrul pe care-l observă şi-l urmăreşte fără încetare. În acest sens s-ar putea spune că Gnomul este un neurastenic înăscut, sau mai curând un neurastenic prin rolul său. Este greu să găsim cuvintele corespunzătoare. Neurastenia, care este o boală pentru om, este un element vital pentru Gnom. Fără a avea un aspect morbid, ea este o stare naturală; tocmai ea este cea care îi întreţine receptivitatea, subtila sa sensibilitate faţă de influenţele lunare. El urmăreşte fazele lunii cu atâta acuitate - v-am vorbit despre această atenţie permanent alertată - încât întreaga lui înfăţişare este afectată. Cel care observă Gnomii prin clarvedere îi vede total schimbaţi, după diferitele perioade de: lună plină, lună nouă sau faze intermediare. În timpul lunii pline ei resimt un fel de

indispoziție. Ei nu agreează lumina fizică a acestui astru care le provoacă un fel de iritare a sentimentului de *eu*. Pentru a se proteja ei se ascund în spatele unei platoşe - aşa zis - desfăşurând deasupra lor un fel de epidermă spirituală constituită din sentimetul acut al eului lor.

Observatorul dotat cu ceva simț imaginativ va vedea că Gnomii, în această perioadă, îi apar transformați în niște cavaleri strălucitori, acoperiți în armură. În acest mod se apără ei de razele lunare care le sunt nocive. Dar, din momentul în care luna revine la primul pătrar, ei suferă o nouă transformare, pentru a deveni transparenți şi de o minunată fluiditate; nu este decât un continuu joc de culori şi lumini. Acest aspect poate fi comparat cu aspectul creierului omenesc, pe care-l percepe clarvăzătorul care pătrunde în el, nu ca un anatomist care cercetează țesuturile şi celulele, ci ca un contemplativ care vede gândurile ce strălucesc şi se oglindesc din toate părțile. Astfel ne apar Gnomii, ca niște mici bonomi translucizi în care se oglindeşte un întreg joc de gânduri. Tocmai în timpul lunii noi ei sunt cel mai interesant de observat: fiecare, luat în parte poartă în el o întreagă lume, şi s-ar putea spune că acestă lume cuprinde, de fapt, secretele Lunii.

Se pot pătrunde aceste secrete ale Lunii; ajungem astfel la niște constatări stranii. Întrezărim că Luna este pe cale de a se apropia de Pământ. Să nu luăm acest lucru într-un sens literal, închipuindu-ne că Luna va cădea în curând pe Pământ! De fapt, Luna se apropie în fiecare an într-un mod insesizabil de orbita Pământului. Clarvăzătorul observă acest fapt din rolul tot mai activ pe care îl au forțele Lunii noi în lumea Gnomilor. Gnomii însăşi observă, cu o curiozitate pasionată, această apropiere a Lunii; căci ei cred că misiunea lor este să atragă din evenimentele lunare tot ceea ce poate fi util. Ei aşteaptă deci, cu o prodigioasă anxietate, clipa în care Luna se va reuni cu Pământul, adunându-şi toate forțele în vederea acestui eveniment. Atunci ei vor folosi forțele Lunii în scopul distrugerii şi răspândirii treptate în Cosmos a tuturor substanțelor Pământului. Materia pământească este sortită să dispară într-o zi.

Aceşti mici Kobolzi care îşi propun o astfel de sarcină, au sentimentul foarte clar al importanței lor în Univers. Nu rezumă ei nenumărate experiențe ale Pământului, nu se pregătesc ei pentru a face să dispară materia globului globului terestru în Cosmos, în vederea naşterii unei noi planete, care va fi viitorul Jupiter? Ei vor conserva, atunci, din structura Pământului tot ceea ce va trebui să fie conservat; această osatură a cărei amintire va fi conservată de ei, va fi conferită ca un dar, noii planete în formare.

Să facem, pentru o clipă, abstracție de activitatea lor și să ne reprezentăm aspectul pe care l-ar avea globul nostru dacă ar dispărea de pe el toate întinderile lichide, mările și oceanele. Veți observa faptul că în emisfera occidentală totul este orientat în direcția nord-sud, pe când în emisfera orientală toul este orientat est-vest. Ce ar rămâne dacă facem astfel abstracție de ape? America, cu munții ei și fundul oceanului, dirijate nord-sud; Europa cu lanțul Alpilor, Carpaților etc., având direcția est-vest. Să presupunem că aceste două direcții s-ar întretăia într-un punct, rezultând de aici o cruce.

Atunci când ne pătrundem de acest mister, ajungem să înțelegem că aceasta este opera Gnomilor de odinioară, cei care au trăit pe vechea Lună. Acești strămoși ai Gnomilor de astăzi au adunat evenimentele evoluției lunare fomând din ele această osatură atât de netă a structurii solide a crustei pământești. Ea este formată din însumarea acestor experiențe. Iată ce rezultă din cercetarea aprofundată a Gnomilor. Descoperim relații foarte interesante între viața lor și întreaga evoluție cosmică. Rolul lor, în general, este de a transporta principiui solidului dintr-o fază a evoluției, în următoarea fază. Ei sunt păstrătorii continuității structurilor. Conservă, dintr-o lume în alta, osatura solidă, principiul scheletului. Apropiindu-ne de aceste entități suprasensibile, încercând să le înțelegem opera, înțelegem că toate ființele din Univers colaborează la o misiune grandioasă, ce este orânduirea lumii.

Să trecem acum la Ondine, la Spiritele Apei. Ne aflăm aici în fața unui fapt remarcabil: aceste entități nu au acea dorință de a trăi pe care o au oamenii, nu au nici măcar instinctul de conservare pe care îl are fiecare animal. Se poate spune că Ondinele și Silfele au o sete de moarte. Aceste ființe sunt în Cosmos, realmente, analogul insectelor care se aruncă în foc. Ele au sentimentul că nu se realizează pe deplin decât în clipa morții lor. Acest fapt pare curios, căci aici jos în lumea fizică, totul vrea să trăiască, totul se apără de moarte; aici forța vitală este apreciată în toate formele ei, este puterea de a germina, de a răsări, de a se dezvolta.... Dar, în momentul în care trecem Pragul, ne aflăm în mijlocul unei mulțimi de entități care spun: moartea este adevăratul început al vieții! Și ele simt într-adevăr acest lucru.

Ați auzit poate, din spusele marinarilor, că Marea Baltică ia un aspect caracteristic în lunile iulie, august și septembrie. Pentru mările apusene acest aspect apare prin luna iunie. Marea începe să "înflorească"; adică, la suprafața ei începe să apară un fel de spumă formată din substanțele descompuse ce se ridică din adâncuri. Apa capătă atunci un

miros specific de descompunere. Acest fenomen nu are nimic respingător pentru Ondine, dimpotrivă. În perioadele în care miliardele de alge, de animale minuscule care au putrezit în adâncul apelor se înalță la suprafață, marea începe să strălucească, pentru Ondine, prin mii de culori care le prilejuiesc o mare bucurie, o nespusă jubilare. Este un joc magnific. Marea le apare colorată în interior și în exterior în nuanțe strălucitoare de albastru, violet și verde. Materia descompusă pe care o conține apa dă naștere acestei fosforescențe ce pornește de la albastrul cel mai întunecat ajungând până la vedele cel mai luminos. Aceste culori reprezintă pentru Ondine niște realități, și le vedem atunci cum se afundă, înoată și se scaldă în jocul colorat al apelor. Ele îl aspiră, îl absorb în transparența propriului lor corp, și devin ele însele fosforescente, radiind culori slendide. În aceste momente tâșnește în ele o teribilă nostalgie, o teribilă dorință de a se înălța, de a plana veșnic în sferele eterate. Această arzătoare nostalgie le împinge într-adevăr să se înalțe, să se ofere ca holocaust ființelor Ierarhiilor Superioare, Îngerilor și Arhanghelilor. Ele devin pentru aceste ființe o hrană terestră, și simt o imensă fericire în această dăruire, căci continuă să trăiască în sânul acestor Ierarhii.

Este un lucru remarcabil să urmărești toate aceste entități elementare, cum la începutul primăverii se înalță, începând să colaboreze la creșterea, înflorirea întregii vieți pământești. Apoi, după ce această operă este desăvârșită, ele se răspândesc în ape, absobind în ele fosforescența valurilor, efectul descompunerii și al putrefacției, și însuflețite de o arzătoare nostalgie ele se oferă Cerului. Acest spectacol este grandios pentru un clarvăzător. El vede născându-se, din apele pământului, culori fulgerătoare ce sunt substanță spirituală, vede cum Ondinele transportă aceste culori pentru a le oferi ca aliment înaltelor Ierarhii. Pământul devine atunci hrană pentru aceste Ierarhii. Nostalgia Ondinelor nu este decât dorința de a fi astfel absorbite de Entitățile superioare. Apoi, ele continuă să trăiască: au pătruns, oarecum, în eternitatea lor. Există astfel, în fiecare an, o puternică urcare a acestor miliarde de mici entități născute din Pământ, purtate pe aripile nostalgiei lor, care se înalță ca o ofrandă sclipitoare către ființele din Înalturi.

Să vorbim acum despre Silfe. Ați întâlnit poate, în drumurile dumneavoastră, în anumite anotimpuri, păsările moarte. V-am arătat cum păsările murind au ca misiune să transporte în lumile superioare substanța lor spiritualizată, sustrasă pământului. Pentru aceasta păsările au nevoie de ajutorul Silfelor. Este o realitate faptul că, prin moartea lor, păsările

reînnoiesc neîncetat astralitatea atmosferei. Este vorba despre o astralitate oarecum inferioară, dar totuşi o substanţă astrală. Silfele străbat în toate sensurile această substanţă astrală, zboară prin ea, planează în ea, se dăruiesc oarecum ei, şi culeg din ea ultima suflare a păsărilor care mor. Însufleţite, la rândul lor, de o nostalgie arzătoare, ele poartăă această substanţă spre cer, oferindu-se să fie aspirate de fiinţele Înaltelor Ierarhii. Ele se oferă acestor fiinţe, devenind pentru ele substanţa subtilă a respiraţiei lor.

Şi de această dată, clarvăzătorul participă la un spectacol grandios: în timp ce pasărea îşi dă ultima suflare, această substanţă astrală lăuntric luminoasă, se înalţă prin aer. Silfele, ca nişte străfulgerări albăstrii, absorb această astralitate, iar albastrul se transformă atunci în verde, apoi în roşu. Ele se înalţă, cu rapiditatea fulgerului măturat de vânt, către sferele înalte. Le putem urmări cu privirea până la hotarele spaţiului; acolo sus, ele devin substanţa subtilă pe care o aspiră Înaltele Ierarhii.

Putem deci rezuma astfel: Gnomii transportă de la o lume la alta, străbătând prin milenii, structura solidă a Pământului. S-ar putea spune că ei merg pe orizontală, paralel cu evoluţia. Ondinele şi Silfele urcă de jos în sus, şi ridicarea lor nu este decât nostalgie, fericire, beatitudine. Prin moartea propriei lor fiinţe, pe care au dorit-o în mod arzător, primele se oferă ca hrană Înaltelor Ierarhii, celelalte fiind aspirate, respirate. Ondinele şi Silfele continuă apoi să viеţuiască în sânul Ierarhiilor, găsind aici sentimentul eternităţii lor.

Să ne întoarcem acum privirea către Spiritele Focului. S-ar putea crede că pulberea multicoloră de pe aripile fluturilor dispare prin moartea acestor mici insecte. Lucrurile nu se petrec deloc aşa. Această subtilă pulbere este o materie înalt spiritualizată. Ea se evaporă în eterul căldurii care înconjoară globul nostru, granulele sale căpătând înfăţişarea unor minuscule comete. La sfârşitul anotimpului, când lumea fluturilor se cufundă în moarte, rămân acele sclipiri, acel joc de lumini în care se revarsă Spiritele Focului, absorbindu-le. Acest joc strălucitor de lumini trece în fiinţa lor, în care se trezeşte o puternică nostalgie. Şi ele sunt cuprinse de o irezistibilă dorinţă de a duce Cerului ceea ce au cules, ceea ce au absorbit. Această substanţă spiritualizată se răspândeşte, în torente, în regiunile superioare. Am descris deja acest lucru, dar dintr-un alt punct de vedere. Ceea ce provine de pe aripile fluturilor, transportat de Spiritele Focului, radiază în mod magnific prin spaţiul cosmic. Tocmai prin aceasta, spiritele Înaltelor Ierarhii au, - la drept vorbind - viziunea Pământului. Aceste spirite îşi coboară privirea către Pământ, şi ceea ce văd în special, este această

lumină provenită de la fluturi şi insecte, această substanţă transportată de Spiritele Focului. Spiritele Focului încearcă o sublimă voluptate simţindu-se privite de către înaltele spirite, ştiind că numai ele sunt văzute şi contemplate. Ele se expun acestor priviri spirituale, încercând, prin aceasta, o stare de minunată fericire, căci ele nu se simt numai privite, ci şi primite şi acceptate de către privirile Ierarhiilor superioare. În schimb, ele aduc acestor Ierarhii cunoaşterea lucrurilor de pe Pământ.

Vedeţi modul în care relizează spiritele elementare linia de unire dintre Pământ şi Universul spiritual: puteţi urmări drama grandioasă a Ondinelor fosforescente, care se înalţă într-o mare de flăcări, pentru a fi consumate de Ierarhii. Silfele, transformate în fulgerări verzi şi roşii, urcând spre a fi aspirate. Astfel intră în eternitate roadele evoluţiei pământeşti. Apoi, Spiritele Focului, care nu mor, ci continuă să trăiască, având o activitate durabilă. Căci, dacă moartea păsărilor nu are loc, aici jos, decât în anumite momente ale anului - radierea substanţei rezultate prin acest fapt, fiind intermitentă -, Spiritele Focului veghează, dimpotrivă, ca radierea datorată existenţei fluturilor să se continue fără întrerupere în tot cursul anului, pentru a fi oferită privirii Ierarhiilor. Pământul este înconjurat, deci, cu un fel de haină de foc. Văzut din afară, el pare învăluit în flăcări. Toate acestea sunt îndeplinite de către entităţile care văd lucrurile legate de Pământ total diferit de noi.

Am spus că pentru om, Pământul este o materie fermă şi compactă ce constituie solul de sub picioarele lui. Pentru Gnomi, el este o sferă goală, un spaţiu penetrabil. Pentru Ondine, apa este un element din care ele absorb fosforescenţele. Pentru Silfe, astralitatea aerului, născută din ultima suflare a păsărilor, este un imbold de a se transforma în lumini fulgerătoare roşii şi verzi (obişnuit, ele au străfulgerări albăstrui). În sfârşit viaţa fluturilor şi a insectelor dăruieşte Pământului o manta de foc, un scut de foc! Pentru clarvăzător, Pământul este învăluit complet în imagini de foc; privirea sa poate urmări, pe de altă parte, strălucirile radiante ale Silfelor, fosforescenţele Ondinelor care urcă şi dispar în Cer. El ajunge să-şi spună: aici jos, Spiritele elementare trăiesc şi se mişcă, activează, se înalţă şi dispar în mantaua de flăcări a Pământului. În realitate, aceasta nu este o dispariţie: este un acces la viaţa eternă, este o intrare în sânul Înaltelor Ierarhii spirituale.

Acest minunat joc de schimburi care exprimă viaţa însăşi a Pământului, îşi are punctul de pornire pe acest glob. Şi noi ceilalţi, oamenii, suntem în continuu implicaţi în toate acestea. Deşi, în starea noastră obişnuită de conştienţă, suntem incapabili să percepem acest aspect

al anturajului nostru, este adevărat că în fiecare noapte ne aflăm în mijlocul multiplei activități a acestor entități, participând la ea prin *Eul* nostru și prin corpul nostru astral.

Gnomii privesc cu mare amuzament omul, în timp ce el doarme; nu corpul fizic care se odihnește, ci omul eliberat din acest corp, *Eul* și *corpul* său *astral*. În acest moment, omul gândește lumea spirituală, dar el nu știe nimic... El nu știe că gândurile sale trăiesc în spiritual. Ondinele, la rândul lor, consideră ca inexplicabil faptul că omul se cunoaște atât de puțin pe sine. Silfele și Spiritele Focului au aceleași sentimente.

Ne poate apărea neplăcut, pe plan fizic, ca în timpul nopții să fim înconjurați și inoportunați de zborurile țânțarilor și ale altor insecte. Ei bine, omul spiritual, *Eul* și corpul astral - sunt înconjurate și inoportunate, în timpul nopții, de către Spiritele elementare care-l îndeamnă în permanență să-și ascută conștiența și să învețe ceva mai mult despre realitățile lumii.

Voi încerca să vă dau o idee despre acest lucru. Când suntem înconjurați de Gnomi, de Ondine, Silfe și Spirite ale Focului, când începem să le înțelegem, să descoperim ce anume constituie pentru ei un subiect de persiflare, când ele vă îndeamnă să înaintați pe calea cunoașterii, iată ce spun, de exemplu, Gnomii:

Tu te visezi pe tine însuți
Și tu eviți trezirea.

Gnomii știu că omul nu-și percepe încă *Eul* decât prin vis, și că, pentru a avea acces la adevăratul său *Eu*, ar trebui să se trezească.

Iată ce spun Ondinele:

Tu gândești opera Îngerilor
Și tu nu o știi.

Căci omul ignoră faptul că gândurile sale sălășuiesc de fapt în lumea Îngerilor.

Iată ce spun Silfele omului adormit:

Puterea creatoare te luminează,
Dar tu nu o presimți deloc.
Tu simți în tine forța sa,
Dar tu nu o vezi.

Iată şi cuvintele Spiritelor Focului:

Puternic te face a zeilor voinţă.
Însă tu nu o primeşti.
Tocmai prin ea tu poţi voi, (prin forţa voinţei divine)
Dar tu o respingi departe de tine.

Aceste cuvinte constitue îndemnuri pentru a ascuţi, pentru a fortifica conştienţa noastră. Aceste entităţi, care nu coboară în lumea fizică, vor ca omul să progreseze pe calea cunoaşterii, să poată participa la lumea lor. Pătrunzând cuvintele lor, începem şi să auzim, încetul cu încetul, aceste entităţi, care îşi caracterizează astfel propria lor esenţă:

Gnomii:

Eu deţin forţa rădăcinilor,
Ea îmi creează forţa mea corporală.

Ondinele:

Eu mişc forţa de creştere a apelor,
Ea îmi formează substanţa mea vitală.

Silfele:

Eu aspir forţa vitală a aerului,
Ea mă umple cu puterea de a fi.

În ceea ce priveşte Spiritele Focului, este foarte greu să găsim cuvinte pământeşti care să corespundă activităţii lor, căci ele sunt foarte îndepărtate de viaţa şi evenimentele Pământului. Voi folosi totuşi cuvântul "a digera", însă trebuie înţeles bine că, este vorba despre o digestie arzătoare şi înflăcărată: a devora, a arde, este sensul subînţeles.

Eu diger forţa de înălţare a focului,
Ea mă eliberează în spiritualitate.

Am încercat să vă traduc, în măsura posibilului, modul în care diversele entităţi elementare se auto-caracterizează şi limbajul pe care îl folosesc adresându-se omului adormit. Dar ele nu dau omului numai avertismente penibile şi neplăcute, ci, în acelaşi timp, emit şi maxime de o extcizie, a căror imensă forţă este resimţită de om. Trebuie să puteţi face cu precizie diferenţa dintre o maximă omenească - oricât de frumoasă ar fi ea -

şi o maximă spirituală care poate emana, de exemplu, din întreaga mulţime a Gnome a Gnomilor. Cuvintele au în acest caz o grandioasă rezonanţă, căci originea lor este total diferită de cea a cuvintelor omeneşti. Le auzim cu auzul cosmic. Omul care aude corul Gnomilor, aude la început ceea ce v-am spus înainte, apoi aude:

Fă efortul să te trezeşti!

Această vorbire, articulată de un număr incalculabil de voci, răsună şi repercurtează ca un torent prin întreg Universul.

Corul Ondinelor zice:

Gândeşte în spirit.

Vorbind despre corul Silfelor, lucrurile nu stau tot atât de simplu. V-am spus că Gnomii, în strălucirea Lunii pline, par asemenea unor mici cavaleri sclipitori, în armură. Chiar în acest moment, urcă din măruntaiele Pământului puternicul lor îndemn:

Fă efortul să te trezeşti!

V-am spus şi că Ondinele, într-o anumită perioadă a anului, urcă spre regiunile superioare, cu arzătoarea dorinţă de a fi devorate de Ierarhii. Chiar în acest moment al urcării lor, se face auzită maxima ce se adresează Pământului:

Gândeşte în spirit!

În timp ce Silfidele sunt aspirate, respirate de către Ierarhii, în timp ce le urmărim pierzându-se în lumina cosmică sub formă de străfulgerări albăstrui, verzui şi roşietice, atunci vorbirea lor coboară din înălţimi:

Trăieşte creând suflul existenţei.

Referindu-ne la Spiritele Focului, se poate spune că într-o înfocată mânie, într-o mânie care este în acelaşi timp entuziasm, neavând nimic distructiv - căci omul trebuie să primească tot din Cosmos acest dar al mâniei - în această mânie cosmică se precipită Spiritele Focului în sânul

mantiei de foc a Pământului, iar vocile lor răsună armonizate ca un formidabil răsunet de tunet provenind din toate punctele atmosferei:

Primeşte cu iubire forţa de Voinţă a zeilor!

Bineînţeles, putem să nu dăm atenţie acestor lucruri. Atunci nu vom mai pecepe nimic. Omul este liber să audă aceste cuvinte, sau să rămână surd. Auzindu-le, omul ştie că în ele se află constituienţii existenţei universale, realităţi concrete. Gnomii nu joacă numai rolul pe care l-am descris înainte în viaţa oamenilor, ci au în acelaşi timp misiunea de a face să se audă, din adâncurile măruntaielor Pământului, verb cosmic. Ondinele au rolul de a face auzit acest verb, în momentul urcării lor spre cer. Silfele fac să coboare acest verb din înălţimile lumii, iar Spiritele Focului vorbesc din toate punctele atmosferei într-un cor magnific, răsunător.

Astfel putem traduce în cuvinte omeneşti aceste fapte spirituale. Verbul Spiritelor elementare este cosmic, şi deşi nu-l auzim în sfera obişnuită a conştienţei noastre, este un Verb care acţionează continuu în noi. Imemorabila tradiţie după care Universul a fost creat prin Cuvânt, conţine un profund adevăr. Verbul Cosmic nu este o grupare de câteva silabe, ci, un formidabil cor care emană dintr-un inenarrabil număr de entităţi; căci fiecare îşi are cuvântul lui de spus în corul universal. Verbul cosmic este format din totalitatea acestor voci. Nu este suficient să ne reprezentăm, într-un mod abstract, că "La început a fost Verbul", ci trebuie să sesizăm, în mod concret, acest Verb Universal, din care totul a ieşit; el este compus din diferite voci ale miliardelor de entităţi, parcurgând multiple nuanţe. Sunt tot atâtea note care compun imensa armonie a lumii, imensa melodie a lumii, reala simfonie în care fiecare voce vorbeşte în felul ei, în care fiecare cuvânt este creator.

În acest cor al Gnomilor, al cărui sens profund este: "Fă efortul să te trezeşti!" găsim transpusă forţa care dă omului o osatură, un schelet, posibilitatea de a se mişca.

În vorbirea Ondinelor, a cărei sens este: "Gândeşte în spirit!" găsim tradusă în limbajul Ondinelor, forţa Cuvântului creator care se revarsă în om, pentru a-i forma organele sistemului schimburilor vitale. În timp ce Silfele, aspirate de Ierarhii, fac să coboare din înălţimi, vorbirea a cărui sens este: "Trăieşte creând respiraţia existenţei", omul este străpuns de forţe care îi formează organele sistemului său rimic. Cât despre ceea ce răsună într-o mânie înfocată, emanând din mantia de flăcări a globului, bubuind ca un tunet în urechea celui care ascultă, acesta este Verbul ce

coboară ca o rază, de sus; este reflectarea halou-ului de foc ce înconjoară Pământul. Forța acestui cuvânt este reflectată spre om. Sistemul nostru nervos, senzorial, capul nostru, sunt o expresie restrânsă. Capul omenesc este reflectarea a ceea ce pronunță Spiritele Focului în limbajul lor propriu: "Primește cu iubire forța de voință zeilor!". Această vorbire răsună în sânul celei mai sublime substanțe din Univers, și în timpul în care omul își desfășoară aici existența sa dintre moarte și o nouă naștere, ea transformă ceea ce a adus omul din viața precedentă, formând din aceasta ceea ce va deveni mai târziu capul său, sistemul său nervos-senzorial.

Vedem astfel, în ce măsură ceea ce se află dincolo de Prag este parte integrantă din natura noastră, deschizîndu-ne calea până la puterile creatoare divine care creează și însuflețesc totul. Amintindu-ne de aspirațiile oamenilor din trecut și de ceea ce i-a inspirat lui Goethe aceste două versuri din Faust:

"Vezi germenii și forțele tutror lucrurilor
Și încetează de a te juca cu cuvinte goale!"

avem dreptul să zicem că această aspirație trebuie să se realizeze. Trebuie, ca urmare a evoluției și a dezvoltării ființei umane. În afara ei, nu există o știință reală. În prezent, omul nu face decât să se joace cu cuvintele, în toată cunoașterea lui. El va continua să se hrănească cu cuvinte goale, atât timp cât nu-și va adânci privirea în forțele și germenii care îl construiesc și îl clădesc în toate modurile.

Deci, putem spune: scheletul și locomoția, schimburile vitale, sistemul ritmic, sistemul nervos-senzorial, toate acestea constituie o unitate care se traduce prin cuvintele ființelor elementare.

Cele care urcă de jos:
"Fă efortul să te trezești!"
"Gândește în spirit!"

Și cele care coboară de sus:
"Trăiește creând respirația existenței!"
"Primește cu iubire forța de voință a zeilor!"

Sentința: "Primește cu iubire forța voinței zeilor!" este principiul creator, ferm și pașnic, care acționează în cap. Sentința urcătoare: "Gândește în spirit!" și sentința coborâtoare: "Trăiește creând respirația existenței!" se unesc și se combină, într-un ritm care este imaginea însăși a rimurilor organice ale respirației și circulației sanguine.

Sentința: "Primește cu iubire forța voinței zeilor!" implantează în noi organele noastre senzoriale. Și sentinței: "Fă efortul să te trezești!" îi datorăm principiul ținutei noastre verticale, a propriei noastre voințe.

Astfel vedem că omul este o armonie complexă care se integrează în marea simfonie a Verbului cosmic. Ceea ce am descris acum, nu reprezintă decât prima treaptă a Verbului Cosmic. Privirea noastră îl poate urmări mai sus, ajungând la Ierarhiile superioare. Verbul cosmic are, acolo, o infinită grandoare, căci el dă naştere întregii lumi. Însă apelul pe care Spiritele elementare îl fac să răsune în Univers este un ecou al vastităţii Verbului cosmic, al Verbului creator, formator, prin care toate trăiesc şi există.

Gnomii:

Tu te visezi pe tine însuţi
Şi tu eviţi să te trezeşti.

Eu deţin forţa rădăcinilor
Ea îmi creează forţa mea corporală.

Ondinele:

Tu gândeşti opera Îngerilor
Şi tu nu o ştii.

Eu pun în mişcare forţa de creştere a apelor
Ea îmi formează substanţa mea vitală.

Silfele:

Puterea creatoare te luminează
Dar tu nu o presimţi deloc.
Tu simţi în tine forţa sa,
Însă n-o vezi.

Eu aspir forţa vitală a aerului
Ea mă umple de puterea de "a fi".

Spiritele Focului:

Puternic te face a Zeilor Voinţă,
Însă tu nu o primeşti;
Tocmai prin ea, tu poţi voi
Dar tu o respingi departe de tine.

Eu diger forţa înălţătoare a focului,
Ea mă eliberează în spiritualitate.

Corul Gnomilor:
Fă efortul să te trezeşti!
(schelet, locomoţie)

Corul Ondinelor:
Gândeşte în spirit!
(schimburi vitale)
Corul Silfelor:
Trăieşte creând respiraţie existenţei!
(sistemul ritmic)
Corul Spiritelor Focului:
Primeşte cu iubire forţa de voinţă a Zeilor!
(cap, sistem nervos-senzorial)

Partea a patra
Misterele organismului uman

Conferința a zecea

În ultimele conferințe am urmărit în permanență să leg între ele diferitele fenomene ale Universului, în scopul de a ajunge la o cunoaștere mai profundă și mai extinsă asupra ființei omenești. Toate aceste studii au avut drept scop: ființa omenească. O adevărată înțelegere a omului nu este posibilă decât dacă se pornește de la formele inferioare ale existenței - de la lumea materială, așa cum o percepem - pentru a ne ridica în cele din urmă la lumea Ierarhiilor *superioare*. Elementele acestei înțelegeri se găsesc pe toate treptele scării cosmice. La începutul acestor conferințe voi schița un fel de schemă, indicând câteva noțiuni fundamentale ale științei omului.

Omul, așa cum îl vedem astăzi, este produsul unei lungi evoluții cosmice, pe care am descris-o de multe ori: vechiul Saturn, vechiul Soare, vechea Lună și în sfârșit Pământul. Etapa Pământ nu este încă terminată. Trebuie bine cunoscut ce anume datorează omul acestei etape Pământ, care este în curs de evoluție, urmând etapei lunare.

Tot ceea ce faceți atunci când vă întindeți brațele, când vă mișcați degetele, când faceți orice mișcare, tot ceea ce participă și colaborează în organismul vostru la această mișcare a brațelor, a picioarelor, a capului, a buzelor, etc, - forțele necesare acestor mișcări, rezidă în regiunile cele mai intime ale organismului - toate acestea au fost dăruite omului prin evoluția pământească propriu-zisă.

Dimpotrivă, dacă aveți în vedere schimburile de substanță care se petrec în spațiul închis, limitat de pielea omului, veți descoperi imaginea a ceea ce omul datorează evoluției lunare. Pentru a găsi imaginea celor pe care omul le datorează evoluției solare, trebuie să ne îndreptăm spre fenomenele ritmice de diferite naturi, care au loc în organism: respirația și circulația sanguină sunt cele mai importante. Toate acestea omul le datorează vechiului Soare. În ceea ce privește dezvoltarea sistemului nervos și al simțurilor, care sunt repartizate actualmente în întregul corp omenesc, toate acestea omul le datorează vechiului Saturn.

Însă nu trebuie să uităm că omul formează un tot, după cum și evoluția Universului formează un tot. Când vorbim despre vechea fază saturniană -așa cum am făcut-o în "Știința ocultă" - ne referim la o perioadă ce s-a scurs demult. Ea nu constituie decât una din fazele saturniene ale

lumii. În general, este vorba despre o singură şi unică evoluţie care a început cu Saturn, ajungând până la Pământul nostru. Astăzi, fiind în plină evoluţie pământească, putem spune că se desfăşoară cea mai recentă fază saturniană. Căci Saturn este amestecat - pentru a zice astfel - cu Pământul, şi continuă să evolueze cu el. El este organismul caloric al Pământului nostru, şi noi suntem cufundaţi în el prin întreaga noastră natură umană.

Suntem implicaţi în întreaga evoluţie, în prezentul ei, în trecutul ei şi în viitorul ei. Dar, în acelaşi timp, suntem cufundaţi în spaţiul terestru care ne cuprinde din toate părţile. Luaţi ca exemplu regnul mineral. Suntem într-o relaţie continuă cu el. Noi absorbim ceva din acest regn mineral sub formă de aliment. Pe de altă parte, absorbim ceva din el respirându-l... Şi astfel îl elaborăm în noi.

Fenomenele se diferenţiază după cum se petrec *în om*, sau *în afara* omului. Am arătat deja: este atât de ridicol să se studieze fenomenele nutriţiei în laborator, considerând că aceste fenomene se petrec şi în corpul omului care se hrăneşte. Omul nu este o oarecare însumare de reacţii chimice. În organismul său, toate capătă noi valori.

Iată cum putem defini, dintr-un anumit punct de vedere, aceste transformări: noi absorbim, de exemplu, substanţă minerală. Aceasta trebuie să fie elaborată în om, până când rezultă din ea căldura proprie; în sângele omului normal, ea este în jur de 37^0. Căldura care există în sângele nostru o depăşeşte pe cea a mediului exterior. Tot ceea ce absorbim ca mineral trebuie să fie transformat, metamorfozat în aşa fel, încât propria noastră căldură, căldura noastră interioară să-l adopte şi să-l primească în bunăvoinţă. Consumând un grăunte de sare, este necesar ca acest grăunte să fie aspirat de căldura noastră, nu de căldura pe care o avem în comun cu mediul ambiant ci, de căldura noastră individuală. Astfel, orice substanţă minerală trebuie să devină eter al căldurii. Dacă, în organismul uman, ceva se opune acestei transformări, omul se îmbolnăveşte.

Să continuăm îndreptându-ne acum spre regnul vegetal. Omul absoarbe elementele vegetale. Dar, el însuşi, ca membru al organismului pământesc, dezvoltă în propriul său organism ceva de natură vegetală. În timp ce, mineralul conţinut în om tinde în permanenţă să devină eter al căldurii, vegetalul tinde să devină aerian, gazos. Omul posedă deci în el, o sferă aeriană datorată fiinţei sale vegetale. Tot ceea ce primeşte de la plantă pe calea alimentelor şi, tot ceea ce dezvoltă el de natură vegetală, tinde să devină gazos, să capete o formă aeriană. Dacă ceva, în organismul său, se opune acestei transformări, omul se îmbolnăveşte.

Ceea ce omul absoarbe din regnul animal, şi ceea ce dezvoltă în

sine ca natură animală, trebuie să se transforme - cel puțin la un moment dat - în lichid, trebuie să capete o formă apoasă. Omul nu trebuie să primească nimic în el de natură animală - nici pe calea absorbției, nici prin dezvoltarea sa proprie - nimic, care să nu poată fi profund elaborat, ajungând în final lichid. Dacă omul este incapabil să lichefieze în organismul său elementul animal, din afară sau dinăuntru, aducându-l în final într-o stare solidă, el se îmbolnăveşte.

În om, nu tebuie să capete formă formă, nu trebuie să intre în domeniul solid şi stabil, decât ceea ce este propriu omenesc, adică, ceea ce dă naştere formei pure omeneşti, ceea ce dă naştere capacității de a se ține vertical, facultăților de gândire şi vorbire, deci tot ceea ce face într-adevăr din el o ființă superioară animalului. Aceasta constituie cel mult 10% din întregul său organism. Când un element animal sau vegetal pătrunde în forma sa stabilă sau solidă, omul se îmbolnăveşte.

Astfel, tot ceea ce omul conține sau absoarbe ca mineral trebuie să se transforme, la un moment dat, în eter al căldurii. Tot ceea ce el conține sau absoarbe ca vegetal, trebuie să treacă prin stadiul tranzitoriu de gaz, iar ceea ce provine din animal trebuie să treacă prin stadiul tranzitoriu de lichid. Ceea ce el conține ca element uman-propriu, constituie singurul principiu care are dreptul să existe în forma sa solidă. Acesta este unul dintre secretele organismului omenesc.

Să lăsăm deoparte acum ce a primit omul de la faza terestră şi să facem câteva considerații asupra sistemului schimburilor organice. Desigur, el l-a dezvoltat şi l-a transformat pe Pământ, dar primii lui germeni au fost puşi pe vechea Lună. Includem în acest sistem în totalitatea schimburilor de substanțe, care se realizează în interiorul pielii noastre, secrețiile şi excrețiile rezultate. Acest ansamblu de fenomene variază în permanență datorită efectelor alimentației. Alimentele, substanțele exterioare omului, pătrund în el şi se integrează metabolismului său.

Sistemul schimburilor organice are misiunea de a elabora ceea ce aparține anturajului, mediului, transformând toate acestea în ceva omenesc. El este cel care începe transformarea mineralului în eter al căldurii, transformarea vegetalului în sfera gazoasă a aerului şi a miresmelor, transformarea elementului animal - mai ales cel al propriului corp - în apă, în lichid, în principiul uman propriu-zis, într-o formă bine organizată. Toate aceste tendințe rezidă în sistemul schimburilor. Vedeți în ce măsură merită acest sistem toată atenția noastră.

Urmărind aceste procese până la nivelul respirației, ne aflăm în fața următoarelor fapte: omul elaborează în el carbon pe care îl găsim în toate

părţile organismului său. În contact cu oxigenul, acest carbon se transformă în gaz carbonic, pe care omul îl expulzează prin expiraţie. Gazul carbonic, numit altădată acid carbonic, este o combinaţie de carbon şi oxigen. Oxigenul pe care omul îl inspiră se ataşează de carbonul din organism, iar combinaţia lor este expulzată. Dar, chiar înainte ca acest gaz să fie expulzat prin expiraţie, carbonul acţionează în mod binefăcător asupra naturii omeneşti. Unindu-se cu oxigenul, el uneşte, într-un fel, rezultatele circulaţiei sanguine cu cele ale respiraţiei. Înainte de a părăsi natura omenească, el răspândeşte în ea o abundentă revărsare de eter. Ştiinţa fizică ne învaţă simplist, că acest carbon este expulzat sub formă de gaz carbonic; dar aici nu este decât o latură a fenomenului. Înainte de expiraţie, întregul organism este inundat de eterul, provenit din carbonul care a fost prins de oxigen şi antrenat în afară; acest eter pătrunde până în corpul eteric. Tocmai acest eter pe care-l produce în permanenţă carbonul corpului, este cel care permite omului să se deschidă influenţelor spirituale, şi să primească forţele astrale şi eterice din Cosmos. Acest eter atrage spre el impulsurile cosmice formatoare care acţionează astfel asupra fiinţei omeneşti corporale conferindu-i, printre alte daruri, un sistem nervos capabil de a deveni purtătorul gândurilor. Trebuie, ca acest eter să impregneze în permanenţă organele noastre senzoriale, ca de exemplu, ochiul nostru, pentru ca acest ochi să poată vedea, pentru ca el să fie accesibil eterului luminii care vine din exterior. Deci graţie carbonului avem în noi o dispoziţie eterică ce ne permite să răspundem la incitaţiile lumii exterioare.

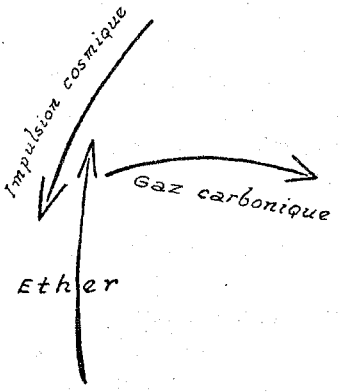

Iată ce se realizează astfel prin mijlocirea sistemului schimburilor. Dar acest sistem este în aşa mod inserat în ansamblul Cosmosului, încât, în

nici un caz, el n-ar putea supraviețui în mod izolat, existând numai prin el-însuși. De aceea, el este ultimul care s-a format în om. Primul germen al sistemului neuro-senzorial a fost format pe vechiul Saturn; germenul sistemului ritmic pe vechiul Soare, și numai după ce aceste două sisteme au fost realizate numai atunci a putut să apară sistemul schimburilor. El nu putea exista singur. Dacă facem abstracție de mișcările voluntare, putem spune că intențiile cosmice au dotat omul cu un sistem al schimburilor, pentru că ele aveau în vedere nutriția sa. Nutriția izolată de rest nu ar avea nici un sens. Omul are nevoie de ea, dar ea nu ar putea exista fără om. Cercetând îndeaproape acest sistem al schimburilor - veți vedea din această expunere cât este de necesar - descoperim că el cuprinde tendințe permanente de îmbolnăvire, că el tinde neîncetat să-l îmbolnăvească pe om. Originea tutror bolilor interne - cu excepția celor provocate de o leziune venită din exterior - trebuie să fie căutată întotdeauna în metabolism.

Cel care vrea să ajungă la observarea rațională a bolilor, trebuie să pornească de la acest sistem. El trebuie să-i urmărească toate fenomenele, punând fiecăruia dintre ele această întrebare: "Către ce tinzi tu în realitate?" El va observa intrarea alimentelor în gură, transformarea lor, metamorfozarea anumitor substanțe în amidon, zaharuri, etc; va observa învelișul de ptialină care se formează în jurul alimetelor, acțiunea pepsinei pe care o suportă în stomac, elaborarea lor în intestin, trecerea lor în vasele limfatice și în sânge, impregnarea produselor de asimilare prin secreții pancreatice, prin bilă etc., și pentru fiecare din aceste nenumărate fenomene, el va pune aceeași întrebare: "Ce vrei tu în realiate?"

Fenomenul îi va răspunde: "Dacă aș exista în mod izolat, este absolut sigur că aș îmbolnăvi omul". Nici unul din procesele schimburilor materiale nu trebuie să se petreacă până la capăt, căci fiecare din ele dacă ar ajunge la capăt, ar provoca o boală. Omul nu are o sănătate perfectă decât dacă aceste multiple procese sunt oarecum frânate, oprite la timp, combinate cu celelalte.

La prima vedere, acest fapt apare ca un nonsens în organizarea lumii. Cum! Să se pună în mișcare în om procese atât de laborioase, pentru ca apoi ele să se oprească la jumătatea drumului! Vom învăța să cunoaștem profunda înțelepciune a acestei organizări.

Să examinăm acum, mai amănunțit, fenomenul schimburilor organice. Fiecare ajuns la capătul său extrem, face din om un bolnav. Totuși trebuie ca ele să existe. Este necesar ca pe lângă ele să mai existe și alte fenomene care să le corecteze; acestea sunt fenomenele circulatorii. Procesele circulatorii nasc în permanență procese de vindecare. Omul poate

fi descris astfel: dacă vedem în el numai rezultatele vechii Luni, el ne apare ca un bolnav; dar el poartă în sine pe vindecătorul său, care i-a fost dat pe vechiul Soare.

Într-adevăr, evoluția a dat dovadă de o mare prevedere, deoarece a creat tămăduitorul înaintea bolnavului. Pentru a înțelege cu adevărat ființa omului, trebuie să urcăm cu procesele metabolice la fenomenele circulației, la toate impulsurile care stau la baza ritmurilor circulatorii. O anumită substanță accelerează circulația, o alta o încetinește. Avem în noi mișcări circulatorii infime, de care trebuie să ținem seamă. Luați un mineral, un metal oarecare, aur sau cupru; când acest metal este introdus în organism, prin injecție sau pe cale bucală, el provoacă o modificare a circulației care poate fi terapeutică. Ce anume declanșează fiecare substanță din exterior în interiorul corpului uman, are legătură cu variațiile fluxului sangvin. Se poate afirma că, circulația sanguină este o perpetuă operă de vindecare.

Puteți să o calculați, dacă doriți. Amintiți-vă că în medie, omul respiră de 18 ori pe minut. Este o remarcabilă adaptare la ritmurile cosmice, căci omul respiră într-o zi de atâtea ori câți ani are nevoie Soarele pentru a-și parcurge ciclul său: Soarele face 25.920 de ani pentru a se reîntoarce în același punct echinocțional. Omul adult respiră în medie de 25.920 ori pe zi. Bătăile pulsului sunt de patru ori mai rapide. În timp ce circulația se concentrează mai mult în interiorul corpului, fiind influențată de schimburile organice, respirația are sarcina de a domoli fără încetare ritmul circulator, menținându-l în raportul de 4/1. Dacă nu s-ar întâmpla aceasta, ritmul circulator ar deveni capricios și neregulat. S-ar putea să depășească numărul de 103.680, ceea ce n-ar mai avea nici o semnificație cosmică. Omul s-ar smulge atunci din legile Cosmosului. Tocmai aceasta este tendința sistemului schimburilor organice, care caută neîncetat să îl elibereze de Cosmos, să îl înstrăineze de restul Universului. Ritmul respiratoriu îl aduce pepetuu în limitele legii cosmice.

Această împărțire cu patru, această dominare a circulației de către respirație, constituie originea activității de vindecare, care are loc fără întrerupere în om. Misiunea medicilor este de a veni în ajutorul fenomenului repirator - care se prelungește în mod subtil în întregul organism - pentru a-i reda posibilitatea să stăpânească în mod corespunzător fenomenul circulator, pentru a-l readuce la justele sale proporții, la legile matematice care conduc Universul. Trecem astfel de la nutriție la vindecare. Omul, raportat la partea inferioară a ființei sale, are o permanentă tendință către boală. Și tocmai în sistemul său intermediar, în sistemul său ritmic, își găsește forța de vindecare. Acest impuls favorabil

sănătății acționează în sus, până în sistemul neuro-senzorial. Ce fel de forțe găsim noi în acest al treilea sistem?

Găsim în el forțele pe care le-a lăsat vindecătorul din noi în surplus în organism, după ce și-a efectuat opera în legătură cu schimburile organice. Efectuând această perpetuă vindecare a organismului, el se pune la dispoziția gândirii cosmice. Ceea ce spun astfel, nu este o imagine poetică ci o realitate absolută: această operă de tămăduire și de curățire din sistemul schimburilor noastre, trezește mulțumirea și bunăvoința Ierarhiilor superioare. S-ar putea spune că aceasta este bucuria pe care o resimt Ierarhiile pentru buna orânduire a Pământului: Ele își coboară privirea spre lumea terestră, simțind această continuă ascensiune a bolii prin tot ceea ce urcă în om din elementele terestre, prin tot ceea ce rămâne în el ca proprietăți terestre ale materiei. Dar ele văd că, pe de altă parte, alte forțe terestre ce acționează mai ales din aerul atmosferic, se înalță fiind niște impulsuri de vindecare continuă. Acest fapt le procură o intimă satisfacție.

Reprezentați-vă acum acest corp ceresc care gravitează la hotarele sistemului nostru planetar, corp care constituie unul dintre cele mai nobile obiecte de studiu pentru cercetarea spirituală. Nucleul lui Saturn cuprinde forțele care, dacă ni le imaginăm proiectate pe Pământ, produc aici boala. Inelele care înconjoară acest corp central conțin forțele de vindecare. Cel care are înțelegerea intimă a acestor lucruri, va percepe în inelul lui Saturn ceva, ce n-ar putea să vadă cu tot atâta claritate în jurul globului pământesc - deoarece el se găsește inclus aici - și anume: gravitația circulară a forțelor de sănătate. Aceste inele planetare sunt cu totul altceva decât ce cred astronomii. Ele sunt făcute din sănătate, sunt perpetua circulație a sănătății cosmice, în timp ce nucleul lui Saturn apare ca o concentrare a forțelor morbide ale Universului.

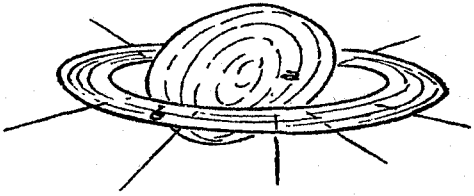

a: nucleu, acțiune nocivă b: inel, acțiune vindecătoare

Găsim realizate astfel, în această planetă situată la hotarele sistemului nostru planetar, aceleași fenomene ca în organismul nostru, în care schimburile materiale produc forțe morbide ce sunt contracarate de

ritmurile circulatorii. Pe această cale, privirea noastră se îndreaptă spre lumea spirituală, în special spre lumea primei şi celei de a doua Ierarhii. A doua ierarhie cuprinde: Kyriotetes, Dynamis şi Exusiai. Prima: Serafimi, Heruvimi şi Tronuri. Atunci când privirea noastră spirituală se fixează cu atenţie asupra planetei Saturn şi a inelului ei, ea se îndreaptă către Ierarhiile superioare şi percepe bunăvoinţa şi bucuria intimă a Înaltelor fiinţe cosmice care asistă la opoziţia pe care sănătatea o face bolii.

Această satisfacţie a Ierarhiilor superioare este unul dintre constituienţii Universului. Acest impuls se revarsă în sistemul nostru neuro-senzorial, şi depune aici forţele care permit omului o dezvoltare spirituală. Sunt forţele care emană, să zicem, din procesele continue ale vindecării fiinţei omeneşti, forţe care au ajuns la ultima lor înflorire.

1 - Schimburi organice: nutriţie
2 - Circulaţie : vindecare
3 - Sistem neuro-senzorial: dezvoltare spirituală.

Să reluăm acum evoluţia omului prin cele patru faze cosmice: vechiul Saturn, vechiul Soare, vechea Lună şi Pământul. Avem dreptul să spunem: omul este în primul rând un spirit născut din Cosmos. El dezvoltă în el vindecarea, şi prin aceasta, el poate primi în interiorul lui şi boala cosmică.

Apoi, prin interacţiunea acestor trei principii se pun bazele formării omului pământesc propriu-zis, adică a omului dotat cu mişcări voluntare şi locomoţie liberă.

Toate ramurile ştiinţei umane ar trebui să se inspire din noţiunile generale pe care le-am schiţat aici în câteva cuvinte. Luaţi de exemplu, arta vindecării. O adevărată artă a vindecării, o metodă terapeutică raţională ar trebui să dobândească înainte de toate, stăpânirea proceselor de vindecare. Şi de unde provin, de unde pornesc aceste procese? Din schimburile organice. Restul nu este decât o pregătire. Anatomia, de exemplu, chiar cea mai subtilă dintre anatomii, nu poate servi decât ca punct de plecare căci ea nu studiază decât formele stabile, solidificate. Aceste forme se realizează prin sine, în mod natural. Dar într-un sistem medical într-adevăr raţional, fenomenele metabolismului ar trebui studiate din punct de vedere al tendinţelor morbide, care se manifestă neîncetat în el. Este corect ca cercetarea medicală să plece de la acest sistem, de la funcţionarea lui normală, şi să cerceteze principiile şi cauzele tuturor bolilor interne. Apoi, o cunoaştere intimă a proceselor ritmice şi a afectelor lor, trebuie să furnizeze medicului baza terapeuticii. Un sistem medical modern şi raţional

trebuie, deci, să pornească de la studiul schimburilor organice, trecând apoi la studiul fenomenelor ritmice.

Ajungem astfel, la un fel de încoronare a acestor cercetări, dacă vom ajunge să înţelegem că dezvoltarea sănătoasă a facultăţilor spirituale ale omului se bazează pe cunoaşterea forţelor de vindecare şi a efectelor lor. Pedagogia, arta de a dezvolta în mod sănătos natura spirituală a omului, trebuie să-şi aibă punctul de plecare în forţele de vindecare; ele reprezintă - aplicate la organismul median ritmic - tocmai acel principiu care, folosit în "gândirea pură" lucrează pentru dezvoltarea spirituală a fiinţei umane.

Artistul educator are deci sarcina de a lucra într-un mod spiritual, chiar cu forţele care, condensate sub o formă fizică sau eterică, provoacă vindecarea. Să dăm un exemplu: eu exercit o activitate de ordin pedagogic asupra unui anumit copil. În spatele acestei activităţi există ceva spiritual. Dacă voi transpune acum acest fenomen în lumea materială, dacă în loc de a-l săvârşi în spirit, îl voi săvârşi în lumea materială cu ajutorul unei substanţe, a unui anumit proces, atunci această substanţă vindecă, acest proces este terapeutic. Astfel spus, putem face afirmaţia: medicina este metamorfoza materială, coborârea în lumea fizică a activităţilor spirituale pe care le exercită omul asupra semenilor săi. Am arătat acest lucru în "Cursul pentru educatori", pe care l-am ţinut cu ocazia vizitei prietenilor noştri englezi. Aţi putut constata, dacă vă mai amintiţi, că am atras în permanenţă atenţia asupra următorului lucru: orice act al educatorului constituie un început de activitate general-vindecătoare şi larg-omenească. Anumite măsuri brutale, impulsive, anumite procedee pedagogice supărătoare pot antrena mai târziu, la o vârstă adultă, tulburări ale sănătăţii: depozitări anormale de reziduuri organice, sau chiar o absorbţie nocivă a cestor reziduuri care ar trebui eliminate. Astfel, ceea ce săvârşeşte educatorul în spirit, se prelungeşte mai târziu în regiunile inferioare: aceasta este terapeutica. Contrariul acestui act terapeutic sunt procesele schimburilor materiale, care urcă de jos în sus.

Vedeţi dintr-o privire că, medicina modernă trebuie să pornească de la cunoaşterea globală a fiinţei omeneşti. Acest scop poate fi atins. Mulţi au simţit deja acest lucru. Însă nu se va putea realiza nimic atâta vreme cât întregul sistem medical nu-şi va clădi edificiul pe aceste noi baze. Citiţi manualele medicale. Veţi vedea că ele debutează rareori prin studiul acestui sistem al schimburilor dintre substanţe. Tocmai de la aceste schimburi trebuie să pornim, dacă vrem să începem să cunoaştem natura bolii. Vedeţi, aceste lucruri mai pot fi cercetate şi din alt unghi: procesele nutriţiei trec pe nesimţite în procese de vindecare, procesele de vindecareîn procese

spirituale; şi invers, procesele spirituale devin procese de vindecare. Sau: dacă procesele spirituale sunt cauzele unor tulburări în sistemul schimburilor, ele intră la rândul lor sub influenţa forţelor de vindecare care rezidă în sistemul ritmic.

Toate acestea se amestecă în om, căci organismul său este sediul unei perpetue metamorfoze, demnă de toată admiraţia. Să luăm, de exemplu, fenomenele acestei circulaţii sangvine, ale cărei puteri sunt miraculoase. Ce sunt în realitate aceste fenomene?

Faceţi deocamdată abstracţie de restul organismului, şi aveţi în vedere numai sângele care curge prin artere şi vene. Cercetaţi acest sistem vascular care străbate întreaga formă omenească, şi apoi adăugaţi la acesta ceea ce se leagă de el, muşchii şi oasele. Vedeţi pe de o parte o structură solidă şi pe de altă parte, lichidul care o străbate. Să ne oprim întâi la elementul lichid, la sânge. În el se petrec perpetue procese. Dacă aceste procese se revarsă din elementul lichid - care este mediul lor normal - luând în stăpânire fie pereţii vaselor, fie muşchii sau oasele, - deci partea solidă, partea stabilă a organismului - atunci aceste procese se convertesc în fenomene inflamatorii.

Aceste tendinţe inflamatorii, care pot apărea într-o parte sau alta a corpului, sunt aceleaşi tendinţe care există în permanenţă în sângele lichid, fiind însă aici normale. Atunci când ele se extind nelegitim, când pun stăpânire pe părţile stabile şi solide, ele devin morbide. Căci, dacă un proces normal şi absolut sănătos se deplasează, se impune în afara mediului său propriu, el se transformă într-un proces morbid. Unele maladii ale sistemului nervos provin tocmai din faptul că sistemul sanguin - care formează cu el un contrast absolut - îl invadează cu forţe ce nu sunt proprii sistemului nervos. Aceste forţe, trecând din în traiectele sanguine în traiectele nervoase, dau naştere inflamaţiilor. Aici se află de obicei începutul multiplelor boli ale sistemului nervos.

V-am spus că sistemul nervos este într-o polaritate absolută cu sistemul sanguin. Fenomenele care se desfăşoară în aceste două sisteme sunt într-o opoziţie formală. Sistemul sângelui tinde la formarea fosforului, şi tocmai această forţă fosforică este cea care cauzează inflamaţii atunci când se revarsă asupra regiunilor învecinate. Să cercetăm acum fenomenele nervoase. Dacă ele se revarsă asupra regiunilor care încojoară sistemul lor, dacă ele invadează sângele, apar tendinţe de umflătură. Putem spune că toate formaţiunile din categoria umflăturilor sau tumorilor sunt procese nervoase transpuse şi modificate apărând în locuri în care n-ar trebui să existe.

Ceea ce parcurge nervul, trebuie să rămână în nerv, şi ceea ce parcurge sângele trebuie să rămână în sânge. Este necesar ca între aceste două sisteme să se stabilească un echilibru corespunzător. Revenim acum în domeniul terapeuticii, în domeniul proceselor de vindecare. Totul există în om. Principiul oricărei boli este un principi sănătos, care s-a deplasat în afara limitelor sale. Este ilegitimă deplasarea acestor principii, dar fiecare dintre ele este indispensabil. Omul nu ar putea exista, dacă nu ar purta în el cauza inflamaţiilor; aceasta este forţă constituentă a vieţii sângelui. Ori de câte ori repet că diversele cunoştinţe trebuie să pornească de la ştiinţa întregului om, subînţeleg toate acestea. Astfel pedagogia de astăzi, care a inventat dintr-odată concepte abstracte, absolut superficiale, nu este decât un non-sens. În realitate, nu ar trebui să practicăm pedagogia decât pornind de la cunoaşterea fenomenelor patologice şi de la posibilităţile lor de vindecare. Cel care cunoaşte într-adevăr o boală a creierului şi arta de a o vindeca, posedă în acelaşi timp, în stare brută, tehnica întregii arte pedagogice. Spun "în stare brută", în ciuda dificultăţilor legate de această cunoaştere, pentru că, în general, aici nu este vorba decât de procese fizice. Deci, dacă vrem să punem bazele unui Institut de artă pedagogică, trebuie să cerem viitorilor educatori să facă studii de patologie şi terapeutică. Doar acestea pot forma gândirea lor; ea nu va fi vie şi concretă decât în măsura în care ei vor lua contact cu realităţile profund ancorate în materie.

Şi invers, nimic nu poate fi mai preţios medicului - în special aceluia care vrea să trateze bolile interne - decât cunoaşterea modui în care acţionează cutare sau cutare măsură pedagogică. Apoi, el nu va mai trebui decât să caute puntea spre lumea materială. Căile şi metodele pedagogiei transpuse în planul fizic, arată aici remediile şi medicaţiile.

S-a descoperit de exemplu, mijlocul pedagogic de a combate cu eficacitate anumite manifestări de lenevie care provin, la copil, din tulburările sistemului digestiv. S-au obţinut aici deosebite rezultate. Vorbesc, evident, despre educatorul care se dăruieşte în întregime misiunii sale, nu despre acela care-şi face în mod exterior meseria de a preda, dar care după sfârşitul lecţiei nu se gândeşte decât să se aşeze în faţa unei cafele pentru a uita tot ceea ce este legat de şcoala lui. Deci, acest tratament care a fost aplicat şi care a dat rezultate bune la copilul leneş, poate arunca lumini nebănuite asupra raportului dintre procesele cerebrale şi procesele abdomenului. Dacă acest educator va cerceta apoi mineralogia, de exemplu, şi atenţia sa se va îndrepta în special asupra cuprului, el va vedea că, cuprul dă naştere, chiar în sol, unei combinaţii sau alta. În toate forţele cuprului, metamorfozele sale în diverşi compuşi, în relaţiile sale cu alte minerale, el

va descoperi analogia operei pe care vrea să o îndeplinească față de copilul leneș. El va percepe în procesele cuprului imaginea exactă a activității sale. Aceasta constituie pentru educator o impresionantă experiență, dătătoare de noi clasificări, de străfulgerări intuitive care se află la început în domeniul instinctului și al sentimentului: să înțeleagă ce face, cum acționează, apoi să se îndrepte către natură și să descopere că acolo, afară natura însăși exercită activități pedagogice! Pretutindeni unde forțele calcarului aduc accidente sau malformații, forțele cuprului intervin pentru a le remedia. Da, în aceste combinații ale cuprului, care se petrec în sânul pământului, între alte mii de fenomene, rezidă forțele permanentei vindecări.

Este minunat să găsești, de exemplu, o pirită și să te gândești: este într-adevăr o analogie a unui bun procedeu pedagogic. Aici, spiritele naturii - pornind de la înaltele Ierarhii până la spiritele elementare - tratează ca vindecători aparițiile morbide și distructive din viața universală. Înainte de a întrebuința o substanță minerală cu titlul de medicament, înainte de a o transforma în remediu, trebuie să ne punem întrebarea: "Unde apare ea?". Unde apare, de exemplu, fierul? Unde se găsesc diversele zăcăminte ale unui metal sau altul? Trebuie să cercetăm împrejurimile zăcământului. Vom sfârși prin a înțelege rațiunea sa de a fi, și cum fiecare zăcământ metalic este semnul unei activități terapeutice exercitate de spiritele naturii! Forțele de vindecare rezidă în natură. Nu ne mai rămâne decât să ne legăm de aceste forțe, să le dăm acces liber în organismul omenesc, să le permitem să se prelungească și să acționeze în el. O astfel de terapeutică ne este impusă prin exemplul pe care însăși natura ni l-a furnizat.

Astfel, orice incursiune a gândului în Univers, ne conduce la o triplă meditație: asupra a ceea ce hrănește, a ceea ce vindecă, a ceea ce trezește activitățile spirituale: *nutriție, vindecare, spirit.* În natură totul oscilează neîncetat între boală și vindecare. În ea se desfășoară mari procese terapeutice. Totul e să le aplicăm omului. În aceasta constă minunata concordanță dintre macrocosmos și microcosmos.

Este ceea ce rezumă cuvintele pe care le-am dat multora dintre dumneavoastră, sub o formă sau alta:

Vrei să te cunoști pe tine însuți,
Îndreaptă-ți privirea spre Univers.
Vrei să cunoști Universul,
Privește străfundurile ființei tale.

Puteți aplica această sentință în multe domenii. Vrei să vindeci omul, îndreaptă-ți privirea în toate direcțiile Universului, vei găsi pretutindeni procese de vindecare. Vrei să înțelegi misterele bolii și ale

vindecării din Univers, cufundă-te în adâncurile naturii omeneşti. Puteţi aplica această sentinţă la tot ce se referă la fiinţa umană, dar nu trebuie niciodată să obosim în observarea faptelor naturii, pentru a le pune în relaţie vie cu omul însuşi. Este un obicei care s-a pierdut în zilele noastre. Ne îndepărtăm tot mai mult de natură. Se folosesc metode care au ca prim rezultat închiderea ochilor noştri faţă de lumea înconjurătoare: ceea ce vrem să studiem, aşezăm sub sticlă, îl instalăm pe o placă minusculă, la un microscop, şi ne uităm fascinanţi în acest instrument, în loc să ne gândim la viaţa Cosmosului. L-am putea numi foarte bine nu microscop, ci nuloscop. Acest instrument înlănţuie privirea şi o ţine departe de măreaţa natură.

Ce este deci, pentru cunoaşterea spirituală, cele ce se petrec în realitate sub microscop? Imaginaţi-vă că se măreşte, de exemplu, o mică porţiune din organismul omenesc, o parte infimă a corpului. Este, ca şi când am sfâşia omul în mii de bucăţi, ca şi cum l-am diviza la infinit, pentru a-l observa mai bine! Esteibil decât legenda patului lui Procust! Credem că ceea ce se realizează astfel, ceea ce se examinează astfel, că ceea ce avem sub obiectiv mai este încă omul? Aici nu mai este nimic uman. Ceea ce se vede în microscop nu este adevărul, căci ad căci adevărul mărit, excesiv de mărit, nu mai este decât o iluzie. Nu avem dreptul de a ne tăia astfel punţile de legătură cu natura, de a ne închide ochii în faţa ei. Desigur acest lucru poate fi util în anumite cazuri, în anumite scopuri, dar nu poate servi cu nimic adevăratei cunoaşteri a fiinţei umane. Dimpotrivă, microscopul ne îndepărtează imens de această veritabilă cunoaştere. Ea nu poate fi găsită decât prin metode spirituale. Ea trebuie să pornească de la nutriţie, la vindecare şi de aici, la vastele fenomene ale pedagogiei umane, ale pedagogiei cosmice.

În rezumat: de la nutriţie, prin vindecare, la cultura spirituală, la civilizaţie. Căci baza tuturor lucrurilor este fizică, iar pentru om este nutriţia. Procesele vindecării înconjoară totul cu ritmul lor, cu mişcarea lor circulară, şi ele se unesc la om prin sistemul lui ritmic. Ceea ce este sus, ceea ce provine din sferele superioare, se condensează în nervii săi, în simţurile sale. Lumea e construită pe aceste trei principii.

Astăzi am pus piatra de temelie. Voi continua acest studiu folosind această bază pentru a schiţa corpul edificiului. Să nu uităm că toată această cunoaştere ne conduce, pe de o parte, la o anumită stăpânire a lucrurilor vieţii din domeniul practic, şi pe de altă parte, la contemplarea spirituală a Ierarhiilor!

Conferința a unsprezecea

Relațiile care există între om și mediul său natural nu sunt cele pe care ni le prezintă știința zilelor noastre. Există tendința de a se considera că anturajul natural al omului, mineralele, vegetalele și plantele, după ce au fost absorbite și asimilate de organismul uman, continuă în acest organism procesele lor obișnuite, acele reacții chimice sau fizice pe care le analizează savantul în laborator. Nu este deloc așa. În interiorul acestui înveliș care este pielea noastră, totul este deosebit, totul este nou. Atât timp cât nu se va da atenție acestui lucru, se va continua să se caute în organismul uman simpla prelungire a fenomenelor fizico-chimice ce au fost observate în retorte și alte aparate, și se va continua să se considere organismul omului ca o înlănțuire complicată de reacții de laborator.

Amintiți-vă despre cele ce s-au spus în conferința precedentă. Orice mineral se metamorfozează în om în eter al căldurii. Astfel, fiecare element mineral ce pătrunde în organismul nostru trece prin diferite transformări care trebuie să ajungă, la un moment dat, la căldura pură, această căldură proprie pe care omul o dezvoltă din el însuși și care este mai ridicată decât cea din mediul exterior. Să alegem, de exemplu, o sare: această sare, înainte ca organismul s-o poată folosi la sintezele sale, la elaborările sale, va trebui să treacă prin stadiul de eter al căldurii.

Observăm o sare în natură, în afara omului, și credem că această sare va călători pur și simplu prin organismul nostru pentru a intra în compoziția oaselor noastre, dinților noștri, etc. Este o adevărată nebunie. Ceea ce reapare în aceste oase, în acești dinți, a trecut la început prin stadiul de eter al căldurii, și apoi a fost retransformat într-un element uman.

Iată cum se petrec lucrurile: un element care este absorbit sub o formă solidă se dizolvă în gură, ia o formă lichidă, apoi forme din ce în ce mai subtile, până la stadiul de căldură. Prin topire acest element a pierdut ceva din densitatea sa, din greutatea sa, a devenit mai puțin pământesc; și în momentul în care ajunge la starea de eter al căldurii, el este gata să primească impulsul spiritual al spațiilor cosmice.

Iată un mineral. El pătrunde în ființa omului, se transformă la început în lichid, apoi în eter al căldurii. Eterul căldurii are o tendință foarte pronunțată de a capta forțele ce coboară radiind din străfundul spațiilor cosmice. El recepționează aceste forțe și le însuflețește. Forțele spirituale sunt cele care penetrează dintr-o parte în alta, materia terestră transformată în eter al căldurii. Aceasta e calea prin care se introduce în corpul omenesc

impulsul de care are nevoie pentru edificarea sa. Dacă vom lua cuvântul "foc" în sensul de "căldură" - aşa cum era înţeles în vechime - vom putea spune: orice mineral care pătrunde în om este înălţat la starea de Foc, la starea de ardere. Starea de ardere are facultatea deosebită de a capta impulsul înaltelor Ierarhii, şi apoi, acest Foc interior este cel care va pătrunde în toate părţile corpului şi va constitui acolo, printr-o nouă solidificare, fundamentul material al organelor. Nimic din ceea ce absoarbe omul nu rămâne în stare brută. Nimic nu rămâne pământesc. Totul - şi în special mineralele - se metamorfozează în aşa măsură pentru a putea capta spiritualul, cosmicul, şi apoi cu ajutorul spiritualului totul redevine material şi pământesc.

Luaţi, de exemplu, puţin fosfat de calciu provenind dintr-un os omenesc. Nu este deloc acelaşi lucru cu fosfatul ce calciu luat din natura exterioară, sau sintetizat în laborator. Este un fosfat de calciu transformat în întregime prin procesul pe care l-am definit, deci, umanizat. Fiinţa umană are nevoie de numeroase şi variate substanţe pe care le transformă, în raport cu vârsta şi constituţia sa, în eter al căldurii. Copilul mic nu este încă destul de puternic pentru a transforma corpurile neînsufleţite în eter al căldurii. El mai are încă nevoie de lapte, substanţă a cărei natură este deosebit de înrudită cu cea a organismului uman. Copilul transformă acest lapte până la stadiul de eter al căldurii, şi acest lucru permite elaborarea plastică atât de importantă, care se petrece în corpul său. Natura corpului uman nu poate fi înţeleasă decât dacă se ţine seama de aceste metamorfoze ce afectează toate elementele ce se introduc în el. În consecinţă, este zadarnic să se încerce determinarea, prin analize chimice, a adevăratei valori a unui aliment. Trebuie să se cunoască ce cantitate de forţă va cheltui organismul pentru a conduce componentele minerale din acest aliment la starea de eter al căldurii. Atunci când această metamorfoză nu se poate realiza, mineralul se depune în organism, formează acolo un reziduu greu şi pământesc; aceste depozitări străine, rămase anorganice, invadează ţesuturile în detrimentul sănătăţii.

Acest lucru se poate întâmpla, de exmplu, în cazul în care zahărul - care este la origine anorganic, dar care a fost mineralizat - nu ajunge să se transforme în organism în eter al căldurii. Zahărul se depune, şi organismul este incapabil să-l folosească; rezultă de aici o boală de temut, diabetul. Trebuie deci, în legătură cu fiecare aliment, să se cerceteze până la ce punct este organismul într-adevăr apt să metamorfozeze în eter al căldurii substanţele minerale pe care el le conţine (fie în stare primară, cum este cazul sării de bucătărie, fie prin mineralizare cum este cazul zahărului).

Căci tocmai substanţele ajunse la starea de ardere sunt cele care permit organismului, înrădăcinat de altfel în pământ, să se reunească în mod natural cu forţele spirituale ale Cosmosului.

Toate depunerile, toate reziduurile neelaborate, care se pot produce în corp, revelează că omul nu a fost destul de puternic pentru a relega de Cosmosul spiritual substanţele absorbite. Diabetul nu este decât un caz particular. Orice element introdus în corpul omenesc trebuie să fie, acolo, complet metamorfozat, pentru a nu da naştere bolii. Pentru a menţine sănătatea unei fiinţe umane este necesar să se urmărească foarte atent ca nimic, nici cel mai mic atom, să nu rămână, în el, în stare brută. Acest principiu nu se aplică numai materiei, ci şi forţelor.

Să ne îndreptăm privirea, de exemplu, către căldura exterioară, cea pe care o percepem când atingem obiectele, sau căldura atmosferică. Pentru a fi asimilată de organism, şi ea trebuie să fie transformată; căldura trebuie să devină umană, trebuie să fie ridicată la nivel superior. Organismul beneficiază de căldura exterioară în care este cufundat, dar folosind-o, îi schimbă natura.

Să presupunem, de exemplu, că eu ies din casă pe o vreme rece, şi că datorită acestui frig puternic, sau efectului vântului şi a curenţilor de aer, sunt incapabil să metamorfozez, atât de repede pe cât s-ar cere, căldura exterioară în căldură proprie. Pericolul care mă ameninţă atunci, constă în a fi încălzit de căldura exterioară în stare brută; în a fi pur şi simplu *încălzit* de exterior, ca o buturugă de lemn, ca o piatră. Este periculos. Nu trebuie să primim şi să lăsăm, în mod pasiv, să se reverse în noi căldura din exterior. Trebuie să fim în permanenţă în stare să o sesizăm prin toţi porii pielii şi să o transformăm în căldură umană. Dacă nu putem face aceasta, răcim. Aceasta este adevărata cauză a răcelii. Este o intoxicaţie cu căldură exterioară, care n-a putut fi asimilată la timp de organism.

Vedeţi, ceea ce este exterior fiinţei umane, acţionează asupra ei asemenea unei otrăvi, şi nu devine folositor decât prin metamorfozele necesare; pentru aceasta, omul trebuie să pună stăpânire pe elementele exterioare, să le stăpânească prin propriile sale forţe. Numai datorită omului, forţele naturii se pot ridica şi înălţa spre Ierarhiile superioare; atâta timp cât rămân în natură, ele aparţin Spiritelor elementare. Tocmai în om se înfăptuieşte această minunată înălţare, prin care Spiritele elementare transmit Ierarhiilor superioare produsul activităţii lor. În ceea ce priveşte mineralul, acest lucru nu poate fi îndeplinit decât după ce s-a transformat în om în eter al căldurii.

Să trecem acum la plante. Lumea vegetală are, dacă ajungem s-o

contemplăm cu ochii spirituali, ceva fascinant, ceva seducător. Mergem printr-o poiană, sau pătrundem într-o pădure. Scoatem din rădăcini o plantă. Să o privim cu ochii spiritului: ceea ce vedem este o minunată complexitate, care trezeşte în suflet o reală încântare. Putem spune despre rădăcină: ea este în întregime în domeniul pământesc. Da, o rădăcină de plantă, văzută în mare, este deosebit de terestră! O rădăcină, în special dacă este vorba despre un nap, despre o sfeclă, te face să o compari puţin cu un om înstărit, ghiftuit. Rădăcina este încredibil de confortabilă, satisfăcută de ea însăşi. A absorbit sărurile pământului şi resimte o extremă satisfacţie: a epuizat, ca să zicem aşa, solul. Nu există nimic mai tipic, din acest punct de vedere, decât o gulie mare, îmbibată cu sucuri nutritive.

Să contemplăm, dimpotrivă, floarea. Este imposibil să contempli floarea cu ochii spiritului fără să descoperi în ea imaginea sufletului: a propriului nostru suflet, atunci când ea este însufleţită de nostalgii tandre şi delicate. Priviţi cu atenţie o floare de primăvară; ea nu este de fapt decât avânt, aspiraţie. Este o nostalgie materializată. Peste toată această lume de flori care ne înconjoară primăvara pluteşte o emanaţie de o frumuseţe de nedescris. Iată o violetă, iată mierea-ursului, o floare de mărgăritar, sau oaltă floare de culoare galbenă. Rămânem ţintuiţi privind-o, ca şi când această floare de primăvară ar vrea să ne spună: "O, omule! Cu câtă puritate, cu câtă inocenţă ai putea să-ţi îndrepţi dorinţele către lumea spirituală!" Tocmai forţa dorinţei este cea care ţâşneşte şi exaltă din toate corolele primăverii, dar o dorinţă inocentă şi pioasă.

Apoi, apar florile mai târzii; să luăm ca exemplu pe cea mai autumnală, brânduşa de toamnă; este posibil să contemplăm brânduşa-de-toamnă pe o pajişte, fără a fi încercaţi de un uşor sentiment de jenă? Nu ne atrage ea atenţia să ne împotrivim propriilor noastre dorinţe, care riscă să devină impure şi murdărite de păcat? Brânduşele, răspândite pe toate pajiştile toamnei ne şoptesc din toate direcţiile: "Examinează cu atenţie lumea dorinţelor tale, o omule! Vezi cât de uşor poţi păcătui!"

Lumea plantelor este oglinda naturală a conştiinţei morale. Nu poate fi ceva mai poetic decât să-ţi reprezinţi această voce a conştiinţei concentrată într-un singur punct în interiorul sufletului, dar multiplicată la infinit în nenumăratele forme florale care traversează anotimpurile vorbind oamenilor. Lumea vegetală, dacă ştim puţin s-o înţelegem, ne apare ca o imensă oglindă a conştiinţei morale.

Vedeţi cât este de important să se facă o deosebire între floarea - care nu este decât aspiraţie, dorinţă îndreptată pe de-a-ntregul spre lumina

îndepărtată a spațiilor cosmice, care nu se deschide în înflorire decât pentru a oferi şi a transmite Cosmosului dorințele pământului - şi rădăcina confortabilă, satisfăcută, înlănțuind planta de pământ, abătând fără încetare către sentimentele de satisfacție şi liniştire pământească, aspirațiile cereşti ale florii.

Pentru a înțelege rațiunea acestui contrast, trebuie să urmărim evoluția trecută a pământului până în momentul în care s-a format germenul a ceea ce a devenit mai târziu rădăcina plantelor. Era epoca în care Luna era unită cu Pământul. Forțele lunii acționau atunci cu atâta intensitate în globul pământesc încât riscau să transforme toate plantele în nişte simple rădăcini. Pământul era format atunci dintr-o altă substanță decât aceea care a apărut mai târziu; Luna făcea corp comun cu el. Lumea rădăcinilor se orienta viguros spre adâncimi. Se poate spune că regnul vegetal s-a răspândit aproape în întregime în lumea subterană, şi nu a putut să arunce decât o privire pe furiş către înălțimi. Plantele nu înălțau către Cosmos decât nişte mlădițe slabe şi fragile. Luna, forțele lunare, atâta timp cât au fost implicate în globul terestru, au înlănțuit puternic planta de acest glob. A rămas de aici, pentru vegetația actuală, tendința geotropică, necesitatea de "a prinde rădăcini".

Începând cu epoca în care Luna s-a desprins de Pământ, aspirația cosmică a plantelor - care nu putuse să se exprime până atunci decât prin vlăstari firavi şi fragili - s-a putut desfăşura sub privirea cerului, oferind luminii adevărate flori.

Desprinderea globului lunar reprezintă deci, o eliberare, o descătuşare, pentru lumea plantelor. Să ne reamintim totuşi că, orice lucru pământesc îşi are originea în lumea spirituală. Căci, în timpul vechiului Saturn, Pământul era în întregime spiritual, era în întregime eter al căldurii. Întreg pământul a fost zămislit de spirit. Priviți planta. Forma sa exprimă amintirile vii ale întregii evoluții. Rădăcina sa a perpetuat până în zilele noastre tendința de a deveni pământească, de a deveni materială, fizică. Această rădăcină ne spune: "Exist tocmai pentru că materia pământească s-a născut din spirit." Dar imediat după ce Pământul s-a eliberat de greutatea lunară, planta şi-a reluat înălțarea către depărtările luminoase ale Cosmosului.

Folosind vegetalele drept alimente, le dăm tocmai pe această cale, o posibilitate de a încheia acțiunea pe care o schițaseră în natura exterioară. În exterior, plantele aspiră spre orizonturile luminoase ale Cosmosului; în interiorul organismului, ele tind către orizonturile spirituale. Aceasta este cauza pentru care alimentele vegetale trebuie să fie prelucrate în noi până la

stadiul de gaz, de aer, după cum am arătat. Aceasta permite plantei să-şi continue ascensiunea către spirit.

Suntem într-o pajişte. Privim florile care se înalţă cu bucurie spre lumină. Apoi, consumăm plantele la masa noastră. Luma noastră interioară este total diferită de lumea din afară. Ceea ce era, afară, aspiraţie a plantelor către lumină, se transformă în noi în înălţare reală către spirit. Natura, covorul vegetal care acoperă Pământul, este expresia unei imense nostalgii. Consumând planta, noi o redăm lumii spirituale. Pentru aceasta trebuie să înălţăm alimentele vegetale până în sfera aerului; această stare mai uşoară le permite accesul în lumea spirituală.

Planta parcurge deci un ciclu remarcabil. Iată ce se petrece în momentul în care omul o consumă: să pornim de la rădăcină şi să ne ridicăm prin frunze până la floare. Rădăcina care fost înlănţuită de pământ, acum urcă; ea este cea care, de îndată ce este introdusă în organism, aspiră cel mai puternic spre înălţimi. Aspiraţia florilor este cu mult depăşită. Trebuie să ne reprezetăm planta aşezată invers, înflorită în partea de jos. Este o completă răsturnare. O desenez astfel: partea de sus e jos, partea de jos e sus. Ceea ce a ajuns până la nivelul florii, ceea ce a beneficiat în existenţa naturală şi materială de lumină, şi a absorbit-o, ceea ce a transformat materia până la stadiul ei cel mai subtil, plăteşte o răscumpărare pentru această ascensiune prematură, rămânând de această dată în urmă. Rădăcina, dimpotrivă, această sclavă a greutăţii pământeşti, care nu include însă mai puţin în ea, în mod virtual, totalitatea fiinţei vegetale - după cum aţi putut citi în "Teoria metamorfozelor" de Goethe -, rădăcina urcă acum cu un avânt irezistibil către înălţimi.

Evident, omul care a fost un păcătos înrăit, persistă în general în rău. Cu rădăcina plantelor este altceva. Atâta timp cât a fost legată de pământ, făcea impresia unui individ îmbuibat cu avuţii. Dar, de îndată ce a fost absorbită de o fiinţă umană, ea se converteşte, ea se îndreaptă către înălţimi, către spirit. Dimpotrivă, floarea, care a dat posibilitatea materiei pământeşti să se ridice spre lumină, se îndreaptă acum către partea în jos. Rădăcina, devenită aliment, urcă în corpul omenesc către regiunea capului, în timp ce floarea coboară în regiunea abdominală, în sistemul schimburilor; floarea nu participă la edificarea capului omenesc.

Este un spectacol misterios şi admirabil: omul se hrăneşte cu plante; în el, plantele devin aer; în acest moment ele cresc în el, într-un mod invizibil, cresc cu capul în jos şi înfloresc în partea inferioară. Nu este necesar, pentru aceasta, să se mănânce plantele în întregime; fiecare părticică din ele conţine virtual întreaga fiinţă vegetală, după cum a arătat Goethe.

În timpurile străvechi, în care exista o cunoaştere a acestor lucruri, plantele erau clasate după însuşirile lor naturale aparente şi se separau cele care pot fi folositoare capului omenesc, adică cele ale căror rădăcini manifestau încă din natură o puternică înclinaţie pentru a se spiritualiza. Aceste plante odată digerate, se ridcă până la cap; de aici ele se înalţă spre Cosmosul spiritual, şi efectuează cu acest Cosmos legăturile indispensabile organismului.

La plantele care au fost supuse deja în natură unei puternice impregnări cu astralitate - cum este cazul legumelor - fructul însuşi rămâne în regiunile de jos ale organismului omenesc, fără să ajungă vreodată la cap. Aceste plante provoacă un somn adânc, greu, şi omul se simte buimac, îndobitocit, în momentul în care se trezeşte. Pytagoreicii, care doreau să aibă o gândire clară, şi care evitau tot ceea ce putea să influenţeze, ca fenomene digestive, activitatea gândirii, nu vroiau să mănânce fasole, bob sau mazăre.

În acest fel, se poate stabili după aparenţa exterioară a plantelor, adevăratul lor rol în organism. După ce cunoaştem datele ştiinţei iniţiatice referitor la aceste probleme, ne întrebăm cum ajunge ştiinţa materialistă să înţeleagă ceva din fenomenele digestive. S-ar putea să înţeleagă digestia rumegătoarelor; este complet diferită de cea a omului. Dar ea îşi închipuie că, vegetalele introduse în organismul uman sunt pur şi simplu acceptate de acest organism! Nu, vegetalele nu sunt acceptate, ci sunt în întregime spirtualizate. Sunt metamofozate în aşa măsură, încât, ceea ce era sus se află jos, şi ceea ce era jos se află sus. Este imposibil să ne reprezentăm o inversare mai completă! De îndată ce un mic fragment vegetal este absorbit de individ fără ca să aibă loc această inversare, apare boala. Veţi trage cu uşurinţă următoarea concluzie: omul nu poartă nimic în el care să nu fie o operă a spiritului. Tot ceea ce absoarbe sub o formă materială trebuie să capete în el o formă accesibilă influenţelor spirituale.

Să ne îndreptăm acum privirea către regnul animal. Şi animalul este dotat cu o putere digestivă. El paşte ieburile şi le digeră. Să cercetăm mai întâi ierbivorele. Animalul a absorbit vegetalele. Se petrece aici un fenomen destul de complicat. Căci animalul nu va putea să dea vegetalelor proprietăţi umane. Vegetalul nu se răstoarnă în organismul animal, cum o face în organismul uman. Coloana vertebrală a animalului este paralelă la suprafaţa solului. Rezultă de aici că procesele spirituale ale digestiei nu se desfăşoară în animal la fel de armonios ca în om. Desigur, partea inferioară a plantelor tinde către sus, şi partea superioară către jos. Dar această inversare este parţială la animal, ea este oarecum oprită la jumătatea

drumului. Astfel că, digestia animală diferă profund de digestia umană. Aici, aspirația plantelor este frânată. E ca și când plantei i s-ar fi făcut o prmisiune care apoi nu a mai fost ținută. I se spune: "Îți vei satisface dorința ta de ascensiune spre depărtările cosmice." Dar în realitate nu se petrece așa; și planta este rearuncată pe pământ.

Să dăm atenție faptului că, în interiorul organismului animal planta este aruncată, respinsă spre lumea pământească. Rezultă de aici că, în loc să primească influența înaltelor Ierarhii, ea devine poarta de intrare prin care irump în animal Spiritele elementare. Sunt Spiritele fricii și anxietății. Privirea spirituală observă că: în timp ce ierbivorul paște, el încearcă o anumită satisfacție, o mulțumire intimă. În același timp, pornește din Spiritele elementare un curent de frică și de angoasă, care străbate animalul în sens contrar. Aceste două curente se încrucișează: unul, de satisfacție și bucurie, urmează drumul normal al alimentelor prin sistemul digestiv al ierbivorului; iar celălalt, al fricii, al neliniștii, pornește de la spiritele elementare și traversează ierbivorul de jos în sus.

Acest lucru este lăsat de animale Pământului, în momentul morții lor. Când animalele mor - vorbesc despre animalele care nu aparțin neapărat categoriilor despre care am vorbit mai înainte, ci pot fi mamifere, patrupede -, moare împreună cu ele o entitate formată din nelinște; sau, mai curând, ea se eliberează în clipa morții lor și capătă corp în astral. Frica se eliberează la moartea animalelor. Această groază există deja în timpul vieții la animalele carnivore, la animalele de pradă: în ele se încrucișează o anxietate îngrozitoare cu o bucurie pentru pradă. Plăcerea înflăcărată pe care o trăiesc animalele în momentul în care sfâșie trupul viu este însoțită de o puternică emanație de frică elementară. Această frică rămâne inconștientă la animalele ierbivore, și nu se precizează decât în momentul morții lor. Dar tigrul, leul, lupii în general au un corp astral impregnat în întregime cu o anxietate înspăimântătoare, care prinde corp în momentul morții lor. Aceste animale carnivore au, în consecință, un fel de supraviețuire în mijlocul sufletului-grup de care aparțin. Ele au o kamaloka mult mai teribilă decât cea a oamenilor. Este o urmare naturală, un efect inevitabil al naturii lor feroce.

Nu trebuie pierdut din vedere că animalele viețuiesc toate acestea într-o stare de conștiență foarte diferită de a noastră. Există marea tentație de a raționa materialist și de a te întreba: Ce pot simți aceste animale de pradă? Te pui în locul lor, te transformi în animal și gândești: ce ar însemna pentru mine o astfel de kamaloka? În acest caz ești victima unei iluzii. Încerci să judeci aimalul de pradă după propriile tale sentimente omenești,

şi nu există nimic mai materialist decât această atitudine a spiritului. Desigur, trebuie să facem efortul de a înţelge faptele spirituale ale naturii, dar nu avem dreptul să ne transpunem, pur şi simplu, în fiinţe străine omenirii. Tocmai în aceasta constă eroarea materialiştilor. Ei se transpun în materia neînsufleţită.

Este vorba aici despre o categorie de probleme asupra cărora mă feresc să dau vreo indicaţie de ordin practic, rezumându-mă numai la o expunere a lucrurilor aşa cum sunt. Antropozofia nu susţine o doctrină sau alta, nu susţine un sistem sau altul de alimentaţie. Ea se limitează la a spune care este adevărul. Fiecare are libertatea să tragă de aici concluziile pe care le vrea pentru viaţa sa practică. Antropozofia nu dă nici un program, nici un regulament. Mă voi feri să dau sfaturi de care ar profita imediat fanaticii, şi să propovăduiesc, de exemplu, regimul vegetarian. Acestea sunt probleme personale, pe care fiecare trebuie să le cântărească singur. Ele nu ajung să aibă o valoare reală decât după ce au trecut prin gândirea şi judecata personală. Am făcut această paranteză pentru ca să nu se spună că a fi antropozof înseamnă să fii vegetarian; Antropozofia nu face decât să arunce o lumină asupra problemelor regimului alimentar, le face înţelese, dar nu impune nimic.

Am vrut să semnalez numai metamorfoza alimentelor în organismul omenesc: cum trebuie ridicat mineralul până la starea de eter al căldurii, pentru a putea capta spiritualul, din care se construieşte, se clădeşte omul. Copilul mic, am mai spus, nu este destul de puternic pentru a conduce mineralul pur până la nivelul de eter al căldurii. Această prefacere este realizată înainte în lapte. Laptele pe care îl consumă copilul mic se împrăştie rapid până în regiunea capului, şi de acolo, dă naştere impulsurilor formatoare care sunt necesare tinerei fiinţe. Căci întreaga organizare a copilului îşi are punctul de pornire în cap.

Dar ar fi greşit să se creadă că omul adult favorizează activitatea acestor forţe formatoare hrănindu-se cu lapte. Ceea ce se petrece cu copilul mic, nu se petrece cu adultul. Aceste forţe specifice ale capului nu sunt active decât până la vârsta celei de a doua dentiţii; numai în această perioadă ele pot radia, de la cap, prin tot corpul. În cazul adultului, trebuie ca întreg organismul să emane aceste forţe clăditoare. Şi acestea pot fi foarte puternic secondate de alte elemente, netrecând deloc prin regiunea "capului".

Capul omenesc este închis din toate părţile. El conţine, în timpul copilăriei, impulsuri care dirijează creşterea întregului organism. Corpul omenesc are un şchelet care este interior, în timp ce craniul este un înveliş

exterior. În corp, forţele edificatoare nu sunt în interior, ci în exterior. Pentru a le sprijini, pentru a le intensifica, trebuie acţionat din afară. Efectul laptelui este localizat în interiorul creierului. Acest efect este excelent atâta timp cât suntem copii mici. Dar după ce am crescut, totul se schimbă. Cum pot fi sprijinite şi intensificate, din exterior, forţele formatoare?

Este vorba, de fapt, de a realiza din exterior ceea ce capul înfăptuieşte din interior, din interiorul cavităţii sale închise. Forţele care îşi au reşedinţa, la copil, în această cavitate închisă, sunt sprijinite de forţele eterice ale laptelui, iar acesta furnizează un suport excelent pentru activitatea lor. În cazul adultului, trebuie găsit un aliment care să exercite un efect tot atât de stimulator - fără să facă apel la forţele care nu mai există în cap -, un aliment care să nu mai fie produsul fiinţei umane, ci al unei fiinţe exterioare. Acest aliment există, căci găsim în natură un corespondent exact al capului: un cap fără cutie craniană, un cap, să zicem, deschis din toate părţile. Aceleaşi forţe care existau în capul copilului, şi care chemau în ajutorul lor pe cele ale laptelui (se poate spune chiar că ele regenerau, în organism, laptele, căci copilul transformă laptele până la stadiul de eter al căldurii, şi de acolo îl regenerează, îl produce din nou), chiar aceleaşi forţe există în natură.

Acest cap deschis în toate direcţiile, este stupul. Activitatea albinelor, în lumea exterioară, este analogă activităţii interne a capului. Cel mult, pentru această activitate a albinelor se alege adăposul uşor al unui coş sau al unei căsuţe. Aici, activitatea nu mai este internă, nu mai este închisă, ci externă şi deschisă. Influenţele spirituale se exercită asupra stupinei ca în interiorul capului. Produsul lor este mierea. Atunci când consumăm miere, la o vârstă adultă, această miere ne furnizează acelaşi stimulent, aceleaşi forţe pe care le furnizează copilului laptele. Sunt forţe edificatoare care activează de această dată din exterior şi asupra întregului organism, în timp ce în copil, forţele laptelui acţionau din interior şi în lăuntrul capului.

În concluzie, copilul hrănit cu lapte, stimulează prin acest aliment activităţile plastice ale organismului său pornind de la cap. Adultul, dacă simte nevoia să stimuleze tocmai aceste activităţi plastice, trebuie să consume miere. Nu este necesar să se mănânce cantităţi mari, căci ceea ce are valoare sunt tocmai *forţele* prezente în miere. Astfel, sunt înscrise chiar în natura exterioară principiile unei sănătoase igiene alimentare. Ce am face dacă am vrea să ne imaginăm o ţară în care copiii să fie frumoşi, şi bătrânii la fel de frumoşi? Ne-am imagina o regiune în care curg fluvii de lapte şi de miere. Vedeţi cu câtă justeţe i-a inspirat vechea clarvedere instinctivă pe

poeţii care visau mereu la ţara din basme "în care curg fluvii de lapte şi de miere".

Un cuvânt poetic atât de simplu ca acesta ascunde adevăruri de o nebănuită profunzime! Pentru cel care a căutat îndelung să înţeleagă realităţile din natură, constituie o miraculoasă bucurie întâlnirea neaşteptată cu unul dintrte aceste cuvinte tradiţionale, de o vechime venerabilă, al cărui sens se revelează şi scânteiază dintr-o dată. Aşa se petrec lucrurile cu legenda fluviilor de lapte şi de miere. Există această ţară? Dacă există, nu vom putea găsi acolo decât copii frumoşi şi bătrâni frumoşi.

Vedeţi, pentru a înţelege omul, trebuie să înţelegi întâi natura. Cunoaşterea naturii furnizează o bază pentru cunoaşterea omului. În natură, tot ceea ce este jos, tot ceea ce este material, este într-o ascensiune continuă către spiritual. La unul din poli se află regnurile din natură: mineral, vegetal şi animal. La celălalt pol se află înaltele Ierarhii.

Conferinţa a douăsprezecea

După ce am înţeles că, în organismul uman, elementele naturale sunt supuse unor transformări radicale şi se ridică, de exemplu, de la starea minerală la starea de eter al căldurii, vom ajunge să înţelegem şi cum întreaga viaţă a corpului şi a organelor este legată de lumea spirituală.

Atât timp cât nu se va ţine seama numai de datele manualelor de anatomie şi fiziologie, se va considera că omul este un solid complex, care primeşte constituientele sale din natura exterioară şi le conservă aproape neschimbate. Ne vom ciocni astfel de absoluta imposibilitate de a lega omul din natură cu omul sufletesc, cu omul moral. De exemplu, este imposibil să se găsească o relaţie între sistemul osos, sistemul muscular - considerate ca nişte corpuri solide - şi ordinea morală din Univers. Se va spune: de o parte este natura, de cealaltă parte o lume total străină naturii. Dar am arătat în conferinţele precedente că în fiinţa umană există substanţe de o varietate infinită care trec la rândul lor în stări mai subtile. Am văzut că, la aceste nivele superioare, substanţa poate intra într-adevăr în relaţie cu forţele spirituale, deci cu impulsurile morale care construiesc trama ordinii universale.

Tocmai de la aceste consideraţii trebuie să pornim, pentru a ne ridica până la cunoaşterea legăturilor spirituale care există între om şi înaltele Ierarhii. În conferinţele precedente ne-am ales punctul de plecare în

lumea naturii. Astăzi vom porni de la legăturile morale şi spirituale ce unesc fiinţele umane unele de altele .

A vorbi despre realităţile morale, spirituale, în civilizaţia modernă, înseamnă a evoca deja idei depăşite, convenţionale. Căci sentimentul primitiv şi elementar al unei realităţi morale - existent în fiinţa umană - s-a estompat încetul cu încetul din suflete. Civilizaţia noastră modernă, întreaga educaţie pe care o primim ne incită să întrebăm în permanenţă: "Cum se obişnuieşte, care sunt convenienţele, care e regula, legea, etc?".

Se dă puţină atenţie impulsurilor care emană într-adevăr din om, care sunt înrădăcinate în sufletul său, în acel loc misterios ce este numit, printr-un termen vag: "conştiinţă". În general, omul este incapabil să-şi propună singur o cale, un scop. Din această cauză s-a estompat, din ce în ce mai mult, noţiunea de moralitate lăuntrică, de spiritual, lăsând tradiţia şi convenţionalismul să-şi spună cuvântul.

Străvechile concepţii filozofice, în special cele care se bazau pe clarvederea instinctivă, făceau să se nască în mod natural din sufletul omului impulsurile conducătoare ale fiecărei epoci. Aceste impulsuri mai există şi în zilele noastre. Dar ele au îmbrăcat aspectul unor convenienţe. Este absolut necesar să ne dăm seama că morala a devenit aproape în întregime tradiţională. Dar gândiţi-vă puţin! Ce vechime au cele Zece Porunci? Ele sunt încă învăţate, ca o relicvă a unor epoci vechi de istorie. Avem dreptul să spunem că, a ne supune celor Zece Porunci este tot atât de firesc pentru omul vremurilor noastre ca în vremea lui Moise, şi că ele ţâşnesc din natura sa intimă cu aceeaşi forţă elementară? Ce iese la suprafaţă în mod spontan, în omul zilelor noastre, ca impuls moral şi spiritual, unind membrii societăţii umane? Unde sunt legăturile care reunesc un individ cu altul, unde sunt izvoarele moralei şi ale spiritualităţii?

Adevăratul izvor al moralei şi spiritualităţii din omenirea modernă este *comprehensiunea umană*, înţelegerea omului faţă de om şi iubirea reciprocă bazată pe această înţelegere. Oricât de departe vom ajunge cu cercetarea noastră în legătură cu impulsurile sociale, morale şi spirituale, nu le vom descoperi prezenţa şi eficacitatea decât acolo unde s-au născut dintr-o înţelegere reciprocă, din iubirea reciprocă. Numai acolo se pot naşte. În fond, omul care trăieşte printre alţi oameni, ca fiinţă spirituală, nu este susţinut în viaţa socială decât prin înţelegerea şi iubirea semenilor săi.

Acum, puteţi pune întrebarea, care e rareori abordată, cu toate că fiecare se gândeşte la ea: dacă iubirea dintre fiinţele umane şi înţelegerea reciprocă constituie baza vieţii sociale, cum se poate ca societăţile actuale să fie teatrul de desfăşurare al urii şi neînţelegerii? Aceasta este o întrebare

care a preocupat într-un înalt grad pe inițiații din toate timpurile și din toate grupările umane. Știința inițiatică a considerat întotdeauna că aceasta este cea mai gravă dintre probleme. Dar ea avea, la originea sa, metode care îi dădeau posibilitatea să o rezolve. Astăzi, în fața instituțiilor obișnuite și a științei contemporane te întrebi: "Sufletul creat de zei este predispus la iubire și la înțelegere. Din ce cauză aceste principii au un sens contrar în organizațiile noastre sociale? Care este cauza acestei dușmănii generale și a acestei neînțelegeri, care înfloresc printre toți oamenii?" Această cauză nu o vom găsi în domeniul sufletului și spiritului. Pentru a o găsi este deci firesc să ne îndreptăm privirea spre domeniul fizic și corporal.

Ce răspuns ne furnizează știința? Ea ne învață că omul fizic este o asamblare de sânge, de nervi, de mușchi și de oase. Desigur, atâta timp cât se va privi un os cu ochii savantului materialist, nu se va ajunge niciodată să se spună: Aici sălășuiește ispititorul care împinge ființa umană să urască.... Oricât de atent s-ar examina la microscop o picătură de sânge, nu se va descoperi în ea principiul ispititor care conduce ființele umane să-și facă rău unele altora.

În trecut lucrurile se petreceau altfel. Știința inițiatică, bazată pe clarvederea instinctivă vedea în omul corporal, contrapartea omului spiritual. Când se vorbește astăzi despre omul spiritual, se are în vedere o gamă de gânduri abstracte; se consideră că aceste gânduri abstracte reprezintă spiritualul! Și dacă aceste gânduri se evaporă, nu mai rămân decât cuvintele. Conceptele au ajuns din ce în ce mai insesizabile, iar spiritul se stinge în pure abstracțiuni.

În trecut, spiritul nu ajungea până în domeniul steril al abstracțiilor. Știința inițiatică "vedea" spiritul, în realitatea sa vie. În același timp, ea vedea în realitatea sa vie, ființa fizică a omului: nervi, mușchi, sânge, oase. Ea vedea spiritul sub forme imaginative, care puteau vorbi, răsuna, făcându-se înțelese. Ea vedea viața spiritului. Tocmai prin aceasta putea să vadă și viața spirituală a fizicului, a oaselor, a sângelui. Scheletul nu era această simplă construcție materială pe care ne-o prezintă știința zilelor noastre. În prezent, scheletul este descris de către anatomiști ca rezultatul calculelor ingenioase ale unui arhitect oarecare. Dar el nu este așa ceva. Este, după cum am văzut, produsul regnului mineral înălțat la stadiul de eter al căldurii, astfel încât înaltele lerarhii spirituale să poată coborî în el forțele lor, dând naștere formelor proprii oaselor.

Cel care contemplă scheletul uman în realul său aspect, poate citi în el revelația originii sale spirituale. În timp ce, cel care studiază scheletul prin procedeele științifice curente ne face să ne gândim la o persoană căreia

i s-ar fi dat o pagină tipărită, şi care, ar începe să descrie minuţios toate literele, fără a le lega între ele. Nu ar vedea decât forma, nicidecum sensul lor. Cam în acest fel studiază anatomistul scheletul. El nu bănuieşte, pentru nimic în lume, ce este înscris acolo. El ignoră că forma oaselor omeneşti indică cu claritate originea lor spirituală.

Acelaşi lucru se poate spune despre tot ce este în legătură cu legile naturii şi cu forţele eterice. În ele totul este o scriere indicatoare a lumii spirituale. Lucrurile din natură nu pot fi înţelese decât dacă descifrezi această scriere secretă.

Dar, de îndată ce treci pragul lumilor spirituale, începi să întrezăreşti ceva ce face parte din lumea naturii, ceva despre care au vorbit iniţiaţii tuturor timpurilor. Acest lucru este neplăcut de aflat, el inspiră teamă, este greu de suportat la început. Oamenii doresc de obicei să fie plăcut impresionaţi de revelaţiile pe care au făcut efortul să le cunoască. Dar este absolut necesar ca înainte de a cunoaşte lumile spirituale să reuşeşti mai întâi să-ţi învingi anumite spaime.

În ceea ce priveşte forma omenească, aşa cum se prezintă ea anatomic privirii noastre, putem vedea că este constituită din două elemente spirituale ce pot fi denumite: "frigul moral şi ura".

Este foarte adevărat că sufletul nostru este animat de o înclinare către iubire, o căldură morală din care se naşte înţelegerea mutuală. Dar, în străfumdurile structurii solide a organismului nostru sălăşuieşte frigul moral. Această forţă a frigului moral este cea care a venit din adâncul lumilor spirituale pentru a da organismului nostru o anumită coeziune. Iar impulsul urii este cel care activează, din adâncul lumilor spirituale, circulaţia sângelui nostru. Sufletul nostru poate fi extrem de iubitor, poate fi însetat de dragostea umană, de înţelegerea umană; dar acest fapt nu împiedică existenţa *frigului* care stăpâneşte în subconştientul nostru, acolo unde sufletul îşi revarsă forţele şi pulsaţiile în corpul nostru. Voi vorbi de aici înainte despre *frig*. Prin acest cuvânt înţeleg "frigul moral". Dar sub acţiunile şi reacţiunile eterului căldurii, el se poate transforma foarte bine în frig fizic.

Astfel, în străfundurile fiinţei noastre, în subconştient, domneşte frigul şi ura. Omul scoate la iveală destul de des, până în trăirea sa conştientă, ceea ce dormitează astfel la hotarele corporalului, astfel încât sufletul său este deseori tentat să nesocotească nevoile semenului său. Această lipsă de înţelegere este rezultatul urii şi frigului moral. Fiecare om trebuie, deci, să facă efortul de a-şi educa cât mai mult cu putinţă sufletul, în sensul căldurii morale şi al iubirii, în aşa fel încât aceste forţe să învingă frigul şi ura care se înalţă din corpul său.

Nu se poate nega - este de o evidență absolută pentru privirea spirituală - că, manifestările de ură și de lipsă de înțelegere sau înmulțit în epoca modernă a civilizației noastre, epocă ce a început în secolul al XV-lea, epocă pe de o parte materialistă, și pe de altă parte intelectualistă. Această intensificare este mult mai reală decât se bănuiește. Numai trecând prin porțile morții ne putem da seama de acest lucru. Vedem atunci câtă ură și neînțelegere sălășuiește în sufletul omului. În acel moment sufletul se eliberează de corp și îl părăsește: frigul moral și ura, care locuiau în el, se eliberează ca niște forțe pur naturale, căci aceasta e realitatea lor.

Să observăm un cadavru. Să contemplăm cu ochii spirituali, cadavrul eteric. Ceea ce se înfățișează în acea clipă privirii noastre, nu suscită nici o judecată morală: nici cât o floare sau o piatră. Elementul moral care locuia în acest corp s-a transformat în forțe ale naturii. Dar sufletul s-a adăpat din aceste forțe ale corpului, și duce cu el dincolo de moarte ceea ce a luat din aceste forțe. *Eul* și *corpul astral,* care se retrag, transportă în lumea spirituală tot ceea ce a captat sufletul, în timpul vieții pământești, ca ură și frig moral, împrumutate din domeniul corporal. După cum am arătat înainte, numai după ce am trecut prin porțile morții putem descoperi cât de puternic este pătată civilizația noastră cu ură și neînțelegere, căci omul modern intră în lumea spirituală împovărat cu aceste impulsuri. Aceste impulsuri aparțin lumii fizice, și rolul lor firesc era de a construi corpul fizic și corpul eteric; dar ele au fost deturnate din drumul lor, și omul le transportă în lumea spirituală, sub o formă spiritualizată. I-ar fi dăunător omului care a trecut prin poarta morții să rămână încărcat cu aceste impulsuri, în perioada dintre moarte și o nouă naștere. Progresul său ar fi împiedicat și el s-ar poticni la fiecare pas. Lumea spirituală în care va evolua de aici înainte este, de fapt, străbătută în întregime de curenți vătămători omului, care l-ar opri din evoluția sa dacă i-ar suporta așa cum sunt.

De unde provin acești curenți? Pentru a înțelege este suficient să privim viața oamenilor actuali. Ei se înghiontesc cu indiferență, dacă nu cu ostilitate. Fiecare se interesează cât mai puțin cu putință de însușirile personale ale vecinului său. Oare, nu cred oamenii, în marea lor majoritate, că au realizat în ei înșiși ceea ce consideră a fi corect și bun? Când îl văd pe semenul lor atât de diferit de ei, nu se apropie oare de el cu bunăvoință, ca după acea să decreteze: "Acest om ar trebui să-și schimbe felul de a fi!". Ceea ce presupune: "Ar trebui să fie ca mine!". Nu suntem întotdeauna conștienți de acest lucru, dar acesta este fondul relațiilor sociale. Dorința de a ne înțelege lipsește chiar din modul de a vorbi. Oamenii susțin cu tărie că,

cutare ar trebui să fie aşa sau altfel, cu alte cuvinte, fiecare proslăveşte propriul său exemplu. De îndată ce întâlnesc o personalitate care se deosebeşte profund de ei, o consideră imediat ca pe un adversar, ca pe un duşman, ca pe o fiinţă antipatică. Comprehensiunea, căldura morală, dragostea de oameni, iată ce lipseşte. Pe măsura acestei lipse, omul duce cu el dincolo de porţile morţii, o povară morală de frig şi ură.

Dezvoltarea viitoare a omului nu este numai un ţel al său; este ţelul pe care şi-l propune întreaga armonie universală, întreaga înţelepciune a Cosmosului. Omul întâlneşte în cealaltă lume, entităţile celei de a treia Ierarhii: Îngeri, Arhangheli şi Arhai. Aceste entităţi, se înclină pline de bunăvoinţă spre om, imediat ce a trecut prin porţile morţii, şi îl descarcă de povara frigului pe care a adus-o cu el. Clarvăzătorul percepe modul în care aceste trei Ierarhii îl descarcă pe om de tot ce i-a mai rămas din lipsa de înţelegere umană.

În privinţa urii, omul o păstrează mai mult timp cu el. Nu este despovărat de ea decât mai târziu, atunci când se înclină spre el, pline de bunăvoinţă, entităţile celei de a doua Ierarhii: Spiritele formei, Spiritele Mişcării şi Spiritele Înţelepciunii. Aceste entităţi iau asupra lor tot ceea ce a conservat omul ca ură faţă de semenii săi.

Apoi omul ajunge în regiunea Ierarhiilor cele mai înalte: Tronurile, Heruvimii şi Serafimii. Este ceea ce a fost numit în Misterii[1]: "Miezul de noapte al existenţei spirituale:" Omul nu ar putea să treacă prin această regiune a Serafimilor, a Heruvimilor şi a Tronurilor fără să se stingă complet lăuntric, fără să se stingă tot atât de radical ca flacăra unei lumânări pe care o sufli... dacă Ierarhiile precedente nu l-ar fi despovărat, prin bună-voinţă, de povara sa de frig şi ură. Vedem că omul nu poate intra în relaţii cu înaltele impulsuri spirituale care favorizează progresul său, decât după ce a încărcat Ierarhiile cu tot ceea ce adus cu el din fizic şi eteric.

Dacă am înţeles toate acestea, şi dacă observăm frigul spiritual care domneşte în lumile de dincolo, vom sesiza şi înrudirea care există între acest frig spiritual şi frigul fizic ce domneşte pe Pământ. Frigul zăpezii şi al gheţii nu este decât o reflectare fizică a acestor forţe morale şi spirituale care stăpânesc în înălţimi. Şi putem compara această reflectare cu realitatea. În timp ce omul este eliberat progresiv de povara sa de ură şi lipsă de înţelegere, forma sa se pierde şi se dizolvă, încetul cu încetul, în lumea spirituală. În faţa privirii clarvederii imaginative, omul care tocmai a

[1] Patru "Misterii" sau drame, de Rudolf Steiner

trecut prin porţile morţii, păstrează o formă destul de asemănătoare cu cea pe care a avut-o pe Pământ. Aparenţa fizică a omului pământesc este constituită mai mult sau mai puţin din substanţe infime, din particule, din atomi. Dar forma acestei aparenţe fizice este spirituală. Trebuie să înţelegem foarte clar: este absurd să ne reprezentăm omul pământesc ca pe o formă fizică; această formă este spirituală. Fizicul n-a făcut decât să se introducă în ea, sub forma unor fine particule. Forma pe care o umplu aceste particule fizice nu este decât un "corp de forţe" care păstrează coerenţa dintre aceşti atomi; dacă acest "corp de forţe" n-ar exista, ei s-ar împrăştia şi n-ar mai fi decât o cantitate de praf. Dacă unui individ îi este retrasă "forma", fizicul şi etericul se năruiesc imediat, transformându-se într-o cantitate de pământ. Aceste particule se aglomerează şi se păstrează coerente, se diferenţiază, nu datorită lumii fizice, ci datorită lumii spirituale. Este deci un nonsens să considerăm omul ca pe o fiinţă fizică.

Omul menţine încă această formă, în momentul în care trece prin porţile morţii. Clarvăzătorul o contemplă: ea străluceşte, scânteiază în mii de culori luminoase. Apoi, dispare la început forma capului, şi după aceea se estompează întreaga formă a corpului. Omul se metamorfozează într-un fel de imagine a Cosmosului, pe durata şederii sale în regiunea Serafimilor, Heruvimilor şi Tronurilor.

Dacă urmărim cu privirea spirituală destinul unui om în lumea spirituală, vedem şi activităţile multiple pe care le întreprinde, în timp ce forma sa se pierde încetul cu încetul, de sus în în jos, începând cu capul. În momentul în care partea inferioară a corpului dispare complet, vedem cum se formează o configuraţie spirituală de o mare frumuseţe, reflex al întregului Cosmos şi, în acelaşi timp, prefigurarea capului pe care îl va avea omul în viitoare sa întrupare. Activităţile în care este implicat omul, în această perioadă a existenţei spirituale, nu depind numai de cea de a doua şi de a treia Ierarhie, ci şi de prima.

Se petrece atunci lucrul cel mai minunat pe care l-ar putea concepe vreodată un spirit uman. Ceea ce omul a fost, pe pământ, ca sistem al schimburilor materiale, ca om inferior, se transformă în punct de pornire pentru capul său viitor. Pe pământ, capul nostru ne ajută să gândim, să ne reprezentăm lucrurile. El este suportul gândirii noastre. Dar gândurile locuiesc şi în pieptul nostru, în organismul nostru toracic; ele locuiesc şi în membrele noastre. În momentul în care încetăm să mai gândim numai cu capul, în momentul în care începem să gândim, de exemplu, cu membrele noastre, în acea clipă se revelează ochilor noştrii, realitatea Karmei. Dacă ignorăm în existenţa noastră obişnuită întreaga noastră Karmă, este tocmai pentru că nu gândim decât cu acest organ atât de superficial: creierul.

De îndată ce vom putea gândi cu degetele noastre de la mâini sau de la picioare - şi se poate gândi mult mai clar cu aceste degete decât cu celulele nervoase ale capului - de îndată ce vom începe să gândim cu regiunea inferioară a corpului - care, după cum am spus, n-a fost materializată în întregime, n-a fost convertită în întregime în substanţă fizică - din în acel moment, gândurile noastre vor corespunde gândurilor Karmei. Dacă mâna noastră nu ne va ajuta numai să apucăm lucrurile, ci şi să gândim, vom fi în stare să înţelegem şi să urmărim cu ajutorul mâinii, sensul inteligibil al Karmei noastre. Şi dacă folosim picioarele noastre, nu numai pentru a merge, ci şi pentru a gândi, Karma noastră ne va apărea şi mai clară. Omul zilelor noastre, în viaţa sa pământească, este atât de mărginit - iertaţi-mi cuvântul, dar nu găsesc altul - tocmai datorită faptului că gândirea sa foloseşte numai capul, şi o ţine închisă în el. Putem gândi cu întreaga noastră fiinţă. În momentul în care se înfăptuieşte această gândire totală, organismul median, toracele, se transformă în teatrul unei întregi cosmogonii, căci se revelează aici minunata înţelepciune a Universului. Iar organismul inferior, de care sunt legate membrele, ne furnizează revelaţia Karmei.

Să urmărim, aici pe pământ, o fiinţă umană care merge: dacă sensibilitatea noastră nu este prea limitată, percepem frumuseţea, eleganţa mersului său, caracteristicile individuale ale pasului său. Este destul de mult. Dacă lăsăm să acţioneze asupra noastră viaţa mâinilor sale, descoperim că fiecare mişcare a degetelor sale este cea mai uimitoare mărturie a realităţii sale personale. În aceste degete care se mişcă, care prind obiectele, în aceste picioare care merg, vedem cum se mişcă, cum apucă şi cum merge întregul om moral, întregul destin al fiinţei, spiritul care sălăşuieşte în el. Apoi, după ce omul a trecut de porţile morţii, după ce forma sa dispare (la început dispare ceea ce este legat de aparenţa fizică a omului) vedem apărând foarte clar o configuraţie care, evocând încă aparenţa fizică dispărută, exprimă cu claritate fiinţa morală a omului.

Iată ce devine omul după ce a intrat în regiunea Serafimilor, Heruvimilor şi Tronurilor, şi când se apropie pentru el "miezul de noapte al existenţei spirituale".

Forma umană se stinge, sau mai curând pare că se stinge, că se dizolvă. Dar esenţialul nu este această dispariţie. Esenţialul constă în munca pe care o săvârşesc în acest moment înaltele Ierarhii spirituale, în acord cu oamenii: cu aceia care au înălţat, prin propria lor voinţă fiinţa lor, precum şi cu aceia care rămân prizonierii necesităţilor Karmei, căci unii lucrează pentru ceilalţi, şi Ierarhiile lucrează cu toţi. Din fosta formă a

omului, ele construiesc forma sa viitoare, principiul spiritual al aparenței sale fizice.

Acest pricipiu se unește apoi cu embrionul uman care se formează pe planul fizic. Dar, ceea ce fusese, acolo sus, în lumea spirituală, piciorul și laba piciorului uman, se metamofozează și devine maxilarul său. Ceea ce fusese braț și gambă devine os molar; întregul om se concentrează în germenele spiritual al viitorului cap. Dintre toate realitățile, aceasta este cea mai surprinzătoare și cea mai uluitoare. La început apare o imagine a întregului Cosmos, apoi ea se diferențiază în imagine morală și spirituală a ființei umane - bineînțeles că după ce avut loc purificarea despre care am vorbit - și în cele din urmă, din ceea ce era, apare ceea ce va fi. Omul călătorește apoi din nou, dar în sens contrar, prin lumea Ierarhiilor. Și Ierarhiile adaugă acestui germene al capului tot ceea ce este necesar pentru constituirea unui om complet: torace, membre, sistemul schimburilor. În ce mod se face această completare și de unde a venit primul impuls?

Entitățile celor șase Ierarhii (a III-a și a II-a) s-au înclinat spre om, pline de bunăvoință, în momentul în care a trecut porțile morții. Ele l-au despovărat de povara sa morală. Acum, când urmează să se reîntrupeze, i-o înapoiază; ele formează din ea germenele spiritual al sistemului ritmic și sistemului schimburilor. Astfel, în această etapă, omul primește constituienții, substanțele spirituale care vor folosi ca bază a organismului său fizic. Forma sa spirituală pătrunde embrionul și depune în el ceea ce vor deveni forțe fizice și eterice, adică reflectarea fizico-eterică a urii și a neînțelegerii cu care s-a încărcat omul în timpul existenței pământești precedente. Din aceasta sunt construite spiritualmente membrele.

Pentru a ne putea adapta acestor noțiuni grandioase, este într-adevăr necesar să dobândim un fel de sensibilitate absolut specială, care nu și-ar găsi locul în lumea fizică. Ajungem să urmărim perfect această coborâre a principiului spiritual al ființei umane până în interiorul materiei, și să suportăm ideea că frigul moral - ca o reflectare - locuiește în oasele noastre, că ura morală - ca o reflectare - locuiește în sângele nostru. Reînvățăm să cercetăm aceste lucruri cu obiectivitate. Numai atunci vom putea înțelege într-adevăr profunda diferență care există între lumea lăuntrică a omului și natura exterioară.

Amintiți-vă ceea ce am spus despre regnul vegetal: descoprim în flori o imagine, multiplicată la infinit, a conștiinței morale umane. Ceea ce există acolo, afară, este reflectarea lumii noastre interioare, a vieții noastre psihice. Forțele pe care le găsim în interiorul nostru, credem în primul rând că sunt total străine naturii. Oasele nu sunt ceea ce sunt, decât pentru că au

putut să se împotrivească aportului mineral de carbonat şi de fosfat de calciu ce le-a fost furnizat, pentru că au urât acest mineral exterior în forma în care se afla, şi au devenit ceva complet diferit: oase omeneşti, formate din carbonat şi fosfat de calciu umanizat.

Pentru ca forma fizică a omului să se poată realiza, ura şi frigul sunt indispensabile.

Vedeţi, cuvintele primesc aici un sens lăuntric, de care trebuie să ţinem seama. Este bine ca oasele noastre să fie dure şi această duritate este reflexul fizic al forţelor spirituale ale frigului. Dimpotrivă, dacă sufletul nostru este împietrit, acest lucru dăunează vieţii sociale. Fiinţa fizică a omului este guvernată de alte legi decât cele ale sufletului. Tocmai acest lucru dă posibilitatea omului să fie într-adevăr uman. Dar fiinţa fizică a omului este diferită şi de natura care îl înconjoară, şi din această cauză este necesară metamorfozarea completă a tuturor elementelor care sunt introduse în ea.

A fost necesar să dau această completare, această încheiere, consideraţiunilor pe care le-am expus deja în cursul meu: "Cosmologie, Cosmogonie, Religie", care a tratat despre legătura dintre om şi Ierarhiile superioare. Înainte de a o face a trebuit să indic toate cele precedente. Întocmai cum putem observa, cu privirea spirituală, viaţa fiinţelor care compun natura pământească - minerală, vegetală, animală - tot astfel ne putem înălţa la percepţia activităţii grandioase pe care o înfăptuiesc, prin timp, Ierarhiile.

Există astfel posibilitatea de a descrie existenţa omului, între moarte şi o nouă viaţă, cu aceeaşi siguranţă cu care descrii biografia sa pământească. Avem dreptul să sperăm că ura şi lipsa de înţelegere, cu care păcătuiesc oamenii aici pe pământ, vor fi înnobilate şi îi vor servi să creeze în lumea spirituală noi forme umane.

În decursul acestor ultime secole s-a petrecut ceva deosebit. Toată această ură, toată această neînţelegere n-au putut fi folosite după cum v-am spus. A rămas din ele un reziduu. Această rămăşiţă spirituală s-a prăbuşit pe Pământ, invadându-l; în aşa fel încât atmosfera spirituală a Pământului, lumina astrală care înveşmântează globul nostru, a fost alterată prin această erupţie de forţe rele datorate urii şi disprețului reciproc. Ea acţionează asupra fiinţelor umane, nu asupra fiinţelor individuale, ci asupra colectivităţilor; străbate civilizaţia, provocând în ea un rău ameninţător. Am putut să declar la Viena, în primăvara anului 1914, că civilizaţia actuală este atinsă de un sarcom, de un cancer spiritual....

La acea dată nimeni nu a dat atenţie acestei afirmaţii, dar apoi

oamenii au putut să înțeleagă despre ce este vorba, și să verifice acest diagnostic. Nimeni nu și-a dat osteneala să gândească cu seriozitate asupra acestui rău de temut care a pătruns întreaga civilizație. Nimeni nu a văzut că s-a format o tumoră, un abces care urma să se spargă. În zilele noastre, substanțele spirituale din care s-au format civilizațiile, apar ca niște substanțe infectate, corupte. Toate aceste impulsuri de ură, de dispreț și de răceală, care n-au fost folosite normal la nașterea umană, au invadat viața socială a popoarelor ca niște paraziți.

Civilizația modernă este complet invadată de niște paraziți spirituali. Ea seamănă cu un organism infectat de bacili. Oamenii au acumulat o cantitate enormă de gânduri, dar aceste gânduri rămân în suspensie, fără nici o legătură organică cu capul lor. Aceasta se manifestă îmbrăcând mii de forme diverse, în viața cotidiană. Iată, de exemplu, un om care-și impune să învețe ceva, pentru că așa se obișnuiște, sau numai pentru că materia de învățat există și el vrea să o stăpânească: el învață fără pic de entuziasm, se așează în fața cărților sale și își impune să învețe, ori pentru a trece un examen, ori pentru a deveni un bun funcționar. Nu există nici o legătură organică între om și ceea ce s-a hotărât să învețe. Studiul său nu răspunde unei dorințe de dezvoltare a gândirii. Te face să te gândești la cineva care, fără a fi deloc înfometat, ar înfuleca o cantitate imensă de alimente. Ce se petrece atunci? Aceste alimente inutile, aceste noțiuni învățate fără necesitate, nu sunt asimilate și îngreunează organismul cu acumularea lor. În cele din urmă, această stare de lucruri favorizează dezvoltarea paraziților despre care am vorbit.

Civilizația noastră este ticsită cu aceste depozite inutile, care constituie o pradă ușoară pentru toate parazitismele spirituale. Deasupra unei lumi de impulsuri sincere și vii care se înalță din suflete și din inimi, se formează o întreagă vegetație, comparabilă cu cea a vâscului care crește pe arbori. Pentru cel care a dobândit vederea spirituală, omenirea i-a apărut, în 1914, deja atinsă de un cancer, de o tumoră, invadată total de această formație parazitară, vizibilă în lumea astrală.

V-am expus înainte, din punctul de vedere al fiziologiei spirituale - să zicem - apariția paraziților în organismul omului, prin efectul impulsurilor care provin de la Gnomi și Ondine, urcând de jos în sus. V-am expus modul în care Silfele și Spiritele Focului fac să coboare de sus în jos principiul otrăvitor în plante. Astfel, în civilizația noastră, marcată de pecetea parazitismului, realitatea spirituală se revarsă de sus în jos, și cu toate că ea nu este în sine o otravă, se transformă în otravă în interiorul

omului; el o respinge atunci cu groază şi descoperă mii de motive ca să n-o accepte.

Am vorbit despre aceasta în "Goetheanum". Cele două fenomene se întâlnesc: jos, o civilizaţie invadată de diverse parazitisme, pentru că ea nu răspunde necesităţilor spirituale, iar sus, o coborâre de spiritualitate care devine toxică de îndată ce pătrunde în oameni. Acestea sunt caracteristicile cele mai simptomatice ale dublei maladii de care suferă epoca noastră.

De îndată ce este înţeleasă această stare de fapt, se impune o nouă pedagogie, ca unic mijloc de salvare. După cum o terapeutică raţională este dictată de un bun diagnostic, tot aşa vindecarea civilizaţiei noastre depinde de cunoaşterea reală a bolii de care suferă.

Este deosebit de evident că omenirea are nevoie de o civilizaţie mai conformă temperamentului său şi sentimentelor sale, care să izvorască direct din ea. Un copil din zilele noastre, care va intra în băncile şcolii, va duce cu el o carte de citire: aceste forme de litere, pe care le va învăţa, acest abecedar, n-au nimic comun cu inima sa de copil. Nu există nici o legătură între el şi aceste semne abstracte, fructul unei civilizaţii deja foarte avansate. În timp ce se luptă cu abecedarul, un germene de parazitism se stabileşte în creierul său şi în inima sa.

La fel se petrec lucrurile cu întreaga noastră cultură. Paraziţii se ivesc, irump fără încetare în om. De aceea, din momentul în care copilul intră la şcoală, este necesară străduinţa de a face ca activitatea pedagogică să ţâşnească chiar din temperamentul copilului, de a o activa, de a o însufleţi. De exemplu, copilul trebuie lăsat să se joace liber cu culorile. Prin aceste culori, ieşite din bucuriile sale, din decepţiile sale sau din alte sentimente, el se exprimă pe sine în pagina albă.

Durere... bucurie... temperamentul său se desfăşoară atunci cu candoare şi naturaleţe, conform cu fondul fiinţei pe care o poartă în el. De aici nu se poate naşte nici un parazitism. Ceea ce se va dezvolta va fi tot atât de natural ca însăşi creşterea. Dimpotrivă, învăţând imediat copiii să citească literele, fructul unei civilizaţii avansate şi deja prea abstracte, îi intoxicăm. Arta educaţiei trezeşte elementul viu care este în inima fiinţei umane, îi oferă un aliment spiritual care nu-l poate intoxica.

Vedeţi deci că, boala de care suferă civilizaţia este un cancer! Şi remediul este şcoala Waldorf! Această pedagogie este un caz particular, specific, legat de cele ce v-am spus zilele trecute: fiinţa umană se dezvoltă în trei stadii: nutriţia, vindecarea şi dezvoltarea spirituală. Pedagogia trebuie să fie considerată ca o medicină transpusă în domeniul spiritual.

Terapeutica ce poate fi aplicată întregii civilizații și care o poate însănătoși, este pedagogia școlii Waldorf.

Ce sentimente pun stăpânire pe noi atunci când, nefiind satisfăcuți numai cu înțelegerea și observarea cancerului de care suferă civilizația, încercăm să-l remediem în mod activ, prin încercări de felul școlii Waldorf! Din nenorocire, sub influența evenimentelor de ordin general, născute din cancerul european, opera care a fost întreprinsă este acum amenințată; ați presimțit-o; poate, va fi absolut imposibil să o continuăm.

Să nu alungăm din sufletul nostru astfel de gânduri. Ele să devină în noi impulsuri, ele să ne incite să colaborăm cu toate forțele noastre, oriunde ne vom afla, la vindecarea omenirii noastre!

CUPRINS:

Prima parte: Raporturile dintre Univers, Pământ, animale şi oameni

I. Omul este un microcosmos - Forţele de formareşi de creştere - Specia păsărilor - Omul sinteză a vulturului, a leului şi a taurului - Corespondenţa dintre fiinţa interioară omului şi Cosmos - Concepţia artistică a formelor - Arta, principii de cunoaştere 7

II. Zodiacul şi atmosfera impregnată de strălucire a Soarelui - Diferitele regiuni ale Universului - Raporturile omului cu sistemul planetar - Triplul apel - Pericolul atracţiilor - Legea armoniei vibraţiilor - Ce ne învaţă cele 3 animale: semnele Universului - Trei sentinţe destinate să neutralizeze excesul, să aducă un impuls spiritual care să compenseze creşterea mecanizării pe Pământ - Simbolismul cosmic 18

III. Substanţa fizică a Pământului şi substanţa spirituală a sufletului - Forţele spirituale şi terestre fizice - Omul este o fiinţă constituită din spirit şi materie, animată de forţe vii - Datoria omului faţă de Pământ - Compensaţia pe care o creează entităţile cosmice - Forţele ascunse pe care le emană zodiacul în Cosmos fiind formă în animale - Enigma cosmică a celor 3 animale 30

Partea a doua: Legătura lăuntrică dintre fenomene şi fiinţe

IV. Metamorfozele evoluţiei terestre şi repercursiunile lor actuale - Forţele cosmice ce acţionează în lumea insectelor - Natura fluturelui şi fiinţa florii - Necesitatea de a metamorfoza gândirea abstractă în sentiment artistic - Mişcarea artei trebuie să pătrundă în ideile abstracte 40

V. Fluturii şi păsările spiritualizează materia - Economia cosmică - Lumina spirituală a păsărilor şi fluturilor - Calda uşurinţă a păsărilor, greutatea crespusculară a liliacului; teama lor universală. Natura spirituală pe care pe care ei o secretă: hrana Dragonului. Omul este ferit de ea prin impulsul mihaelic 50

VI. Diferenţa dintre formaţia cosmică a omului şi cea a animalelor superioare. Pe măsură ce omul coboară treptat pe Pământ, apar treptat diferitele clase ale animalelor - Cum să participi la viaţa cosmică cu ajutorul Pământului - Reptile şi peşti - Omul în armonie cu animalele - Calea ce duce spre domeniul plantelor - Semnificaţia mineralului.... 61

Partea a treia: Lumea plantelor şi spiritele elementelor

VII. Existenţa vegetală - Spiritele rădăcinilor, fiinţele acvatice, spiritele aerului şi ale focului. Activitatea lor în lumea vegetală - Radierea substanţei fizice spiritualizate, în spaţiul cosmic - Fenomenul spiritual al creşterii vegetale - Acţiunea reciprocă a forţelor sacrificiului şi iubirii venind de sus şi a densităţii care urcă 71

VIII. Antipatia Gnomilor pentru animalele inferioare, ale căror complement superior sunt în domeniul capului, forţele lor vii de observaţie. Ondinele completează peştii şi amfibiile. Silfele completează în celălalt sens, în jos, lumea păsărilor; spiritele focului completează fluturii - Spiritele bune şi rele ale elementelor; forţele lor de construcţie şi de distrugere; deplasarea sferelor 85

IX. Percepţia şi simţul lăuntric al spiritelor elementelor - Mesajul lor cosmic, ale căror diverse nuanţe sunt făcute de nenumărate fiinţe. Ultimul mesaj al Verbului Cosmic, creator de viaţă şi de forme. Acest verb cosmic, răsună în om într-un singur acord..... 95

Partea a patra: Misterele organismului uman

X. Fenomenele de schimb şi funcţiile civilizaţiei - Boli şi însănătoşiri - Arta pedagogică şi terapeutică 105

XI. Cum este folosit mineralul în om. Metamorfoza sa în eter al căldurii. Forţele urcă din om, pe o cale omenească, spre entităţile ierarhice. Lumea vegetală este oglinda naturală în care se reflectă conştienţa omenească -Vegetalul se spiritualizează prin asimilarea sa de către organismul omenesc.Transformarea sa din corpul animalului 122

XII. Izvoarele moralului şi spiritualului în omenire, înţelegerea şi iubirea faţă de oameni. Răceala şi ura noastră morală în forma fizică a omului. Ierarhiile lucrează la transformarea formei spirituale a omului..... 132